

PLEMSTVO, GRBOVI I RODOSLOVLJA PAŠKE VLASTELE U XVIII. STOLJEĆU

MIROSLAV GRANIĆ
Filozofski fakultet Zadar

UDK: 929.5/9(497.13) Pag
Izvorni znanstveni članak

Primljeno: 28. II. 1993.

U ovom radu autor na temelju izvorne građe razmatra problem ustrojstva, sastava i razvitka plemstva paške općine tijekom XVIII. stoljeća sve do ukinuća tog staleškog tijela u doba francuske okupacije, te iznosi biografske podatke onih obitelji koje su tada pripadale plemićkom staležu. Osim toga, utvrđuje da je plemstvo kao stalež konačno na Pagu formiran 1433. godine, kada je potvrdom novog gradskog statuta u Mlecima priznato nasljedno plemstvo pedesetorici paških odličnika, dotadašnjih doživotnih vijećnika i članova Velikog vijeća. Skupa s općom dekadansom u Dalmaciji išla je i ona u Pagu. Usljed izumiranja brojnih plemićkih porodica, njihov je broj već početkom XVIII. st. bio sveden na svega šest obitelji, stoga su do pada Mletačke Republike plemstvu bile pribrojene još četiri porodice.

Detaljnoum raščlambom armorijala paške vlastele utvrđuje njegovu starinu koju odaje sam odabir heraldičkih likova. Grbovi nisu tek puki znamen plemenitosti, već svojim simbolima otkrivaju mnogo zanimljivih pojedinosti o njihovim vlasnicima.

Rodoslovlja, kojima autor posvećuje treći dio priloga, pokazuju da je paški plemićki sloj potekao od starih hrvatskih rodova koji su u osvit našeg srednjovjekovlja napučili ovaj otok. Imena, nadimci i, naposljetku, sama tvorba prezimena paške vlastele uvjeravaju nas da je paški vlastelin hrvatskog podrijetla, što je pred više od dva stoljeća s pravom isticao zaslužni lokalni polihistor Marko Lauro Ruić u svojim djelima.

I. UVOD

1. Plemstvo

Plemstvo kao povlašteni stalež danas pripada prošlosti. Međutim, neosporna je činjenica da je gotovo tisućljetno razdoblje ne samo europske nego i naše povijesti obilježeno prevladavajućom ulogom u političkom, društvenom i kulturnom životu upravo toga društvenog sloja, koji je zahvaljujući svom povlaštenom statusu stvorio jedan sasvim poseban način života i uljudbe.

Srednjovjekovni je čovjek razmišljao u okvirima kršćanske religije i staleške pripadnosti, a pojedinac se prepoznao po staleškoj pripadnosti, odnosno ispovijedanju vjere. Feudalac, plemić, trgovac, obrtnik, kmet, zabavljač i luralica predstavljaju se u srednjem vijeku položajem i zanimanjem. Rado će naglasiti da je kršćanin i istaći ime svoje biskupije. Visoki plemić obvezatno izgovara ime kralja, odnosno krune. Tako su i hrvatski plemići iz zaleđa, dolazeći u dalmatinske gradove, bilježeni u aktima kao "nobiles de Croatia". Dalmatinski plemić u poslanstvu u drugom gradu bit će naslovljen kao "Nobile di," to jest imenom svoga grada u kojem ostvaruje plemićka prava.

Problem geneze plemstva izazovna je tema velikog broja povjesničara. Niti jedno pitanje hrvatske prošlosti nije izazvalo toliko žustrih rasprava i sukoba koliko pitanje postanka hrvatskog plemstva, posebice zajednice dvanaestero plemenitih bratstava.

O plemstvu (vlasteli) dalmatinskih gradova napisano je tek nekoliko rasprava.¹ Sustavnog prikaza tog specifičnog razvitka plemićkog staleža u našim priobalnim komunama još nema. Za takav poduhvat potrebno je uložiti mnogo znanstveno istraživačkog rada po našim i stranim pismohranama. Kolikogod postanak plemićkog staleža u Dalmaciji pokazuje neke zajedničke razvojne oso-

1 O zadarskom patricijatu u srednjem vijeku pisala je i N. Klaić. Usp. N. KLAJČ - I. PETRICIOLI, *Zadar u srednjem vijeku*, Prošlost Zadra II, Zadar, 1976, str. 222-246. Zatim o zadarskom patricijatu pod mletačkom upravom v. Zadar pod mletačkom upravom, Prošlost Zadra III, Zadar, 1987, pass. U posebnoj je monografiji dubrovački patricijat obradila Ingrid MAHNKEN, *Dubrovački patricijat u XIV. veku*, Srpska akademija nauka, Posebna izdanja, knj. CCCXL, Od društvenih nauka, knj. 36, Beograd, 1960. T. RAUKAR, *Društvene strukture u Mletačkoj Dalmaciji, Društveni razvoj u Hrvatskoj (od 16. stoljeća do početka 20. stoljeća)*, Zagreb, 1981, str. 103-126; ISTI, Komunalna društva u Dalmaciji u XIV. stoljeću, *Historijski zbornik*, XXXIII-XXXIV, 1980-1981.

bine, svaka je komuna u svom razvitku imala i određenih posebnosti, što se ponajprije odrazilo na staleške strukture unutar pojedine općine.

Izobličene predodžbe o plemstvu i brojne predrasude nastale iz nedovoljne obrazovanosti i ideološke nastranosti jednog propalog sustava mogu se izbjeći tek znanstvenim pristupom samoj biti čitavog problema, koji je u mnogočemu složen po sadržaju i specifičan po pristupu i obradi.

Prije svega potrebno je dati ispravan odgovor na ključno pitanje: da li je plemstvo pravna ili gospodarska kategorija?

Sa stajališta pravne znanosti plemstvo je u prvom redu pravni razred. Plemić je osoba koja svoj društveni položaj nasljeđuje prema točno utvrđenim pravima i dužnostima, na temelju zakona ili propisa bilo da su oni doneseni izravno od samog vladara ili su od istog osnaženi.² Premda plemstvo nastoji u svoje ruke prigrabiti i gospodarsku moć, nije pravilo po kojem svaki plemić neminovno mora biti i bogataš. Trgovac, obrtnik, novčar, zakupnik u jednoj dalmatinskoj komuni često je puta daleko bogatiji od najmoćnijeg plemića, ali za razliku od njega nije plemić već samo bogati građanin bez političkih prava, ili, drugim riječima, ne sudjeluje u diobi vlasti.

Nije nimalo neobično što ćemo u spisima plemićkih općina u Dalmaciji zateći plemiće bezemljaše, čak i obrađivače tuđe zemlje, obrtnike i sitne posjednike koji su jedva životarili na komadu škrte zemlje.³ Na znak zvona plemić s velikim posjedom, često i državnim lenom, visokim naslovom grofa, ali i sitni plemić, oblači vječničku tuniku i na Vijeću zauzima svoje mjesto na kamenoj klupi gradske lože, gdje se vijeće plemenitih najčešće i okupljalo. Ravnopravno raspravlja o svim bitnim poslovima važnim za život grada. I jedan i drugi ističu svoj grb na portalu očinske kuće, iskazuju valjane isprave o pripadnosti plemićkom staležu, a svoje ime upisuju u "Zlatnu knjigu plemića", oponašajući na taj način daleko bogatiji patricijat u Mlecima. Rodoslovnim će stablom svaki dalmatinski plemić bez imalo stida pokazati da je njegov rod star koliko i pisana povijest njegova grada.

Plemstvo je Venecija zatekla u većini dalmatinskih gradova. Prihvativši lokalne statute priznala je i plemićke povlastice koje su tada vrijedile na temelju statutarnog prava. U Pagu se plemstvo konačno formiralo pod mletačkom upravom. Paški su plemići svoje plemstvo iskazivali po popisu koji je učinjen 1433. godine, kada je dekretom mletačkog Senata od 28. IX. 1433. potvrdom novog statuta bilo priznato nasljedno plemstvo po pripadnosti vijeću (Nobiles de Con-

2 Rječnik historije države i prava, Informator, Zagreb, 1968, str. 573-574.

3 Plemića bezemljaša bilo je mnogo na otoku Braču. Usp. D. VRSALOVIĆ, Povijest otoka Brača, Brački zbornik, 6, Supetar, 1968, str. 192-205, 318. Seoskog plemstva bilo je i na Korčuli.

silio Paghi) pedesetorici vijećnika i njihovim zakonitim potomcima.⁴ Taj je popis plemića, članova vijeća, dugi niz godina služio kao službeni dokaz njihovog plemićkog položaja. Od god. 1682. paški plemići vode i posebnu knjigu plemića, tzv. "Libro d'Oro dei Nobili", u koju su bila službeno unijeta sva imena punoljetnih plemića nakon položene prisege.⁵

Paška je općina izdavala i posebne isprave svojim plemićima o pripadnosti paškom plemstvu. Takve su isprave bile osnažene općinskim pečatom uz supotpis dvojice komunalnih sudaca i općinskog kancelara.⁶

Isprave istog sadržaja izdavao je mletački knez na Pagu u ime Mletačke Republike kao predstavnik državne vlasti. Jednu takvu ispravu, ispisanu na pergameni, o primanju u paško plemstvo iz godine 1787. predočio je plemić Frane Rakamarić austrijskoj heraldičkoj komisiji.⁷

U bilježničkim spisima spomenutog Frane Rakamarića sačuvan je službeni popis svih plemića (muških i ženskih članova pl. porodica) od 12. XII. 1783. godine.⁸ Posljednji popis svih paških plemića učinjen je god. 1802. za potrebe C. K. dvorskog komesara za Dalmaciju grofa Petra Goëssa.⁹

Plemstvo Paga ima službeno obilježje gradskoga, lokalnog plemstva autonomne komune, odnosno gradske općine u okviru Mletačke države (*Nobilitas communitatis*). Ono po starosti pripada starom plemstvu. U novo paško plemstvo ubrajaju se one obitelji čiji su članovi primljeni u plemićko vijeće 1787. i 1790. godine, bez obzira na njihove ranije plemićke naslove.¹⁰

4 M. GRANIĆ, Proces formiranja paške srednjovjekovne komune i velikog paškog vijeća do njegova ukinuća, *Radovi Filozofskog fakulteta u Zadru*, Razdio povijesnih znanosti (13), Zadar, 1987, str. 251-252.

5 M. L. RUIĆ, *Blasone Genealogico di tutte le famiglie Nobili della città di Pago, che con esse si apparentarono, o dalle medesime ebbero l'origine etc. str. III. (Rukopis br. 43 u Biblioteci Historijskog arhiva u Zadru)*.

6 Dvije takve isprave posjeduju potomci plemićke obitelji Mirković u Rijeci. Usp. Historijski arhiv u Zadru (HAZd) Spisi heraldičke komisije (SHK), svež. 1, 17, (1817).

7 HAZd, Heraldčki spisi vlade (HSV), VIII/7-1826, N.10.000, ad. N. 240.

8 HAZd, Spisi paških bilježnika (SPB), Frane Rakamarić (1777-1812), busta I, fasc. 5, Anno 1783, Instr. 76.

9 HAZd, Spisi C. K. dvorskog komesara grofa od Goëss, Privileggi, (1803-1804), filza, III, fasc. VIII, Pago-Famiglie Nobili, fol. 969-970, 992v-993.

10 V. A. DUIŠIN, *Zbornik plemstva u Hrvatskoj, Slavoniji, Dalmaciji, Bosni-Hercegovini, Dubrovniku, Kotoru i Vojvodini*, I, Zagreb, 1938, str. XX-XXI, XXV.

Državno plemstvo uživali su plemići Mišolići već od 1470. godine, kada je Jurju Mišoliću bio podijeljen naslov palatinskog grofa Svetog Rimskog Carstva.¹¹ Njihovi baštinici, plemići Mirkovići, sve visoke državne plemićke naslove zahvaljuju svojim vezama s habsburškim dvorom već od ranog XVI. stoljeća, što ukazuje na to da su Mirkovići u Pagu pripadali krugu legitimističkog plemstva u Dalmaciji.¹²

Mletačko državno plemstvo, koje se podjeljivalo samo u dvije kategorije "nobile veneto" i "conte veneto", podjeljivao je mletački Senat u ime dužda.¹³ Braća Mate i Nikola Portada stekli su god. 1780. naslov mletački *conte* za sebe i zakonite potomke. Oni su bili upisani i u mletački "Libro d'Oro de'veri Titolati".¹⁴

2. Grbovi

Još u XIII. st. naš gradski patricijat ističe svoje grbove ugledajući se na talijanske uzore. Stoga nije ni malo neobično da su najstariji grbovi u Hrvata sačuvani u kamenim spomenicima dalmatinskih i istarskih gradova.¹⁵

Grbovi su plod srednjovjekovne europske viteške kulture. Takva su značenja na svojim štitovima donijeli križari god. 1099, vraćajući se iz prve križarske vojne. Na razvoj grbova i njihovo širenje utjecali su viteški turniri. Isprva grbove ističe samo visoko plemstvo, a u kasnijim stoljećima i niže plemstvo, crkveni prelati, građani i obrtnici.¹⁶

11 M. L. RUIĆ, *Delle Riflessioni Storiche sopra l' moderno stato civile et ecclesiastico della città et isola di Pago*, Libro IV, str. 142. (Rkp. br. 34/1 u Biblioteci HAZU).

12 O raspoloženju dalmatinskog plemstva što je za svoje vladare smatralo habsburgovce koji su na zakonit način bili izabrani g. 1527, za hrvatske vladare, usp. I. Pederin, *Mletačka uprava, privreda i politika u Dalmaciji (1409-1797)*, Dubrovnik 1990, str. 12, 46.

13 V. A. DUIŠIN, *Zbornik plemstva*, I, str. XIX, XXVII.

14 Archivio di Stato-Venezia, Proveditori sopra feudi, Libro d'Oro de'veri titolati, vol. II. N. 790, fol. 791.

15 B. ZMAJIĆ, *Heraldika, sfragistika, genealogija*, Zagreb, 1971, str. 12.

16 Emilie GEVART, *L'heraldique, son esprit, son language et ses applications*, Bruxelles 1923; Paul KNÖTEL, *Bürgerliche Heraldik*, Tarnowitz 1902; Bruno Bernard HEIM, *Wappenbrauch und Wappenrecht in der Kirche*, Olten 1947; Otfried NEUBECKER, *Araldica. Origini, simboli e significato*. Ed. Longanesi, Milano 1980; G. C. BASCAPÈ - M. Del PIAZZO, *Insegne e simboli, araldica pubblica e privata, medievale e moderna*, Ed. Ministero per i beni culturali e ambientali, Roma 1983.

Po ugarsko-hrvatskom pravu podjela grba isključivo je pravo vladara. Suprotno, u dalmatinskim gradovima, po uzoru na Mletke, plemići sami odabiru svoja grbovna znamenja. I mletački duždevi načelno u svojim poveljama o podjeli plemstva ne podjeljuju grbove.¹⁷

Dalmatinski plemić svoj obiteljski grb daje ubilježiti u "Zlatnu knjigu" plemića svoga grada i tu su grbovi često puta tek heraldička improvizacija. Svojom jednostavnošću izbor likova odaje i često puta upućuje na davno zanimanje osnivatelja roda ili njegovo ime. Takve "govoreće" grbove (*armes parlantes*) poznamo i u paškom armorijalu.

Najstariji poznati grb na Pagu je onaj tamošnje općine: sv. Juraj na konju probada kopljem zmaja.¹⁸ Prvi obiteljski grb datira iz 1396. godine. Te je godine zaključkom paškog Vijeća Mati Biliniću podijeljena povlastica isticanja porodičnog grba, kao spomen njegove hrabrosti u Sigismundovoj vojni protiv Turaka u Bugarskoj. Iako Pag do 1422, odnosno 1433, nema staleški ustrojenog plemstva, grbove ističu paški vijećnici, odnosno gradski odličnici.

Heraldički likovi u paškim grbovima pokazuju sklonost ka raznim inačicama geometrijskih dioba, zatim nebeskih tijela i prirodnih pojava, a isto tako i naravnih likova, što je dokaz njihove davnine.

Plemićkim listom ili grbovnicom paški su plemenitaši Mirkovići stekli gotovo sve grbove. Grbovi građana na Pagu vrlo su rijetki, kao i grbovi crkvenih dostojanstvenika.

Grb svojim sadržajem nije tek puki znamen roda već je i biljeg identiteta, odnosno staleške pripadnosti. Paški vlastelin rado svoj grb ističe na portalu očinske kuće, kruni bunara, obiteljskoj grobnici ili na predmetima svakodnevne uporabe. Svojim obličjem grbovi iskazuju osobine vladajućeg ukusa i umjetničkog stila vremena u kojem su nastali.

Kameni gotički grbovi ističu se šiljastim i istaknutim bridovima, renesansni se raspoznaju po ljupkim rozetama ili lepezastim školjkama u koje su najčešće umetnuti. Zrela renesansa mijenja i oblik heraldičkog štita. U modi je štit "a testa di cavallo", ovijen bogatim vijencem. Grbovi baroknog stila obavijeni su nemirnim zavojnicama (*volutama*), pojavljuje se i kaciga, međutim grbovnog plašta u kamenim baroknim grbovima na Pagu nema.

17 B. ZMAJIĆ, *nav. dj.*, str. 53.

18 Heraldčki prikaz sv. Jurja na kruni bunara u dvorištu samostana sestara benediktinki je datiran 1353. godinom. Inače 1344. godine spominje se i općinska zastava (*vexillum*) s likom gradskog zaštitnika. Š. LJUBIĆ, *Listine o odnošajih Južnoga slavenstva i Mletačke republike*, II, Zagreb, 1870, str. 234.

Ruićevo likovno rješenje paškog grbovnika, uz besprijeckorno poštivanje heraldičkih likova, odaje ruku ne baš vješta crtača baroknih manira njegova vremena, razdoblja tzv. mrtve heraldike. U XIX. st. heraldika se vraća izvornim načelima, a tek poneki grbovi paškog plemstva bivaju objavljeni u poznatom dalmatinskom grbovniku Fr. Heyera von Rosenfelda¹⁹ u skladu sa svim heraldičkim pravilima.

3. Rodoslovlja

Niti jedna povijesna disciplina ne može pokazati temeljitost povjesničara, ali i toliko razotkriti ljudsku taštinu kao genealogija.

Rodoslovni zapisi u prošlosti starih naroda često su puta i njihova najranija povijest. To pokazuje i nemali broj kronika i ljetopisa koji obiluju nizovima legendarnih i stvarnih imena, eponima raznih plemena i naroda u povijesti čovječanstva. Međutim, pisanje rodoslovlja u srednjem vijeku ima svoj uzor u biblijskom rodoslovlju Isusa Krista.

Vjerojatno nema čovjeka koji se nikada nije zapitao tko su bili njegovi predi, odnosno odakle potječu njegovi korijeni. Na to pitanje djelimice daje odgovor povijesna demografija i genealogija koja je s pravom u neposrednoj svezi.

Genealogija je egzaktna pomoćna povijesna disciplina.²⁰ U njoj nema pretpostavki. Rodoslovni slijed, sveza, korijen može biti utvrđen kod osoba istog prezimena samo na temelju vjerodostojnih podataka. U protivnom, svaka je pretpostavka neispravna i proizvoljna. Izvori za sastavljanje rodoslova su raznorodni. Prvorazredan su izvor matične knjige, pravni i bilježnički spisi, povelje, isprave i pisma. U arhivskim spisima rodoslovlja su često priložena brojnim pravnim poslovima. Mogu biti neobična, zanimljiva, neobjašnjiva. Sa znastvenog stajališta ona mogu biti ili vjerodostojna ili osporavana. Lažne genealogije lako se razotkrivaju, kao i motivi njihova sastavljanja: slava, taština, bogatstvo ili prijevara.

19 Friedrich HEYER von ROSENFELD, *Wappenbuch des Königreichs Dalmatien*, Nürnberg, Bauer und Raspe (1871), 1873.

20 S. ANTOLJAK, *Pomoćne istorijske nauke*, Kraljevo 1971, str. 133-137.

Rodoslovlja plemićkih porodica često puta su obične mistifikacije. Mnogi su pojedinci u prošlosti, ali i danas, nastojali svoje pretke učiniti slavnijima od ostalih, pripisujući im nepostojeće zasluge i izmišljene naslove.²¹ Međutim, istina je da takvi rodoslovi nikada nisu ozbiljno niti službeno bili prihvaćeni.

Starost dalmatinskog plemstva i građanstva je neosporna. Rodoslovi većine starih dalmatinskih obitelji mogu se znanstvenim postupkom i dokazati i osnažiti. Zanimljiv je slučaj utvrđivanja vjerodostojnosti rodoslovnog stabla zadarske obitelji conte Begna, kada je poznati hrvatski povjesnik dr. Milan Šufflay, uz mnogo uložena truda i vremena, uspio dokazati starost roda Begna²² u neprekinutom nizu od daleke 980. godine.

Genealogija je u uskoj svezi s heraldikom. Pravo na plemstvo i grb potomci plemićke obitelji mogu ostvariti uz predočenje autentičnog rodoslovlja, koje se mora osnažiti izvodima iz onovremenih pouzdanih izvora. Većina prezimena u Hrvata tvore patronimici, a kao takva raširena su u svim hrvatskim krajevima. Osobe istog prezimena ne moraju biti istog podrijetla. Zajednički korijen, odnosno podrijetlo od istog pretka, potrebno je utvrditi i znanstveno potkrijepiti.

Najstarije paške plemićke obitelji dokumentirano izvode svoja rodoslovlja po dalekim osnivateljima roda i imena već od kraja XIII. stoljeća, kada se mogu utvrditi u bilježničkim spisima.²³

U Ruićevu rukopisnom grbovniku (*Blasone Genealogico*) pomno su ispisan genealogije svih plemićkih rodova na Pagu, s podacima rođenja, vjenčanja i smrti svakoga člana i datum ulaska u plemićko vijeće, odnosno polaganje plemićke prisege.²⁴

Za svaki je rod utvrđen njegov eponim, podrijetlo i grananje po lozama i ograncima, koji uglavnom izumiru ili bez traga nestaju u mijenama stoljeća. Stari rodovi plemića Bilinića, Kašića, Jadrulića, Palčića, Paladinića, Mirkovića bili su

21 Mijat Sabljari spominje u jednoj od svojih putopisnih bilježnica kako "Frančesko nobile de Jakonja ima naslikano rodno drvo od njegove obitelji po kojoj su njegovi stariji još iz goruće Troje u Kotor došli". M. SABLJAR, Prčanj (1854), putna bilježnica br. 36, str. 41 (Rkp. u Biblioteci republičkog Zavoda za zaštitu spomenika kulture u Zagrebu).

22 HAZd, Obiteljski spisi, Begna, kutija 1, 3 Stammbaum, 162-166 (A3).

23 Najstariji podaci zabilježeni su u spisima zadarskih bilježnika. M. ZJAČIĆ, *Spisi zadarskih bilježnika Henrika i Creste Tarallo*, I, izd. Historijskog arhiva u Zadru, Zadar 1959. (cit. SZB I). M. ZJAČIĆ - J. STIPIŠIĆ, *Spisi zadarskih bilježnika Ivana Qualis, Nikole pok Ivana, Gerarda iz Padove*, II, izd. Historijskog arhiva u Zadru, Zadar 1969. (cit. SZB II).

24 M. L. RUIĆ, *Blasone Genealogico*, str. 1-74. Ruić je autor i jednog genealoškog kodeksa koji se danas nalazi u Biblioteci Arheološkog muzeja u Splitu, sign. 48-g-14, i vodi pod naslovom "Rodoslovlje porodica otoka Paga" (dalje: Splitski rukopis).

prilično razgranati i međusobno povezani mnogobrojnim rodbinskim svezama. Ruićevo znastveno poštenje otkriva i one zatajene grančice "plemenitih stabala", plodove mladenačkih strasti i staračke požude, u imenima brojne "naturalne" (izvanbračne) djece čije majke bijahu "kozice" u bogatim kućama paškog patricijata.

Ruić je ostavio u rukopisu i priličan broj rodoslovlja pučanskih obitelji koje zaslužuju posebnu pozornost i znastvenu ocjenu. Starost paških obitelji, njihova imena, te njihova uloga u društvenom životu ovog malog ali nadasve zanimljivog grada, izazovan je predmet istraživanja i vrijeme je da netko na tom pitanju ozbiljno poradi.

II. PLEMIĆKE OBITELJI

Plemstvo paških plemenitaških obitelji proistječe iz njihove pripadnosti plemićkom vijeću. Kada se vijeće paških prvaka "zatvorilo" 1422. godine, na poticaj mletačkog kneza u Pagu Nikole Rimonda²⁵, u dokumentima se počeo paški vijećnici oslovljavati "Nobiles de Consilio Paghi" i kao plemiće prihvatila ih je i državna vlast. Potvrdom novog Statuta paške komune 28. IX. 1433. godine u Mlecima odredba XVII. glave I. knjige Statuta, kojom se sankcionira nasljedni položaj paških plemića-vijećnika, postaje zakon iza kojega stoji autoritet mletačke države, a tadašnji su članovi vijeća tom potvrdom postali plemićima.²⁶

Vijećnici, njih pedeset, koji sačinjavahu prvo plemićko vijeće paške komune namrli su tu povlasticu svojim potomcima, a njihova je imena povijest zabilježila. Prema tome popisu iz 1433. godine²⁷ prvo plemićko vijeće sačinjavali su :

Lovro Palčić
Vukoš Ratković-Sprehnić
Ante Margitić
Greško Bilinić
Leon Cerniković
Toma Marković-Pesaro
Strijan Moljanić

25 M. L. RUIĆ, *Delle Riflessioni storiche*, Tomo II, str. 27-37. Rukopis u Znanstvenoj knjižnici u Zadru (ZKZd) sign. 772/II.

26 M. L. RUIĆ, *Blasone*, str. III.

27 Najstariji popisi paških članova Vijeća od 1399. do 1433. godine priloženi su u ovjerovljenom prijepisu Mletačkom vijeću četrdesetorice 1713. godine u prilogu spisa u utoku Aurelija Tagliapietre na odbijen prijem u paško vijeće. Usp. ms. 99 u ZKZd, Causa civile Billinich - Tagliapietra, fol. 21 i d.

Dragoš Dragšinić
Butko Dojmović-Migavčić
Mirko Sadihtić
Mate Blažović
Dragonja Bapčić
Dominik Perkiverić
Cerunko Radenić
Prodan Kaučić
Ciprijan Ruić
Ciprijan Radošev-Murinić
Ruja Damjanić
Dišinja Mišolić
Nikola Kukovezić-Mokrović
Mate Bilinić
Zlobac Kušić-Kalurić
Rudina Varvelić-Rudina
Juraj Pupović-Karleta
Kuzma Rubović
Juraj Blažović
Đivac Pupović-Đivčić
Dragonja Nočividović-Petri
Juraj Kašić
Nikola Radošević
Bisan Sinovčić-Bisanić
Mate Norčić
Petar Grubonić-Domnanić
Mirko Zoranić-Mirković
Juraj Laščić
Dišinja Dišinjić
Dišinja Garbin
Rastinja Garbin
Rastinja Palčić
Đivko Sprehnić
Paladin Paladinić
Jadrol Radogostić-Jadrulić
Dragonja Družićić

Blaž Dišković
Dišman de Luka-Disičević
Belota de Luka (de Luca) Disičević
Zore Sprehnić-Zorović
Paladin Radenić
Luka Ruić
Župan Stičić

Budući da su vijećnici iz 1433. godine sačinjavali plemstvo paške komune (*Nobilitas Comunitatis*), nije se više nitko iz redova građana ili pučana mogao pribrojiti patricijatu bez prethodne suglasnosti kurije, kneza, te Malog i Velikog vijeća. Dakle, pravo izbora novih članova Vijeća, odnosno plemića, imalo je samo Veliko vijeće, jer je naposljetku njegova odluka bila konačna kako je to, uostalom, izričito propisano odredbama XXIII. glave I. knjige Statuta.²⁸ Za ilustraciju, godine 1713. pokušao je ući u plemićko vijeće građanin, plemić Torcella i javni bilježnik Aurelije Tagliapietra. Iako je bio u srodstvu s gotovo svim paškim plemićkim obiteljima i premda su u Vijeću sjedili njegovi rođaci, nije mu pošlo za rukom da postane i paški "nobilis"! Naime, njegova molba prihvaćena je bila od kneza i njegove kurije, a većinom glasova pozitivno je riješena na Malom Vijeću, no Veliko je vijeće ipak agregaciju Tagliapietre otklonilo na što je uvrijeđeni i ozlojađeni "nobilitand" vodio bezuspješnu parnicu u Mlecima pred Vijećem Četrdesetorice.²⁹

Od "Serrate" Vijeća 1433. godine pa sve do 1576. bili su primljeni u Vijeće,³⁰ dakle postadoše vlastela, ovi: braća Ivan i Dominik Poljanić (1451), Nikola Marinčić - plemić iz Nina (1453), Mate Mirković - plemić i potknežin iz Baga (24. VIII. 1453), braća Dominik i Dragoš Budonić (11. V. 1455), bazuški vlastelin Bogdan Juršić (9. I. 1463), Ivan Barasović i Ivan Medigović (prije 1489), Nikola Berfić i Juraj Pervošević (nakon 1489), Frane Paladinić (1494), braća Ivan i Ante Zorolić (15. III. 1534), Vid Matasović - vitez sv. Marka (28. III. 1576) na temelju ranije duždeve odluke.³¹

Izumrće mnogih porodica u vremenskom rasponu od nepuna tri stoljeća imalo je za posljedicu opadanje broja vijećnika, usljed čega se često ne mogahu

28 ZKZd, ms. 376, Statuta Comunitatis Pagi, str. 14

29 V. bilj. 27. Causa civile Billinich - Tagliapietra e consorti di Pago, sec. XVII - XVIII. cc. 90.

30 M. L. RUIĆ, *Blasone*, str. III. Popis agregiranih članova vijeća djelomice ne odgovara podacima koje Ruić navodi dalje u istom rukopisu te smo popis nastojali uskladiti.

31 M. L. RUIĆ, *Osservazioni storiche sopra l'antico stato civile et ecclesiastico della città et isola di Pago*, 1776, str. 163 a. (Rkp. br. 34a, u biblioteci HAZD).

popuniti sve one Statutom propisane službe i dužnosti, što je davalo opravdanja mletačkoj vlasti da se sve više upliće u poslove općine i Vijeća. Plemstvo, kojemu već prvih desetljeća XVIII. stoljeća pripada samo šest porodica, bijaše isuviše umišljeno i isprazno da nije htjelo ni tada ni kasnije primiti nove porodice.³² Prema puku bili su ovi plemići daleko bahatiji od svojih pređa u XV. stoljeću. Oni su u sebi imali izvjestan prezir koji nastaje od pretjeranog uobraženja da su superiorniji od puka, a s druge strane puk ih zbog toga mrzi.³³

Više od dva stoljeća plemićko vijeće nije "otvaralo vrata" novim članovima. To je s pravom zapazio i Ruić, koji se žali na letargično stanje za koje krivnju snosi uglavnom plemstvo, jer je isuviše zatvoreno i ljubomorno čuva svoje povlastice. Stoga i u tome treba tražiti uzroke koji su doveli do stanja, kako kaže Ruić, u kojemu "la regola e direzione del pubblico interesse dipende non più dal zelo di pochi ed annientati Patrizi ma dall'consentimento di coloro, che direttori della plebe non possono per forza d'educazione non aver altra idea se non la relativa alla vanga ed il badile".³⁴ Očigledno, malobrojno i oslabljeno plemstvo teško je podnosilo udarce odozdo.

Službeni popis plemića od 12. XII. 1783. donosi imena svega šest obitelji. Plemstvu su pripadale obitelji: Mirković, Ruić, Zorović, Bilinić, Jadrulić, Kašić. Sveukupno 66 osoba zabilježeno je s plemićkim statusom. U obitelji Mirković 8 članova, Ruić 5, Zorović 7, Bilinić 7, Jadrulić 14, Kašić iz paške loze 6 članova i rapske loze 10 članova. U samostanu sv. Margarite koludrica sv. Benedikta bilo je 9 plemićkih redovnica.³⁵ Ako uzmemo u obzir činjenicu da je prema službenom mletačkom popisu iz 1781. godine čitav otok Pag imao na 2715 stanovnika³⁶ svega šest plemićkih i osam građanskih porodica onda je, gledano iz plemićke perspektive, to doista tužna slika kada je pred nepuno stoljeće ranije broj plemića bio daleko veći. Međutim, za razliku od svojih predaka, ovi su plemići u XVIII. st. bili mnogo bogatiji. Naime, sada je svega 6 plemićkih porodica dijelilo između sebe polovicu općinskih pašnjaka,³⁷ a u doba formiranja plemićkog staleža istu je površinu dijelilo pedeset porodica. Osim pašnjaka, ovi su plemići bili i najveći

32 M. GRANIĆ, *Proces formiranja*, str. 253-254. M. L. RUIĆ, *Oservazioni*, str. 163a.

33 Uobraženost i oholost paških plemića s izuzetnom pronicljivošću uočio je i Alberto FORTIS koji je to i zabilježio u svom putopisu. Usp. *Put po Dalmaciji* (preveo Mate Maras), Globus, Zagreb, 1984, str. 269, 270.

34 M. L. RUIĆ, *Blasone*, str. 86.

35 V. bilj. 8.

36 D. BOŽIĆ-BUŽANČIĆ, Dvije anagrafske tabele za područje Dalmacije iz druge polovice 18. stoljeća, *Arhivski vjesnik*. XI-XII, Zagreb, 1968-1969, str. 43-48 + 2 table.

37 P. RUMORA, *Izvjeste o obćinskim pašnjacima na Pagu i njihova dioba*, Senj 1914, str. 19-20, 27-28.

zemljoposjednici i vlasnici solina. Naime, izumiranjem brojnih plemićkih porodica baštinili su njihova dobra, pošto su gotovo sa svima bili u srodstvu. Najbogatijom porodicom smatralo se Mirkoviće, zatim Jadruliće i Kašiče.

Iako svoj položaj imaju zahvaliti "milosti Privedrog Principa" paški su plemići vrlo oprezni i nepovjerljivi prema mletačkoj vlasti. Uzrok tomu nepovjerenju treba tražiti u ogromnom utjecaju obitelji Mirković, koja je bila povezana s habsburškim dvorom i u Pagu su uvelike promovirali legitimističke ideje nepoćudne mletačkim vlastima.

Stoga i ne začuđuje podatak da je 1722. godine došlo do bunta paških plemića, o kojemu imamo tek kratko zabilježenu vijest iz pera zadarskog kroničara Tanzlinghera-Zanottija.³⁸ Još u XVIII. stoljeću zabilježio je za paške plemiće zadarski dominikanac Vincenzo Vanacca: »In Pago contiguo a Carlobago castello Arciducate si rendono osservabili pure alcune famiglie torbide, orgogliose (...) insolententi di questa soavissima sudditanza«. Zatim nastavlja o njihovom raspoloženju, "benche metendo faccia, e simultando zelo e lealtà verso il Publico Nome, fremano nell' inferno, ed occultano il veleno per soggezione".³⁹ Ne treba sumnjati da ti navodi doista govore istinu o držanju paških plemića. I prije samog pada Mletačke Republike conte Nikola Portada je kriomice donio austrijsku zastavu iz Karlobaga,⁴⁰ jer je kralja i cara Franju II. smatrao bez sumnje svojim zakonitim gospodarom!

Iako su na sjednici Vijeća od 3. IV. 1787. godine bili primljeni za članove plemićkog tijela braća conti Mate i Nikola Portada, zatim braća dr. Frane-Petar, kanonik (biskup), Vid i bilježnik Frane - sinovi pok. Jurja Rakamarića; Ruićev zet, rapski plemić Jerolim Galzigna;⁴¹ i naposljetku 3. VIII. 1790. sin tršćanskog plemića Ante Justina i Pažanke Pave pl. Mršić (Mersio), Ivan Ante Chicchio,⁴² plemstvo je ipak do svoje propasti ostalo u stalnoj dekadansi.

38 Začudo da je ta vijest ostala nezapažena istraživačima dalmatinskih buna u XVIII. stoljeću (S. ANTOLJAK, *Bune pučana i seljaka u Hrvatskoj*, Zagreb 1956). Vijest u prijepisu dominikanca fra Vincenza Vanacche glasi: »Del 1722 - 16. Agosto sei Nobili di Pago e nove popolari incatenati presi con due galere e sei fuste, con la cavalleria per terra, castigati per sospetto di ribellione nel cuore di pochi nobili radicata« Io. Tanzlingher in Fr. Vincenzo Vanacca, *Notizie storiche di Pago e sua isola*, p. 7, rkp. br. 80 u biblioteci HAZd.

39 V. VANACCA, *n. dj.*

40 "Pago Veneta", *Il Dalmata*, 28/1893, N. 66.

41 M. L. RUIĆ, *Blasone*, str. 59a, 64, 64a.

42 M. L. RUIĆ, *Blasone* str. 14a.

Konačno, u ožujku 1807. godine, francuska je vlast raspustila i to Vijeće kao preživljenu i novim prilikama neprimjerenu stalešku ustanovu.⁴³ Plemićko vijeće paške komune nikada se više nije obnovilo.

BILINIĆ

Biografija. Najstarije vijesti o Bilinićima prenio je Ruić, prema pisanju Kristofora Bilinića koji je početkom XVIII. st. bio javni bilježnik, kancelar i arhivist paške općine. Za njega Ruić kaže da je bio "celebre raccoglitore dell'antichità della patria", ali njegove navode o vlastitoj obitelji ne uzima ozbiljno.⁴⁴ Kristofor Bilinić tvrdi za svoju obitelj, služeći se Orbinijem, da potječe od tobožnjih Slavena zvanih "Willini", žitelja brandenburške marke, koji su odatle došli u Dalmaciju. Uz to je isti, prije u mašti nego u zbilji, svoje pretke pronašao u službi na dvoru cara Konstantina Velikog (306-337)⁴⁵. Naravno da sve to ne odgovara istini, a i sam Ruić piše da su Bilinići potomci stare obitelji Skitkovića ili Kreljčić, od koje izvodi rodoslovlje koje se sasvim podudara s podacima iz izvornih spisa.

Za sada najstariji podatak o Skitkovićima zabilježen je u spisima zadarskog bilježnika Nikole, pok. Ivana, godine 1317, kada u Zadru 28. X. Frane Civalellis prodaje Rastinji Skitkovu solane koje je kupio na dražbi od Vojina, sina Balbovog, Rabljanina, za 30 velikih groša⁴⁶.

U jednoj ispravi paških koludrica, od 24. VII. 1323, spominje se u razgraničenju tamo navedenih zemalja i "terra Crelci qm. Schitci Pogancich".⁴⁷ Iz toga bi se podatka dalo zaključiti da su Skitkovići potomci stare paške obitelji Poganičić, koja se javlja u izvorima 1287. godine.⁴⁸ Navodno se po Skitku Poganičiću patronimično ta grana prozvala Skitković.

Po rodoslovlju, Ivan, sin Skitka, nazvan je bio "Krelac" i kao takav ubilježen je u dokumentima u ispravi paškog pisara Gerarda iz Padove, kojom "fundatores et patroni Ecclesie sancti Gregorii de extra terram Pagi" 17. III. 1338. biraju kapelana i rektora rečene crkve, spomenuti su: Dminka - udova Skitkova, Krelac Skitković i Krivić Skitković.⁴⁹ Bez sumnje majka i sinovi.

43 HAZd, Miscellanea, svež. 64, Superiorità locale di Pago (1807), poz. 3, fol. 71-75.

44 RUIĆ, *Osservazioni*, str. 164.

45 RUIĆ, *n. dj.*, str. 164a.

46 SZB II, Nicolaus qm. Iohannis, str. 129, 130.

47 Arhiv samostana benediktinki u Pagu (ABP), Kutija 2, br. 5.

48 ABP, Kut. 2, br. 2.

49 SZB II, Gerardus de Padua, str. 250.

U popisu članova paškog Velikog vijeća iz 1347. nalazi se i Krelac Skitković.⁵⁰ Njegov sin Rastinja Kreljčić prodaje 17. III. 1376. svoje soline Zadraninu Mihovilu Pechiaru⁵¹.

Juraj, sin Rastinje Kreljčića, koji je nosio nadimak "Bilina", osnivač je obitelji Bilinić.

Navedeni podaci iz izvornih spisa potkrijepili su u potpunosti rodoslovlje sastavljeno od Ruića.

Od Jurja "Biline" potekla su tri sina: Mate, Rastinja i Grgur (Greško). Prvi od njih, Mate, borio se u Sigismundovoj vojsci godine 1396. u Bugarskoj i sudjelovao u Nikopoljskoj bitci. Nakon njegova povratak iz Bugarske paško mu je Vijeće zajedno s narodnom Skupštinom udijelilo 21. XI. 1396. pravo na poseban grb. Za njega se u zaključku Vijeća kaže da je sin Jurjev i da je "nobilis huis Communitatis Paghi vir expertus et egregius", te se nastavlja da je časnno za ovo vijeće (tj. paško) ustanoviti da on sa svojim potomcima može uživati i imati "arma sue virilitatis", dakle poseban grb u štitu kojeg mora biti "dextera manus cum brachio tenente gladium in forma lanceae et super ipsum gladium imbranditum mediam lunam cum cornibus revoltis ad terram."⁵²

Mate Bilinić navodi se kao svjedok u jednoj ispravi od 24. VI. 1399. godine.⁵³ Iste je godine i član Velikog vijeća. Njegov brat Grgur (Greško) član je Vijeća desetorice (*decem homines nobiles*).⁵⁴ Ovaj je Greško god. 1400. jedan od trojice sudaca rektora, a na toj se dužnosti nalazio god. 1401. Mate Bilinić.⁵⁵

U Vijeću su pojedini članovi ove obitelji zabilježeni 1409. i 1422. godine. Nasljedno plemstvo stekli su god. 1433. braća Greško i Mate Bilinić, sinovi Mate Bilinića.⁵⁶

U popisu članova plemićkog Vijeća za kneza Pietra Foscola, iz god. 1480, navedeni su ovi članovi te porodice: ser Grubonja Bilinić, ser Juraj, ser Mate i ser Petar Bilinić.⁵⁷

50 *Listine* II, str. 460.

51 T. SMIČIKLAS, *Codex diplomaticus regni Croatiae, Dalmatiae et Slavoniae*, XV, Zagreb, 1934, str. 195-197. (dalje CD).

52 Blaž KARAVANIĆ, *Povijest Paga*, II, str. 187 (Rukopis iz 1940. u Nadžupskom arhivu u Pagu).

53 RUIĆ, *Osservazioni*, str. 236.

54 RUIĆ, *Rifl. Stor.*, T. I, str. 317, 318.

55 RUIĆ, *Blasone*, str. 81a.

56 RUIĆ, *Rifl. Stor.*, T. II, str. 34; *Blasone*, str. IIa, III.

57 RUIĆ, *Rifl. Stor.*, L. IV, str. 42, 43.

I javni dokumenti spominju plemiće Biliniće. Tako je 2. VIII. 1489. učinjena isprava u nazočnosti "plemenitog gospodina" (*nobili viro*) Mate Bilinića.⁵⁸

Član je Malog vijeća ili paškog Senata (*Consilio duodecim seu Senato Paghi*) god. 1435. i ser Ante Bilinić.⁵⁹ U Velikom vijeću 18. X. 1554. nalazili su se Frane, Petar, Mate i Prodan Bilinić.⁶⁰ Iz jedne isprave paške bratovštine sv. Jurja bilježimo da je 4. IX. 1605. sudac bratovštine bio "misser Zuanne Bilinich".⁶¹ Taj isti Ivan Bilinić latinizirao je svoje prezime nešto prije 1624. godine, jer je u dokumentu paških benediktinki od 30. III. te godine zabilježen kao "Signor Zuanne Billineo", u svojstvu samostanskog skrbnika (prokuratora).⁶² Međutim, u dokumentu od 11. X. 1659. stoji zapisano da je isprava sastavljena "alla presenza del Nobil del Consilio il Sigr. Domenico Billinich".⁶³

Javni bilježnik, kancelar i računovoda Kristofor Bilinić se potpisuje "Billini", a često uz svoje ime nastavlja da je i "Nobile del Consiglio di Pago".⁶⁴ On je kao kancelar i arhivist paške općine prepisao nekoliko isprava i time ih otrgnuo zaboravu. Iz njegova pera potječe i prijepis tobožnjeg privilegija Aleksandra Velikog Ilirima, koji je donio i Orbini, a kolao je i među kasnijim skupljačima starina.⁶⁵

Njegov sin don Juraj Bilinić, kako kaže Ruić, "avendo la fantasia pregna di mille folle s'e reso particolare per la quantità de monoscritti formati d'ogni sorte d'argomento. La prontezza di scrivere i concetti, produce che non sono capiti ne da lui ne da chi legge". Na drugom mjestu Ruić o njemu piše da je nasljednicima ostavio "tanti scritti ... in prosa ed in verso pieni di fole generate da fantasia alterata."⁶⁶ Taj je pomalo neobičan izdanak Bilinića umro 1779. godine.

U plemstvo Nina upisan je 2. XI. 1752. plemić Božidar (Diodat) Bilinić,⁶⁷ a 28. X. 1793. Ivan Božidar (Gio Diodato), sin Antonija Marije Bilinića.⁶⁸

58 HAZd, Spisi zadarskih bilježnika (SZB), Petrus de Pago (1486-1529), b.I/II, fol. 5v.

59 Kaptolski arhiv u Pagu (KAP), Libro di Ducali e Privileggi della Magnifica Comunità di Pago (Libro dei Privileggi), rukopisni kodeks iz XVII. st., fol. 233v.

60 *Isto*, fol. 277r.

61 HAZd, Spisi bratovština (SB), svež. 55, Spisi bratovštine sv. Jurja u Pagu, N. 7.

62 ABP, Kut. 2, br. 53.

63 ABP, Kut. 2, br. 59.

64 Arhiv franjevačkog samostana u Zadru (AFSZd), karton VI, br. 55.

65 RUIĆ, Legum, Statutorum, Privilegiorum etc. str. 1-2 (Rkp. br. 31. u Biblioteci HAZd). M. ORBINI, il Regno degli Slavi, Pesaro 1601, str. 168-169.

66 RUIĆ *Osservazioni*, str. 164a; Blasone, str. 3.

67 HAZd, Spisi Nina (SN), Liber Consiliorum Nonae II, fol. 28r.

68 *Ibid.*, Lib. Cons. Nonae III, fol. 33r-v.

Posljednji muški potomak ove obitelji, Frane Rufin Bilinić, umro je u Pagu 1824. godine, a loza se utrнула god. 1834. smrću i posljednjeg ženskog člana toga imena Matije Bilinić, neudate kćeri plemića Tome Frane Bilinića.⁶⁹

Grb. Obitelj je upotrebljavala dva grba. Prvi grb podijeljen 1396. Matiji Biliniću donio je Ruić dva puta. Heyer je taj grb objavio prema paškom "Libro d'Oro".

a) grb po Ruiću iz 1779. godine

U poluokruglom štitu uokvirenom skromnom kartušom, na crvenom polju, s desne strane izlazi odjevena ruka koja drži uspravno koplje naravne boje, a povrh tog koplja postavljen je srebreni polumjesec s vrhovima upravljanim prema dnu štita.⁷⁰

b) grb po Ruićevu grbovniku

Isti heraldički motiv kao u opisanom grbu pojavljuje se u modrom ovalnom polju štita, u baroknoj kartuši s kacigom na kopču i plaštovima koji lepršaju sa strana.

c) promijenjeni grb drugog ogranka Bilinića (po grbovniku)

U ovalnom štitu, u baroknoj kartuši, ponavljaju se heraldičke oznake s rukom, kopljem i polumjesecom. Donji dio štita dijele dvije srebrne razite grede. Prostor koji je nastao tom diobom prikazan je u purpurnoj boji.

Ruiću nije poznat povod zbog čega je taj ogranak djelomice izmijenio stari grb. Ova "brizura" u grbu može se objasniti možda time kako bi se lučili različiti ogranci roda. Brizure u našim grbovima vrlo su rijetke.

d) grb po Heyeru

U crvenom poluokruglom štitu iz lijeve strane štita izlazi odjevena ruka naravne boje koja drži zlatno kolje nadvišeno na svom vrhu srebrnim polumjesecom, s vrhom okrenutim prema dnu štita. Nakit: kaciga (turnirska) sa zlatnom krunom koju krase tri nojeva pera. Plašt je crveno-srebren. (Tabla I, slika 1.)

e) Kameni grb na kući u Pagu

Grb je naknadno uzidan i odlomak je veće građevne cjeline. U poluokruglom štitu iz desne strane izlazi ruka s kopljem. Polumjesec se uslijed trošnosti više i ne primjećuje. Sa strane štita su inicijali L. B. (Luka Bilinić?). Iako oblikom štita upućuje na raniji postanak, grb se ne bi mogao datirati prije konca XVII. stoljeća.

69 HAZd, Pag - Matica umrlih (MU) 771 (1822-1826), str. 22a; MU 775 (1831-1836), str. 122-123.

70 RUIĆ, *Rifl. Stor.*, T.I, str. 323; HEYER, *Wappenbuch*, str. 29, T. 19.

CHICCHIO

Biografija. Obitelj Chicchio je pripadala starom tršćanskom plemstvu od koje se godine 1744. jedan ogranak naselio u Pagu. U popisu tršćanskog plemstva od godine 1468. ubilježeni su Dominik Chicchio i Toma Chicchio, sudac plemićkog Vijeća.⁷¹

Na Pag je prvi doselio plemić Ante Justin Chicchio, sin Justina. Oženio se u Pagu 11. X. 1744. godine, a kao krsni kum sa ženom Pavom pl. Mršić (Mersio), ubilježen je 28. X. 1744. godine.⁷² Ivan Ante, sin spomenutog Ante Justina, rođen u Pagu 1752. godine, bio je 3. VIII. 1790. primljen u paško plemićko Vijeće.⁷³ U plemstvo grada Nina upisan je na sjednici ninskog Vijeća od 28. X. 1793. godine.⁷⁴

Grb. Obitelj Chicchio upotrebljavala je jedan grb. Taj je prikazan u Ruićevom grbovniku, a nalazi se uklesan i na nadgrobnoj ploči te obitelji.

a) grb po grbovniku

U okruglom štitu, na modrom polju je prikazano stablo s krošnjom i korijenjem naravne boje. Oko debla obavio se zmaj okrenut u lijevo. Štit je uokviren baroknom kartušom koju nadvisuje kaciga na kopču.

b) grb sa nadgrobne ploče

Na gradskom groblju u Pagu nalazi se stara nadgrobna ploča s obiteljskog groba plemića Chicchio koju su po ženskoj lozi baštinili članovi obitelji Usmiani. Grb je uklesan na gornjem dijelu i sastoji se od "normanskog" štita izvrsne izrade, u čijem su polju prikazani heraldički biljezi roda Chicchio: stablo s krošnjom i zmajem koji se obavio oko debla. (T. I, sl. 2).

GALZIGNA

Biografija. Obitelj Galzigna jedna je od najstarijih rapskih plemićkih obitelji. U izvorima se njeni prvi članovi javljaju već od XIII. stoljeća. Ovo porodično ime Jereček izvodi od osobnog imena Gaudius, Gausus, pohrvaćenog u Gausinja.⁷⁵

71 Pietro KANDLER, *Storia del consiglio dei patrizi di Trieste*, Trst 1858, str. 64, 81.

72 HAZd, Pag - Matice krštenih (MK) 737 (1736-1759), str. 166; Ibidem, Pag - Matice vjenčanih (MVj) 758 (1737-1774), str. 35.

73 RUIĆ, *Blasone*, str. 14a.

74 HAZd, SN, Lib, Cons, Nonae III, fol. 33v; SHK, svež. 1, N. 107.

75 Konstantin JIREČEK, Romani u gradovima Dalmacije tokom srednjeg veka, *Zbornik Konstantina Jirečeka*, II, Pos. izd. SANU, Beograd 1962, str. 277.

Obitelji je navodno kralj Bela IV. podijelio grbovnicu s pridjevkom "di Valpresina".⁷⁶ U popisima plemićkog vijeća rapske općine god. 1372. i 1388. spominje se više članova obitelji Galzigna (Gausigna, Gauzigna).⁷⁷ U povelji oprosta kralja Sigismunda za ustanak Rabljana izdanoj 27. XII. 1408. kao rapski poklisar spominje se Natalis marchio de Galzigna. Prema tome su već tada članovi te obitelji nosili naslov markiza (margrofa). Međutim, u više navrata su u XIX. st. Galzigne tražili od austrijske heraldičke komisije potvrdu svog plemstva i naslova margrofa koji im je, navodno, udijelila Venecija (conferma di Nobilità e del titolo di Marchese di Veneta Concessione).⁷⁸

Kao rapski plemići primljeni su 26. VIII. 1775. u ninsko plemićko Vijeće Matija, Dujam, i don Petar Galzigna, pok. Jerolima, i njihov stric Kristofor Galzigna.⁷⁹ Kao ninski plemići popisani su god. 1783. u spisima notara Gaudencija Predolina.⁸⁰

God. 1784. oženio se Jerolim Galzigna, sin Dujma, Laurom Pacifikom Ruić, kćerkom pašskog bilježnika i kroničara Marka Laura.⁸¹ U paško plemićko Vijeće agregiran je 3. IV. 1787. godine.⁸² Jerolimovi su potomci ostali u Pagu, ali nisu izgubili vezu s Rabom. Dujam Lauro Galzigna bio je od 1826. do 1840. paški načelnik. On je 1832. darovao paškoj crkvi sv. Marije veliki ostensorij od pozlaćenog srebra s posvetom.

Od austrijske heraldičke komisije zatražili su članovi paške loze roda Galzigna potvrdu pašskog i rapskog plemstva.⁸³

Grb. Poznata su nam dva osnovna uzorka obiteljskog grba.

a) stari grb

Taj su gotovo svi članovi obitelji Galzigna na Rabu upotrebljavali od davnine, a nalazi se uklesan na njihovim kućama u Rabu. Urezivali su ga u pečatnjak i često crtali na omotima svojih bilježničkih spisa. Grb se sastoji od štita

76 DUIŠIN, *Zbornik plemstva*, I, str. 258-260.

77 CD XIV (1916), str. 419. Isti popis rapskih plemića donosi J. ALAČEVIĆ, *Alcuni documenti delle cessate comunità nobili di Arbe e di Nona*, *Vjesnik za historiju i arheologiju dalmatinsku*, XXII/1899, Split, str. 198. Popis plemića od 1388. godine u prijepisu u Arhivu HAZU (ex JAZU) u Zagrebu, *Acta mediaevalia*, IV d, 11-17.

78 HAZd, HSV, VIII/7-1847, ad. N. 2006/384.

79 HAZD, SN, Lib. Cons. II, fol. 136 r.

80 HAZd, Spisi rapskih bilježnika (SRB), Gaudencije Predolin (1763-1807) Kut. 32/93, F. III, fol. 281r, 282r.

81 RUIĆ, *Blasone*, str. 64.

82 HAZd, SHK, *svež.* 2, N. 289.

83 HAZd, HSV, VIII/7-1831, N. 9609.

(raznih oblika) u kojemu se na modrom polju propinje lav (*lion rampant*) i šapama podržava krilo naravne boje. Taj je grb isticala i paška grana. (T. II. sl. 1).

b) grb po Heyerovom dalmatinskom grbovniku

U poznatom djelu Heyera von Rosenfelda prikazan je grb obitelji Galzigna s inačicom u palmeti koju šapama podržava propinjući lav. Plašt grba je modrozlatan, a u nakitu su tri nojeva pera u suodnosu modro-zlatno-modro. Taj grb u pretisku donosi i Duišin (*Zbornik plemstva*, I, str. 258)

Palmeta umjesto krila prešla je u taj grb vjerojatno prema nešto izmijenjenom grbu biskupa Petra Galzigne (1740-1823) koji je poznat iz njegovih tiskanih obrazaca.⁸⁴

JADRULIĆ

Biografija. Jadručići su jedna od najstarijih paških plemićkih porodica. Prema starom rodoslovlju koje je bilježnik Ivan Josip Jadručić ostavio u svojim spisima, osnivačem roda smatra se Andrija Radogostić.⁸⁵ Međutim, poznat nam je prvi član porodice, Radogost, po kome su se u XIV. st. Jadručići zvali Radogostić, a taj je živo koncem XIII. stoljeća. Naime, spominje se god. 1289. u jednoj notarskoj listini kao vlasnik solina.⁸⁶ U staroj pergameni paških benediktinki od 4. III. 1319. kao svjedok zabilježen je Bogdan Radogostić,⁸⁷ a zatim se ponovno spominje u jednoj ispravi od 16. IX. iste godine.⁸⁸

Zanimljiva je i legenda o podrijetlu ove porodice po kojoj su Radogostići potomci Slavena iz plemena Bodrića koji su slavenskom seobom došli u Dalmaciju. Samo ime Radigostić ili Radogostić navodno dolazi po starom slavenskom božanstvu Radigostu (Radogost, Radgost), štovanu kod Polapskih Slavena.⁸⁹

Po Ruiću u XIV. st. potomci Stjepana Radogostića patronimično su se prezivali Stipanić.

Članovi su Vijeća od 1347. godine kada se među vijećnicima nalazi već spomenuti Bogdan Radogostić,⁹⁰ a god. 1399. u Vijeću je Radogost Stipanić. Pri

84 HAZd, Spisi francuske vladavine (SFV), Spisi centralnog inspektorata za boogoštovlje, (1807-1810). svež. XXXI, poz. 5, fol. 323.

85 HAZd, SPB, Ivan Josip Jadručić (1799-1821), b. I, fasc. 1, doc. 34.

86 SZB I. Cresta de Tarallo, str. 133, 171.

87 ABP, Kut. 1, perg. Anno 1319.

88 ABP, Kut. 2, br. 4.

89 RUIĆ, *Osservazioni*, str. 166.

90 *Listine* II, str. 460; *Listine* III, str. 15.

obnovi Vijeća 1409. nije se našao ni jedan član ove porodice u njemu, pa je Andrija Radogostić, sin Radogosta Stipanića, bio primljen u Vijeće tek 1428. godine. Našavši se u istom Vijeću 1433, stekao je nasljedno plemstvo.⁹¹

Po Andriji Radogostiću patronimično su se njegovi potomci prozvali Jadrulići. Ruić piše da je Ivan Jadrulić 1600. godine promijenio svoje prezime u Giadruleo lat. Jadruleus. Do te promjene ipak je došlo nešto ranije, jer je 1576. ninski kancelar Pažanin Ivan Giadruleo koji se 1578. potpisuje opet hrvatskim oblikom prezimena "Jadrulich", a 1579. i "Giadrulich".⁹²

U matičnim knjigama kao svjedok na vjenčanju 20. XI. 1580. naveden je "Dominus Bernardino Jadrulich", dne 29. I. 1581. opet kao svjedok "Domino Joanne Jadrulich", te 5. IX. 1610. "Domino Bonino Giadrolich".⁹³

Popis plemića iz god. 1480. donosi imena: ser Andrija, ser Krezol i ser Luka Jadrulić.⁹⁴ U Vijeću 18. X. 1554. samo je jedan njen člana, i to Ivan Frane, sin pok. gospodina (*missis*) Jurja,⁹⁵ a 1713. upisani su kao plemići i vijećnici Ivan i Nikola Giadruleo.⁹⁶

Ivanu Jadruliću, sinu Ivana, bio je uskraćen ulazak u Vijeće, jer se njegov otac oženio pučankom. On je god. 1640. imenovan pučkim zastupnikom.⁹⁷ Njegovi su se sinovi oženili plemkinjama iz obitelji Mirković, i uz pomoć te obitelji i njihovih privrženika primljeni su u Vijeće 27. IX. 1666, gdje su položili plemićku prisegu.⁹⁸

U plemstvo Nina primljeni su bili Ivan Andrija Giadruleo 2. XI. 1752. i Ivan Ante Giadruleo 26. VIII. 1775. godine.⁹⁹

U gradskoj upravi isticali su se pojedini članovi ove porodice. Kao suci "curie maioris" spominju se g. 1590. Ivan Jadrulić,¹⁰⁰ g. 1702. opet jedan Ivan Giadruleo, g. 1743. "Nobil Homo" Ivan Andrija, a god. 1785. Ivan Božidar Giadruleo.¹⁰¹

91 RUIĆ, *Blasone*, str. 28a.

92 HAZd, SN, sv. 8, Summario de titoli de privati possessori nel territorio di Nona, fol 13v, 28r, 32v, 211r.

93 HAZd, Pag M. Vj. 752 (1578-1590). str. 1a; M. Vj. 753, str. 23a.

94 RUIĆ, *Rifl. stor.*, L. IV, str. 42.

95 KAP, Libro dei Privileggi, fol. 277v.

96 ZKZd, ms. 99. Causa Bilinich-Tagliapietra, Nota delli SSgri. Nobili che balotano nel Consiglio di Pago, fol, 23v.

97 RUIĆ, *Blasone*, str. 28a.

98 *isto*, str. 30a.

99 HAZd, SN, Lib. Cons. II, fol. 37r-v, 135r.

100 HAZd, Pag, M. Vj, 753, str. 1.

101 HAZd, SPB, Ivan Ante Jadrulić (1741-1743), b. unica, volumetto secondo, dok. od 8. IV. 1743. i 1. IX. 1743; KAP, Knjiga godova, fol. 44r.

Obitelj je dala i nekoliko javnih bilježnika. Bilježnici "mletačke ovlasti" su bili: Ivan Andrija od 1662. do 1688, Ivan Jadručić 1673. godine, Ivan, sin Ivana Andrije, od 1693. do 1706, Ivan Andrija mlađi od 1735. do 1748, i Ivan Josip Jadručić od 1774. do 1821. godine.¹⁰²

Zatim se Jadručići spominju u ovim službama: Ivan Frane kao općinski kancelar, Ivan Andrija 1747. pisar poreznog (fiskalnog) ureda, Ivan Ante 1756. pisar poreznog ureda, Ivan Josip pisar solnog ureda 1787. i 1790. godine,¹⁰³ a 1796. je izabran i za komunalnog odvjetnika.¹⁰⁴ Sindik komune 1754. bio je Ivan Andrija Jadručić.¹⁰⁵ Bilježnik Ivan Josip je 1808. postavljen za suca zamjenika (*giudice supplente*) i u toj službi ostao sve do 1816. godine.¹⁰⁶

U ninskom Vijeću izabran je Ivan Josip za kancelara 1779. i 1803. godine, a 1783. jedan je od komunalnih savjetnika.¹⁰⁷

Jadručići su jedna od rijetkih obitelji koje su rodbinski bile povezane s mletačkim patricijatom. Katarina Cecilija, kći Ivana Andrije, udala se 1710. godine za mletačkog patricija Pietra Minija, koji se tada u Pagu nalazio na dužnosti općinskog blagajnika (*camerlenga*).¹⁰⁸ Iz tog braka rodili su se Luka i Ana Marija koja se udala za Pietra Kornera, a zatim za Girolama Zorzija. Luka Minio bio je paškim knezom od 1769. do 1771. zatim od 1777. do 1780. i od 1785. do 1788.¹⁰⁹ godine. Paško ga je Vijeće 1779. primilo među svoje članove, ali on se zahvalio na iskazanoj počasti.¹¹⁰

U prošlom stoljeću (1894.) Mate Jadručić se isticao kao pobornik Hrvatske narodne stranke.¹¹¹ Krajem istog stoljeća Jadručići su se iselili iz Paga, a godine 1939. potomci ove stare paške obitelji živjeli su u iseljeništvu.

Grb. Jadručići su isticali najčešće svoj stari grb koji se sastojao od jedne šestokrake (ili osmerokrake) zvijezde na modrom polju i krila crne boje. Uz taj grb Jadručići su upotrebljavali još nekoliko grbova:

102 HAZd, Sudski arhiv Paga (SAP), Kut. 9, Ad. N. 227 (274), Elenco di Atti dei Notai vecchi di Pago.

103 ZKZd, ms. 159, Selva Sopra li dazi di Pago, fol. 100 r, 115r, 118 r; AFSZd, karton IX, br. 46; HAZd Spisi generalnih providura (SGP), Angelo Diedo (1790-1792), L. II, c. 35a.

104 HAZd, SFV, Spisi gen. providurstva, Tit. IV, Rub. 2 (1808), filza I, fol. 178r, 185r.

105 HAZd, SPB, Carte varie e copie di Atti di Notai di Pago, I/IV, fol. 5r.

106 HAZd, SFV, Spisi gen prov. Tit. XIV, Rub. 13, No. 12689.

107 HAZd, SN, Lib. Cons. II, fol. 176r; Lib. Cons. III, fol. 4r, 72r.

108 RUIĆ, *Blasone*, str. 30a.

109 *Isto*, str. 83a.

110 RUIĆ, *Rifl. stor.* T. I, str. 189.

111 *Narodni list*, 1894, Zadar, br. 23. (Pag, 19. ožujka).

a) kameni grb iz god. 1683.

Grb je uklesan na kući u Jadrulićevoj ulici u Pagu, br. 21, a dao ga je podići, prilikom obnove stare kuće, Ivan Frane Jadrulić. Grb se sastoji od ovalnog štita koji je ukrašen baroknim zavojnicama. U štitu s lijeve strane nalazi se krilo koje prati jedna osmerokraka zvijezda, a povrh tih prikaza nalaze se poznata znamenja iz grba obitelji Mirković, polumjesec kojeg nadvisuju dvije šesterokrake zvijezde. Oznake Mirkovića unijete su zbog rodbinske povezanosti tih obitelji. Pod grbom na ploči nalazi se natpis, uokviren baroknim zavojnicama, koji glasi:

D. O. M.
EXIMIA PRVDENTIA IO FRAN^{CUS}
GIADRO^{LO} Q^M IO. DOMV. HANC PA-
TERNAM EREXIT ET RESTAVRA-
VIT MARMOREOQ. SAXO AEV.
SVPERATVRAM CONDECORAVIT
VII. KAL^S. SEP^S ANNO MDCLXXXIII.

b) grb na kamenoj kruni bunara u palači Jadrulić

Grb se sastoji od štita baroknog oblika s baroknim izbočenjem sa strane i šiljastim završetkom. U štitu se nalazi krilo koje nadvisuje jedna osmerokraka zvijezda. Nad štitom postavljena je heraldička, tzv. "lisnata" kruna (malo oštećena). Pri dnu štita, sa strane su početna slova A.G. (Antonius ili Andreas Giadrulo).

c) grb na portalu dvorišta palače Jadrulića

Grb je sličan onom na zdencu. Štit je ovalan, baroknog oblika s volutama koje na vrhu završavaju kacigom. U štitu su znakovlja "starog grba", krilo koje nadvisuje osmerokraka zvijezda.

d) grb po grbovniku

Grb se sastoji od štita ukrašenog kartušom s kacigom i stiliziranim plaštom. U modrom polju krilo nadvisuje šesterokraka zvijezda. Ruić je taj grb prikazao i u *Delle Riflessioni Storiche*, zajedno s grbom izumrle grane Jadrulića koja je od XVII. st. upotrebljavala novi grb.

e) grb na pečatu bilježnika Ivana Josipa Jadrulića iz 1774. god.

Na pečatu kojim je pečatio bilježničke spise Ivan Josip Jadrulić upotrebljavao je obiteljski grb.¹¹² U ovalnom štitu koji je sa strane ukrašen baroknim

112 HAZd, SAP, Kut. 1, spisi kneza Zorzi Muazzo (1771-1774), bez folijacije, sub die 17. VII. 1774.

zavojnica nalazi se krilo koje prati jedna peterokraka zvijezda. Nad štitom postavljena je listnata grbovna kruna. Takvu su krunu na grbovima često isticali plemići u XVIII. stoljeću, a znakovita je za mletačku heraldiku.¹¹³

f) drugi pečat bilježnika Ivana Josipa Jadrulića iz 1793. god.

Pečat je jajolikog (ovalnog) oblika, a veličina mu iznosi 2,1x1,8 cm. Pečatno polje odvojeno je jednom debljom i jednom tanjom linijom, a u središnjem pečatnom polju nalazi se štit baroknog oblika sa zavojnicom. U štitu su oznake roda Jadrulića; krilo nadvišeno s jednom šestokrakom zvijezdom.¹¹⁴

g) grb na srebrenim svijećnjacima Ivana Ante Jadrulića iz 1790. g.

Ivan Ante Jadrulić poklonio je 1790. paškoj crkvi sv. Marije dvanaest srebrenih svijećnjaka. Na trbušastim završecima se nalazi posvetni natpis IO ANTONIO GIADRULEO DI CARIT i grb obitelji.

Grb je izrađen vještinom ukucavanja, a nalazi se u baroknoj kartuši. U središnjem polju, štitu grba, su Jadrulićevi grbovni znakovi: krilo i šestokraka zvijezda.

h) grb bilježnika Ivana Andrije Jadrulića 1662-1688.

Bilježnik Ivan Andrija Jadrulić osnivač je ogranka koji je izumro 1755. godine s njegovim istoimenim unukom, a taj je ogranak primio i novi grb. Naime, bilježnik Jadrulić upotrebljavao je pečat s grbom i incijalima Z. A. koji očito govore da to nije grb Jadrulića, ali se upotrebom prihvatio za grb tog ogranka.¹¹⁵

Pečat je jajolikog (ovalnog) oblika. U središnjem pečatnom polju nalazi se ovalni grb u kojemu se prema stablu s razgranatom krošnjom s lijeve strane propinje lav (*lion rampat*). Vanjski rub pečata odijeljen je od štita s dvije crte i taj je vijenac ukrašen baroknim motivom zavojnice u obliku kartuše. Sa strane su početna slova.

i) grb izumrlog ogranka po Ruiću

Izgleda da je Ruić taj grb nacrtao prema izvornom pečatu. Heraldčki likovi su isti kao kod pečata, samo je Ruić, izgleda proizvoljno, označio boje. U ovalnom štitu na modrom propinje se lav okrenut udesno prema stablu s krošnjom. Štit je ukrašen kartušom, kacigom i stiliziranim plaštom.

113 Usp. C. FRESCHOT, *La Nobiltà Veneta*, Mleci 1707.

114 HAZd, SAP, Kut. 5, knez Paolo Muazzo (1793-1795), Procegetti Civili (bez folijacije).

115 RUIĆ, *Rifl. Stor.* T. III, str. 50; ABP, k. 2, br. 63.

j) grb Jadručića iz 1779. godine po Ruiću

Ovaj grb upotrebljavali su Jadručići od 1779. godine. Taj je grb nastao spajanjem dvaju grbova: starog grba i grba izumrlog ogranka.

Štit je s polukružnim baroknim završetkom. Ukrašen je baroknim izrezom XVIII. stoljeća. Polje štita vodoravno je razdijeljeno. U gornjem modrom polju nalaze se oznake iz "starog" grba: krilo koje prati šesterokraka zvijezda. U donjem crvenom polju, stablo s krošnjom i deblom prema kojemu se propinje lav, s lijeve strane okrenut udesno. Sa strana grba su dvije vinjete s natpisom: STEMMA GIADRULEO. Nad štitom je kruna s pet šiljaka iz koje raste kaciga s plaštevima u obliku biljnog ukrasa.

k) grb po Heyeru

Heyer je grb objavio po paškoj ili po ninskoj "Zlatnoj knjizi", jer su Jadručići bili upisani u paško i ninsko plemstvo.

Polukružni štit vodoravno je razdijeljen. U gornjem modrom polju crno krilo prati srebrna šesterokraka zvijezda. U donjem crvenom polju stablo je zelene boje s krošnjom i korijenjem, a s lijeve strane stabla propinje se zlatan lav okrenut udesno. Nakit: kaciga sa zlatnom krunom iz koje rastu dva crna krila, između tih krila jedna srebrna šesterokraka zvijezda. Plašt: desno srebrno-plav, lijevo zlatno-crven. (T. II, sl. 2). Taj isti grb po Heyeru preslikao je i Duišin.¹¹⁶

116 HEYER, *Wappenbuch*, str. 46, Taf. 31; DUIŠIN, *Zbornik plemstva* II, str. 37. Svakako zanimljivo je krilo u grbu paških Jadručića. Taj heraldički element oznaka je starog roda Šubića. Možemo pretpostaviti da su ga Jadručići možda ženidbom sa članovima **paške loze Šubića**, koja se javlja u dokumentima na Pagu od 1289. pa sve do 1348. godine, unijeli u svoj grb.

KARLETA

Biografija. Karleta je vrlo stara obitelj koja se spominje još u XIV. st., patronimičnim prezimenom Popović (ili Pupović). Prvi član obitelji Juraj Popović, po svoj prilici, živio je u prvoj polovici XIV. stoljeća.¹¹⁷ Njegov je sin, Prodan, god. 1352. jedan od sudaca paške kurije.¹¹⁸ On je spomenut i u jednoj ispravi od 18. IX. 1346, gdje se govori o zemljama koje samostan sv. Margarite u Pagu zamjenjuje s Nikoletom, ženom Ivana Zorzija, korčulanskog kneza.¹¹⁹

Njegovi sinovi, Juraj i Dominik, članovi su Vijeća 1399. godine. Od Jurjevog sina Petra koji je umro god. 1429, i nosio nadimak "Karleta", potekla je obitelj s tim prezimenom. Naime, i ovdje se ponovio slučaj, inače vrlo čest kod oblikovanja prezimena na Pagu, da je nadimak potisnuo stari patronimični oblik prezimena i preuzeo njegovu ulogu. Prezime je predano u izvorima u raznim inačicama, kao "Carletta", "Carlihtich", "Charletis" ili pak "Carlita".¹²⁰

Petar Pupović (!), zvani "Karleta", član je vijeća 1422. godine, a njegov sin Juraj 1433. godine, kada stječe to pravo i za svoje potomke. On je 1432. godine izabran za jednog od sastavljača novog paškog Statuta,¹²¹ a 1433. i 1435. godine obnaša dužnost komunalnog zastupnika.¹²² On je u Zadru 28. XI. 1438. godine, kod bilježnika Nikole Benediktova, načinio oporuku.¹²³

U Zemljišniku iz 1452. navodi se u predjelu sv. Eufemije "vinea Petri Carlite" (vinograd Petra Karlete).¹²⁴

Od 1485. do 1505. godine čast kaptolskog arhiprezbitera u paškom Kaptolu obnaša "Johannes Charleta Vtrisque Juris Doctor".¹²⁵ Njegov je brat Petar spomenut u bilježničkoj ispravi koja je sačinjena "in curia habitationis ser Petri Charletis".¹²⁶ U oporuci Jurja Slovinje od 1. IV. 1506. spominje se u razgraničenju

117 RUIĆ, *Blasone*, str. 12a.

118 CD XII (1914), str. 112.

119 ABP, k. 2, br. 10.

120 Zabilježeni oblik prezimena odstupa od bilježnika. Često su takvi zapisi prezimena i nepouzdati posebice kada ih bilježe stranci. Giustiniani 1553. donosi imena nekih plemićkih porodica koje uopće nikada nisu postojale (Š. LjUBIĆ, *Commissions et relations Venetae*, III, Zagreb 1877, str. 259).

121 Statuta Communitatis Pagi, Venetiis 1637, Prohemium, s. p. Ex Typographia Ducali Pinelliana,...

122 KAP, Libro dei Privileggi, fol. 233r.

123 HAZd, SZB, Nicolaus Benedicti (1433-1469), II, fasc. 1/2, fol. 90r-91v. Karleta je zabilježen s prezimenom "Carlihtich".

124 HAZd, Katastri Dalmacije br. 43, Catastro di Pago, fol. 31v.

125 C. F. BIANCHI, *Zara Cristiana, II, Zadar 1880, str. 25.*

126 HAZd, SZB, Petrus de Pago, b. I/IV, fol. 1r.

zemalja teren koji posjeduje "Lucas quondam ser Petri Carletta".¹²⁷ Iz jedne pergamene bratovštine sv. Jurja bilježimo da je "nobilis vir Dominus Antonius Carleta quondam Petri" god. 1518 vršio službu ispitivača (egzaminatora) isprava.¹²⁸ U spisima rapskog bilježnika Jerolima Zaro dana 19. VII. 1558. naveden je "misser pre(te) Piero Carleta da Pago" kao svjedok.¹²⁹

U popisima plemića (vijećnika) paške komune također se nalaze članovi te obitelji. Tako se u popisu iz 1480. navode ser Mate, ser Petar i ser Vid Karleta.¹³⁰ Na sjednici plemićkog Vijeća 18. X. 1554. nazočni su bili Matija i Blaž Karleta.¹³¹

Kao javni bilježnici djelovali su na Pagu Ante Karleta od 1591. do 1620. godine i Toma Karleta od 1638. do 1640. godine.¹³²

Krajem XVII. i početkom XVIII. st. vrijedan je spomena Nikola Karleta, zapovijednik teritorijalnog domobranstva (*cerinda*), koji je umro god. 1711. u starosti od 88 godina u službi suca "velike kurije".¹³³ S njima je obitelj Karleta izumrla u muškoj lozi.

Grb. Poznato je nekoliko grbova ove obitelji. Ruić je donio dva grba u svojim rukopisima, a treći, na jednom dijelu nadgrobne ploče, nalazi se na gradskom groblju u Pagu, u sekundarnoj upotrebi.

a) grb iz 1780. godine (po Ruiću)

U modrom polju ovalnog štita je crvena vodoravna greda. Štit je ukrašen kartušom uokvirenom s dvije grančice.¹³⁴

b) grb po grbovniku

U modrom polju nalazi se srebrna vodoravna greda. Ovalni štit je u kartuši nad kojom je kaciga iz koje kao nakit raste lav. Plašt barokni leprša iza kacige. (T. VIII, sl. 1).

c) grb na dijelu nadgrobne ploče

U polukružnom štitu nalazi se vodoravna greda. Nad štitom se diže kaciga s plaštem u obliku vrpce s čvorom na završetku. U nakitu nad kacigom je orao spuštenih krila, okrenut u desno. Čitav je grb uokviren okruglim istaknutim

127 ABP, k. 2, br. 25.

128 HAZd, SB, svež. 55, perg. br. 9.

129 HAZd, nav. bilježnik, k. 9/20, XIV, fol. 18r.

130 RUIĆ, *Rifl. Stor.*, L. IV, str. 42, 43.

131 KAP, Libro dei Privilegi, fol. 277r.

132 V. bilj. 102.

133 HAZd, Pag M. U. 767 (1692-1740), str. 88a (sub die 8. II. 1711).

134 RUIĆ, *Rifl. Stor.* T. III, 1780, str. 54.

rubom. Kako ta ploča s grbom danas služi za zatvaranje groba, više je puta bila premazana vapnom.

KAŠIĆ

Biografija. Kašići su jedna od najstarijih paških plemićkih porodica. Starijom svog plemstva, službama koje su brojni članovi obnašali niz stoljeća u Pagu i izvan njega stoje uz bok ovdašnjim uglednim porodicama.

Prezime Kašić izvedeno je po nadimku "Kaša", kojeg je nosio jedan od predaka te porodice u XIV. stoljeću. Najstariji oblik prezimena predan u izvorima je patronimik Skoblić, a to donosi i Ruić. U XVI. stoljeću nastala je legenda o rimskom podrijetlu Kašića. Biskup Ivan Kašić prvi je smatrao da su njegovi Kašići potomci rimskog "gens Cassia". Tradiciju je zabilježijo i Ruić, ali nastavlja da je obitelj Kašić "come tutte l'altre di Pago dell'origine Croata".¹³⁵ Još je osjetljiviji bio na "romanstvo" Kašića. Pišući o njima 1776. godine, naglašava njihovo hrvatsko podrijetlo.¹³⁶

Iz spisa zadarskog bilježnika Krešte de Taralo doznajemo da god. 1290. Radin Skoblić, sin pok. Dragoša, ustupa svom bratu Radošu osmi dio solina, zemalja i vinograda u Dinjiški na Pagu, koje oni zajednički uživaju nepodijeljene s njihovom snahom Hotenom i dvjema Zadrancama Stanom i Branom, kćerkama pok. Petra.¹³⁷ U jednoj ispravi zadarskog bilježnika Henrika, kojoj nije moguće točnije odrediti vrijeme, zabilježeno je da Desa, udova Radoša Skoblića (ne kaže se odakle!), kupuje u Petrčanima nekoliko maslina i drugih stabala (*oliuis et aliis arboribus*).¹³⁸

Radoš Skoblić imao je potomke: Marka, Dominika i kćer Marihnu. Od Marka, sina Radoševa, kojeg izvori bilježe s patronimikom Radošević ili Radošev, potekla je porodica Zorolić. Dominik Radošev, zvani "Kaša", osnivač je loze Kašić.¹³⁹

U spisu od 6. III. 1350. tvrdi se kako su Kaša Radošević (Cassa Radossevich) i njegov brat najbliži srodnici Dome, udove pok. Ruška Ciprijanića.¹⁴⁰ Očito je već nadimak potisnuo ime Dominika Radoševića.

135 RUIĆ, *Blasone*, str. 15.

136 RUIĆ, *Osservazioni*, str. 165a.

137 SZB I, *Creste de Tarallo*, str. 225-226.

138 SZB I, *Notarius Henricus*, str. 13.

139 RUIĆ, *Rifl. Stor.*, T. III, str. 100.

140 RUIĆ, *Collectanae ad Ecclesiam et Clerum Paghensem in Constitutiones etc.* 1792, str. 7. (Rkp. br. 32 u Biblioteci HAZd).

Član je Velikog vijeća god. 1347. Radoš Kašin, sin Dominika Radoševića,¹⁴¹ koji je imao, uz Radoša, sinove Prodana, Jurja, Protka i kćer Produ. Od Jurja su potekli sinovi Ivan i Marko. Ivan Kašić imenovan je 1381. god. kancelarom¹⁴² kneza Andrije Grisogona, Zadrana. Paški franjevci ga 1385. na kapitolu biraju za svog zastupnika.¹⁴³ Kako se Ivan pokazao odan zadarskoj vlsti, on je nakon 1394, kada je Pag podvrgnut vlasti hrvatskog bana, prešao u Zadar. Tu se u jednoj ispravi iz 1396. spominje kao žitelj Zadra.¹⁴⁴ U Zadru je imao kuću koju je god. 1392. kupio od Ludovika Vučine Matafarisa, a 1394. kupio je u Zadru i brod.¹⁴⁵ Obnovom zadarske vlasti nad Pagom postaje 1402. Ivan Kašić jednim od općinskih sudaca.¹⁴⁶

U Vijeće 1399. bio je primljen jedino Juraj, sin Marka Kašića.¹⁴⁷

Za mletačke uprave u obnovljeno Vijeće kneza Jakova Cocca god. 1409. primljen je bio Juraj Kašić, sin kancelara Ivana Kašića.¹⁴⁸ On je član Vijeća 1422. godine, i jedan od sastavljača novog Statuta. God. 1433. dobiva nasljedno plemstvo.¹⁴⁹ Zatim je član Malog vijeća 1435. godine,¹⁵⁰ a od 1444. do smrti nalazi se na dužnosti potkneza.¹⁵¹

Njegov sin Martin (umro 1499), oženio se ninskom plemkinjom Leonom Pritičević; 28. III. 1486. bio je primljen u ninsko plemstvo.¹⁵² I dalje je održao vezu s rodnim Pagom gdje je 1490. bio sudac velike kurije.¹⁵³ On je osnivač ninske grane Kašića koja se kasnije preselila u Zadar, gdje je izumrla u muškom koljenu krajem XVII. stoljeća.

141 *Listine* II, str. 260, 26.; *Listine* III, str. 15.

142 RUIĆ, *Rifl. Stor.*, T. III, str. 84.

143 *isto*, str. 92.

144 ZKZd, Ferrante, Regesti dell'archivio notarile di Zara, b. I, fasc. 3 a, fol 10. not. Vannes Bernardi de Firmo, 12. I 1395. (=1396.).

145 *Isto*, b. I, 3, 28. I. 1392, 22. V 1394.

146 RUIĆ, *Blasone*, str. 81a.

147 RUIĆ, *Rifl. Stor.*, T. I, str. 319.

148 RUIĆ, *Blasone*, str. IIa.

149 RUIĆ, *Rifl. Stor.*, T. II, str. 76.

150 KAP, Libro dei Privilegi, fol. 233r.

151 G. PRAGA, *Il Monastero di S. Pietro in Istmo sull' isola di Pago, Atti e memorie delle Società Dalmata di storia patria, III-IV, Zadar 1934*, str. 166; HAZd, Catastro di Pago, fol. 12v (Georgius Cássich vicecomes Pagi).

152 HAZd, *Katastarske knjige 17. i 18. stoljeća*, sv. 36, *Catastico delle alienazioni delli beni comunali et pubblici di Nona, 1609*, fol. 8-9.

153 HAZd, SZB, Petrus de Pago, b. I/I, fol. 29r.

U ninsko plemićko Vijeće ušli su 9. III. 1508. Frane i Kristofor, sinovi pok. Martina Kašića. Na tom je Vijeću bio naznočan Nikola Kašić, njihov treći brat, koji je izabran za tribuna ninske kurije.¹⁵⁴ Kristofor Kašić je 29. VI. 1529. dobio na uživanje neke zemlje u Privlaci od kneza Nikole Contarinija.¹⁵⁵ Njegov sin Pavao kupuje 6. II. 1544. u Ninu zidinu s vrtom,¹⁵⁶ a 14. IX. 1570. čini oporuku u Zadru.¹⁵⁷ Pavlova kći Franica udala se 1577. za Ninjanina Šimu Perinčića.¹⁵⁸

Juraj Kašić dobio je 1590. u investituru zemljište oko Velog Rata na Dugom Otoku.¹⁵⁹ U Zadru je 1602. dao sastaviti dvije oporuke.¹⁶⁰

Na sjednici ninskog plemstva 28. V. 1612. Ivan Kašić, komunalni savjetnik, bira se ponovo na tu dužnost. Tada se na Vijeću nalazio i njegov brat Lovro.¹⁶¹ Po Ruiću, ova dvojica braće su prešli u Zadar.¹⁶² Od Ivana Kašića i Marije Petričić potekao je Ivan Kašić, najznačajniji odvjetak zadarsko - ninske grane Kašića. On je doktorirao pravo u Padovi, zatim je služio u mletačkoj vojsci kao trupni časnik u ratu za Polesine. Za Kandijskog rata odigrao je značajnu ulogu u obrani Nina, a zatim se, nakon što je prošla turska opasnost, zalagao za njegovu obnovu. Od 1656. godine često je bio na dužnosti savjetnika.¹⁶³ Njegovi sinovi Frane i Julije primljeni su u ninsko plemićko Vijeće.¹⁶⁴

Dr. Ivan Kašić pisac je povijesti Zadra i Nina koje su izgubljene. Sačuvan je jedino rukopis o stanju Nina iz 1675. godine. Ostavio je svojim potomcima bogatu pismohranu i knjižnicu. Svoje sinove je nadživio. Umro je u Zadru 27. XII. 1698. godine i pokopan u crkvi sv. Dominika.¹⁶⁵ S njim je izumrla ninska grana Kašića.

Od loze Kašić, koja je ostala u Pagu, poznati su brojni potomci i zabilježeni su u izvorima.

154 ZKZd, ms. 208, Protocolli dei Consigli di Nona (1508-1683), fol. Ir, IIIr.

155 HAZd, SZB, Nicolò Lomazzi (1678-1706), b. V. Inventari 1677-1776, Inventar br. 79 "Inventario de beni mobili e stabili et altri effetti del q. Sigr. Dotor Gio Cassio" (dalje cit. Inventar Cassio).

156 Inventar Cassio, fol 8r.

157 *Isto*, fo. 11r.

158 R. JELIĆ, Ninjani u zadarskim crkvenim maticama, *Povijest grada Nina*, Zadar 1969, str. 611.

159 Inventar Cassio, fol. 13v.

160 HAZd, Inventar oporuka zad. bilježnika, not. Frane Primizio 10. X. 1602; not. Gregorio Krivošija 15. X. 1602.

161 ZKZd, ms. 208, Protocolli, fol. Vr, VIr.

162 RUIĆ, *Blasone*, str. 16.

163 ZKZd, ms. 390, LICINI, *Notizie Storiche su Zara e Nona*, str. 590a, 491, 496a, 522a-523.

164 HAZd, SN, Lib. Cons. I, fol. 8v-9r.

165 R. JELIĆ *Ninjani*, str. 611, bilj. 63. A. BAKOTIĆ, Appunti storici della città di Nona, *Archivio storico per la Dalmazia*, III, 1928, str. 402.

Krajem XV. st. neki su čalnovi obitelji svoje prezime Kašić zaodjenuli klasičnim ruhom i preveli ga u "C a s s i o". Tako je 21. III. 1490. prema ispravi, Luka, sin "ser" Luke Kašića, ubilježen s hrvatskim oblikom prezimena, a svega osam godina kasnije (1498.) sam se potpisao kao Lucas Cassius!¹⁶⁶ Latiniziranje prezimena bilo je često krajem XV. i tijekom čitavog XVI. stoljeća. To je bio pomoditet u duhu humanizma koji nije mimoišao ni naše krajeve. Međutim, upravo kod Kašića naići ćemo da se čak braća ili rodaci prezivaju s izvornim, a drugi s latiniziranim oblikom prezimena.

Iz izvora su nam poznate dužnosti koje su obnašali pojedini članovi roda paških Kašića. God. 1536. sudac "velike kurije" je Nikola Kašić, a branitelj (*defensor*) Luka Kašić.¹⁶⁷ Istom su god. 1554. u plemićkom Vijeću zabilježeni: Ivan Kašić, sin Ivana, kao "zudese della Spetabil Comunità" i Ivan Frane Cassio, Luka Kašić, Frane i Grubonja Kašić kao članovi Vijeća.¹⁶⁸ Suci su god. 1636. i Frane i Marko Cassio.¹⁶⁹ God 1677. sudac je Frane Cassio, koji je neko vrijeme bio javni bilježnik na Rabu. On je god. 1675. kancelar paškog kneza.¹⁷⁰

Kao javni bilježnici djelovali su u Pagu: Luka, pok. Luke, 1491-1497, don Luka 1498-1504, Luka 1513-1532, Juraj 1578-1582, Marko 1582-1593, Ivan Božidar (Deodat) 1602-1624, Frane, pok. Belote, 1612-1622, Ivan 1620-1642, Ivan Pavao 1652-1666, Božidar (Deodat) 1695-1731 i Jerolim 1753-1783.¹⁷¹

Iz Paga su Kašići, od loze Bartola Kašića koji se 24. IX. 1551. spominje u jednom zadarskom bilježničkom spisu,¹⁷² ženidbenim vezama prešli na Rab.

U rapskim se spisima spominju i u XVI. stoljeću, ali tada su njihove veze s Rabom poslovne naravi. Tako 20. I. 1553. u Rabu Juraj Marinelis imenuje svojim zastupnikom paškog plemića Franu Kašića, da ga ovaj zastupa u Pagu u parnici s Jerolimom Hermolaisom.¹⁷³

Također na Rabu 30. X. 1574. "Spetabile messer Zuanne Cassich nobile di Pago" uzima u najam od Marinelisa soline na Pagu i skladište u Povljani.¹⁷⁴

166 HAZd, SB, svež. 55, perg. br. 18.

167 KAP, Libro dei Privileggi, fol. 137r.

168 Isto, fol. 277r-v. 278r.

169 Statuta Pagi, str. 5.

170 ZKZd, ms. 159, Dazi di Pago, fol. 78r; HAZd, Obiteljski spisi Ponte, svež. 4, fol. 21a, dokument od 19. III 1675. sastavlja "Francesco Cassio cancel". Pret di Pago".

171 V. bilj. 102.

172 HAZd, SZB, Franciscus Thomaseus, (1548-1561), b. unica, fasc. 2, fol. 13v-14.

173 HAZd, SRB, Kristofor Fabijanić (1545-1593), k. 13/24, fol. 389r.

174 Isto, fol. 254r.

Kada se brat poznatog isusovca Bartola Kašića, Ivan Božidar (Deodat) oženio po drugi put rapskom plemkinjom Klarom Hermolais, njihovi su potomci češće boravili na Rabu i neki od njih trajno tamo ostaju. Sam Ivan Deodat (Božidar) obavlja bilježnički službu na Rabu od 1609. do 1627.¹⁷⁵ i njegovi sinovi Frane i Jerolim također djeluju kao bilježnici na Rabu.

Frane Kašić oženio se posljednjom sljednicom roda Mirković-Zoranića iz Paga i time su Kašići baštinili imetak te stare porodice.¹⁷⁶ Tada su u svoj obiteljski grb unijeli oznake izumrlih Mirkovića.

Tek u XVIII. st. odvajaju se dvije grane Kašića. Pašku granu osniva Kristofor, a rapsku Hermolaj Kašić. Kašići su na Rabu zabilježeni u popisu plemića od 7. XII. 1715 godine, s naznakom da pripadaju paškom plemstvu.¹⁷⁷

U plemićko Vijeće Nina primljeni su 26. VIII. 1775. braća Jerolim i Frane Kašić iz paške grane, te Jerolim i Petar Kašić iz rapske grane.¹⁷⁸ U Ninsko je plemstvo bio upisan 24. V. 1742. i Ante Kašić iz Paga koji ubrzo umire.¹⁷⁹

Smrću Jerolima Kašića god. 1793. izumrla je paška grana, a nasljedila ju je rapska od koje su se neki članovi ponekad doseljavali na Pag. Iz Raba su Kašići uglavnom odselili tijekom XIX. st. kao činovnici.¹⁸⁰

Grb. Porodica Kašić upotrebljavala je tri grba koji su sačuvani u ispravama, kamenim spomenicima i pečatima. (T. III, sl. 1, 2).

a) stari grb (po Grbovniku)

U ovalnom štitu na modrom polju, dvije su vodoravne srebrne grede s jednom šestokrakom zvijezdom. Štit je ukrašen kartušom, kacigom i baroknim lepršavim plaštom.

b) grb drugog ogranka (po Grbovniku)

Loza Bartola Kašića (1556) izmijenila je stari grb dodavši grbovne oznake izumrlih Mirkovića.

175 Na bilježničkim spisima naslovljava se "notarius Arben. Curicique", spisi u HAZD, SRB, k. 21/53. omot.

176 Kašići su baštinili i kuću izumrle porodice Mirković (Zoranić) koja je zabilježena i u popisu nekretnina (SRB, Kristofor Dominis, k. 27, fasc. XVII, fol. 15r).

177 HAZd, SRB, Jakov Bizza (1692-1729), k. 31/76, fasc. IV, fol. 36v. Popis plemića odnosi se na izbor rektora crkve sv. Barbare u Trogiru.

178 HAZd, SN, Lib. Cons. II, fol. 135v.

179 Isto, fol. 6r.

180 L. MASCHKEK, *Manuale del regno di Dalmazia per l'anno 1874*, Anno IV, Zadar 1874, str. 35, 79, 188, 223, 259.

Grb se sastoji od štita na čijem se modrom polju nalaze dvije vodoravne srebrne grede nadvišene s polumjesecom i repaticom, praćenom sa strana jednom srebrnom šestokrakom zvijezdom. Ukrašen nad štitom isti kao kod starog grba: kartuša, kaciga na kopču i barokno lepršavi plašt.

Navedene grbove (a, b) Ruić donosi i u rukopisu iz 1780. godine.

c) grb iz 1779. godine

Ruić u *Delle Riflessioni Storiche* donosi grb porodice Kašić, koji je sličan grbu opisanom pod "b". U štitu baroknog oblika, u crvenom su dvije vodoravne grede (pomalo zaobljene) nad kojima se nalazi polumjesec nadvišen s dvije srebrne peterokrake zvijezde. Iz štita izrasta rastući orao okrenut na desno. Nad orlom je kruna s tri šiljka. U čaporcima orao drži vinjete s natpisom: STEMMA CASSIO.

d) grb bilježnika Ivana Božidara (Deodata) Kašića

Rapski i paški bilježnik Ivan Božidar (Deodat) Cassio (Kašić) upotrebljavao je (i često crtao) svoj porodični grb na omotima svojih spisa.

Upotrebljavao je "novi" grb. Heraldčki znakovi su isti kao kod grba "b", ukras je barokni, a nadvišen je krunom s pet šiljaka. Oko štita natpis: IOANES DEODATVS CASSIO NOTARIVS ARBEN: CURICIQUE.

Isti grb nacrtao je u nekoliko inačica, mijenjajući ukrase, oblik štita i natpis.

Poznati su ovi grbovi na pečatima:

a) grb bilježnika Frane Kašića (1629-1666)

Ovalni štit nalazi se na prsima jednoglavog orla okrenutog na desno. U polju štita dvije su vodoravne grede nadvišene s polumjesecom i jednom repaticom praćeni sa strane s po jednom peterokrakom zvijezdom. Nad orlom kruna "all' antica".¹⁸¹

b) grb bilježnika Marka Kašića (1682-1693)

Pečat s grbom upotrebljavao je bilježnik Marko Kašić, ali po inicijalima P. C. (Paolo Cassio) zaključujemo da se radi o pečatu njegova oca.¹⁸² Taj je ogranak Kašića upotrebljavao staru "stemmu" svoga roda.

181 HAZd, SRB, Frane Kašić (1629-1666), k. 22/58, fasc. I, "IHS. MARIA PROT.^M FRAN.^{SCI} CASII PATRITII PAGEN.^S IO.^S DEODATI FILLI. NOT.^I ARBEN.^S LIB.^R P.^S Ann. DNI. 1629. 1630. 1631." (omot).

182 AFSZd, kar. V, br. 19.

Grb se sastoji od štita ovalnog oblika u kojem se nalaze dvije vodoravne grede nadvišene s jednom šestokrakom zvijezdom. Nad štitom se nalazi kaciga okrenuta "en face" sa stiliziranim plaštem. Štit je uokviren baroknim zavojnicama.

c) grb bilježnika Jerolima Kašića (1753-1783)

Jerolim Kašić upotrebljavao je "novi" grb. Štit je ovalan, uokviren na barokni način zavojnicama. Sa strane štita su početna slova G. C. (Girolamo Cassio).¹⁸³ U štitu se nalaze oznake plemstva: dvije vodoravne grede nadvišene polumjesecom i zvijezdom repaticom, praćenom s dvije šesterokrake zvijezde.

Na kamenim spomenicima sačuvani su ovi grbovi Kašića:

a) grb na pročelju crkve sv. Frane u Pagu

Grb se sastoji od "normanskog" štita. U polju dvije vodoravne grede nadvišene su s jednom šesterokrakom zvijezdom (dosta oštećenom). Sa strane štita vidljivi su inicijali F. K. (možda Frane Kašić?).

b) grb na porodičnoj grobnici u crkvi sv. Frane

Grb se nalazi na nadgrobnoj ploči. Štit ima gotičko-renesansne osobine. Uočljive su dvije vodoravne grede, dok je zvijezda već dosta istrošena.

c) grb na kruni bunara u Velom dvoru

U dvoru koji je nekoć pripadao Kašićima nalazi se kruna bunara s grbom. Grb se sastoji od "normanskog" štita s gotičkim šiljastim završetkom glave. U polju su dvije vodoravne grede nadvišene s jednom osmerokrakom zvijezdom.

d) grb na nadprozorniku nekadašnje kuće Kašića

Grb je renesansnog oblika, poput konjske glave (*a testa di cavallo*). U štitu heraldičke oznake roda: dvije vodoravne grede nadvišene osmerokrakom zvijezdom. Štit je ukrašen lovorovim vijencem.

e) grb na kući br. 11 u Kašićevoj ulici

Radi se o "novom" grbu. Šti je baroknog oblika ukrašen zavojnicom. U ovalnom polju nalaze se dvije vodoravne grede nadvišene polumjesecom i zvijezdom (ne repaticom!), praćeni sa strane sa po jednom šesterokrakom zvijezdom.

U literaturi jedino je poznat grb po Heyeru.

Na crvenom polju štita dvije su srebrene vodoravne grede nadvišene srebrnim polumjesecom, koji prate u kutevima po jedna srebrna šesterokraka zvijezda.

183 HAZd, SPB, Jerolim Kašić (1753-1783), b. I-III. (pečat stisnut na više mjesta).

Nad štitom turnirska kaciga, nad njom zlatna kruna iz koje raste crni orao okrenut na desno. Plašt crveno-srebrn.

MIRKOVIĆ

Biografija. Mirkovići su jedna od najuglednijih plemićkih porodica na Pagu. Starinom plemstva, ugledom, naslovima i častima, pripadaju onom uskom krugu višeg plemstva u Hrvatskoj uopće. Malobrojne su obitelji među hrvatskim plemstvom koje su stekle toliko plemićkih naslova kao Mirkovići iz Paga.

Prema pisanju Ruića, pređi Mirkovića prebjegli su, navodno u XIV. st. iz Ugarske u Karlobag, tadašnji Bag ili Skrisu (Scrisa.) U Ruićevo je doba, navodno, još uvijek u Budimu bilo obitelji istog prezimena.¹⁸⁴ Ako uzmemo u obzir činjenicu da se pod pojmom "Ugarske" podrazumijeva sjeverna Hrvatska pod ugarskom krunom, onda možemo sa sigurnošću pretpostaviti njihovo hrvatsko podrijetlo i stoga postojbinu paških Mirkovića treba tražiti negdje preko Gvozda. Još u XV. st. snažna je zajednica plemenitih Mirkovića u varaždinskoj županiji i oni još uvijek u to doba uživaju plemićka prava.¹⁸⁵

Mirkovići su u Karlobagu pripadali tamošnjem plemstvu, odnosno bili su članovi mjesnog plemićkog tijela. U sačuvanim karlobaškim ispravama susrećemo se s pojedinim članovima obitelji Mirković koji u nekoliko navrata obnašaju čast karlobaškog potknežina.¹⁸⁶ Moglo bi se reći da je ta čast u njih više-manje i nasljedna.

U rodoslovnom stablu paške loze prvi je zapisan Juraj Mirković god. 1341, i od njega do danas u neprekinutom slijedu možemo pratiti brojno potomstvo tog nekada razgranatog roda.¹⁸⁷

Krajem XIV. st. Mirkovići su već bili nastanjeni u Pagu. Tako je član Vijeća 1399. Mirko, sin Jurja Mirkovića. Kao posrednici između mletačkih vlasti u Pagu i knezova Kurjakovića, opunomoćeni zastupnici u raznim poslovima stekli su Mirkovići naklonost predstavnika Mletačke Republike, ali i paške općine, te je 24. VIII. 1453. Mate Mirković s potomcima bio upisan u plemstvo paške komune.¹⁸⁸ Paško je plemstvo Mirkovićima potvrdio god. 1457. dukalom dužd Frances-

184 RUIĆ, *Frammenti storici ed altre memorie, discorsi, studi ecc. ecc.*, str. 20 (ms. 392 u ZKZd).

185 Arhiv (HAZU) u Zagrebu, *Acta mediaevalia*, D-X-61; D-X-66.

186 I. KUKULJEVIĆ, *Listine hrvatske*, (Acta croatica), Zagreb 1863, str. 89, 190.

187 Splitski rukopis, rodoslovlje Mirković; Rodoslovlje od XIV. do početka XVIII. st. prepisao je i ovjerio i u obiteljskom zborniku javni bilježnik Aurelije Tagliapietra (Acta fam. Mircovich, fol. 5r. Rukopis, u izvorniku, danas u posjedu gosp. Darka Mirkovića u Rijeci).

188 RUIĆ, *Rifl. Stor. T. II*, str. 168.

co Foscari.¹⁸⁹ Zatim mletački opunomoćenik i providur za Dalmaciju Girolamo Marcello 16. XII. 1483. potvrđuje braći Nikoli, Jurju i Ivanu Mirkoviću i njihovu nećaku Mirku plemićke povlastice i pravo na paško plemstvo. Na temelju Marcellove terminacije izdaje drugu terminaciju 27. VIII. 1488. mletački auditor, advokator providur i opunomoćenik za Dalmaciju, Marco Loredan istim članovima obitelji Mirković i osnažuje ranije odredbe.¹⁹⁰

Ruić navodi da su se ovi Mirkovići u XV. st. zvali i Karbonić. Pod tim su imenom, točnije nadimkom, i zabilježeni u popisu plemića za kneza Foscola 1480. godine.¹⁹¹

Carski savjetnik i veleposlanik u Mlecima Teodor de Gaiardis podijelio je u ime cara Maksimilijana I. poveljom od 1. IV. 1503. naslov palatinskih grofova i savjetnika carskog dvora braći Mati i Nikoli Mirkoviću iz Paga i njihovim zakonitim potomcima. Tom su poveljom, koja je službeno bila zavedena u spisima državnog ureda, spomenuti Mate i Nikola Mirković postali zastupnici carske vlasti, jer su stekli prava imenovanja javnih bilježnika "imperiali auctoritate", pozakonjavanja izvanbračne djece (bastarda) i podjele plemićkog naslova neplemićima.¹⁹² Istom su poveljom Mirkovići dobili i pravo da svoj stari obiteljski grb, za koji se u ispravi tvrdi da je bio podijeljen od ugarsko-hrvatskog kralja Sigismunda, mogu isticati na štitu carskog državnog grba s dvoglavim orlom.

Austrijski nadvojvoda Karlo (1564-1590) je diplomom izdanom u Brucku na Muri 27. I. 1578. podijelio viteško plemstvo austrijskih nasljednih zemalja Ivanu Mirkoviću iz Paga, njegovu bratu Frani i bratiću Nikoli i zakonitim potomcima.¹⁹³ Ivan se borio u Ugarskoj i za tamo iskazane zasluge dobio je poveljom cara Rudolfa II. ugarsko-hrvatsko nasljedno plemstvo 28. IV. 1583. godine. Plemstvo je protegnuto i na njegova brata Franu i bratića Nikolu.¹⁹⁴ Carskim patentom od 4. VII. 1584. upisani su spomenuti u plemstvo "slobodnog kraljevskog grada Senja". Međutim, tek 5. V. 1585. izvršila je senjska općina carski patent.¹⁹⁵

189 *Listine IX*, str. 118; *Acta fam. Mircovich*, fol. 3r.

190 RUIĆ, *Rijf. Stor.*, L. IV, str. 138-139; Terminacija u rukopisnom zborniku obiteljskih isprava (*Acta familiae Mircovich*, fol. 3r-v).

191 RUIĆ, *Rijf. Stor.*, L. IV, str. 42, 43.

192 *Acta fam. Mircovich*, fol. 6r-7r. HAZd, SHK, svež. 1, N. 17/1817, u spisu je navedeno da su Mirkovići prikazali izvornik povelje iz 1503. godine.

193 HAZd, HSV, VIII/7-1817, N. 15852, ad 81. Izvorna povelja danas u posjedu nasljednika prof. Ivana Mirkovića u Splitu.

194 I. BOJNIČIĆ, *Der Adel von Kroatien und Slavonien*, Nürnberg 1899, str. 122. Diploma se nalazi kod nasljednika prof. Mirkovića u Splitu.

195 *Acta fam. Mircovich*, fol. 11r.

Tijekom XVIII. st. u dva je navrata senjska općina priznala Mirkovićima iz Paga senjsko plemstvo. Tako je priznanje plemstva "grada Senja" dobio 25. XI. 1721. Ivan Frane Mirković, sin bilježnika Aurelija za sebe i svoju braću, a drugu je potvrdu 19. I. 1782. dobio od senjske općine dr. Barbaro Nikola Mirković, javni bilježnik i odvjetnik u Pagu.¹⁹⁶

Paška je općina izdala 9. VI. 1781. svjedodžbu o pripadnosti paškom plemstvu za sve tada živuće članove obitelji, a drugu, gotovo istovjetnog sadržaja, s rodoslovom 24. VIII. 1796. godine.¹⁹⁷

U plemstvo grada Nina Mirkovići su bili upisani nešto prije 1742. godine. na sjednici "plemića grada Nina" održanoj u Ninu 24. V. 1742. prisutni su bili: Barbaro Nikola Mirković, stariji, Ivan Andrija Mirković, kap. Juraj Frane Mirković i Aurelije Maksim Mirković. Na istom je Vijeću Barbaro Nikola imenovan savjetnikom. Na sjednici plemića Nina od 1. XI. 1752. ušao je u plemićko Vijeće kap. Ivan Mirković i položio prisegu.¹⁹⁸

Dva brata, Josip i Aleksandar Mirković, povezuju se ženidbenim vezama sa zadarskim plemstvom, pa su 20. VII. 1796. bili primljeni u zadarsko plemstvo na temelju dukale od 14. I. iste godine.¹⁹⁹

Na Pagu su Mirkovići bili brojni, pa su stalno prisutni u životu grada. Iz te je porodice poteklo četrnaest javnih bilježnika,²⁰⁰ nekoliko itaknutih pravnika, a jedan od njih, Ivan Krstitelj, bio je rektor jurista u Padovi. Njegov je grb naslikan na zidu u auli tog sveučilišta.²⁰¹

196 Potvrde u posjedu nasljednika prof. Mirkovića u Splitu.

197 Prva u posjedu D. Mirkovića u Rijeci (1781), a potvrda iz 1796. kod nasljednika prof. Mirkovića u Splitu.

198 HAZd, SN, Lib. Cons. II, fol. 4v, 5r, 33v.

199 ZKZd, ms. 705, Liber Consiliorum Jadrae VIII, fol. 79v.

200 V. bilj. 102.

201 M. D. GRMEK, Hrvati i sveučilište u Padovi, *Ljetopis JAZU*, 62, Zagreb 1957, str. 341.

/Luigi Ignazio GROTTA DELL'ESO/, Cenni ed iscrizioni dell' Università di Padova, Padova 1841, tip. Crescini, str. 7. "Dalmata Johannes Baptista Mircovich Ragusinus" (sic!). Zanimljivo da Ivana Krstitelja Mirkovića svi nazivaju Dubrovčaninom (Ragusinus) što uopće nije točno jer Mirkovića u to doba, i to plemića, u Dubrovniku nije uopće bilo. Osobno sam vidio na samom ulazu aule sveučilišta god. 1987. naslikani grb Mirkovića: to je znamen s polumjesecom i dvije zvijezde kakvih susrećemo i na Pagu. Natpis je točan, ali uvijek pogrešno tumačen. Doslovce stoji napisano: IO. BAPTISTA MIR/COVICH PAGUSTIHUS. Grbove padovanskog sveučilišta obradila je u posebnoj monografiji i Lucia ROSETTI, *Gli stemmi dello studio di Padova*, ed. Lint, Trieste 1983, str. 241, 242, opisuje grb i natpis Ivana Krstitelja Mirkovića navodeći da je grb naslikan a fresco (affrescato) i datira ga 1583. godinom.

Jedna je grana već koncem XV. st. prešla na Rab, gdje su 1480. pripojeni tamošnjem plemstvu.²⁰² Rapski su Mirkovići izumrli u XVI. stoljeću. Koliko su u Rabu bili moćni govori podatak da se jedan gradski predio nazivao njihovim prezimenom. Bilježnik Kristofor de Tholo čini notarski ugovor 6. IX. 1523. "in contrata illorum de Mircovich".²⁰³ Međutim, i Mirkovići s Paga borave ponekad na Rabu, pa se spominju u tamošnjim ispravama. Kanonik pašskog kaptola don Šime Kanela 1. II. 1651. imenuje svojim zastupnikom pred bilježnikom Krstom Fabijanićem kanonika i opata sv. Petra na Pagu Franu Mirkovića.²⁰⁴ Isti bilježnik sklapa vjenčani ugovor 20. VII. 1581. između Lukrecije, kćeri Jerolima Hermolaisa, i Ivana, sina "Magnifici Domini Francisci Mircouich Nobilis Pagensis".²⁰⁵ Zatim 26. I. 1596. uzima u zakup "Spetabile Misser Zuanne Mircouich de quondam Misser Uido gentilhomo di Pago" soline Vicka de Bare koje se nalaze na Pagu, u predjelu zvanom "Studeno".²⁰⁶

U Ninu se još u XVI. st. pojavljuju neki članovi pašskog roda Mirkovića. Tako je Ante Mirković "nobile de Pago" oženio 1579. Betu Tirabosco.²⁰⁷ U ninskom je plemstvu god. 1609. Pavao Mirković, a 1612. je bio izabran za savjetnika, kada je primljen u Vijeće i Krstitelj Mirković.²⁰⁸ Ova grana Mirkovića koja se u ninskom plemstvu javlja od početka XVII. st. izumrla je 1654. sa don Augustinom Mirkovićem, ninskim kanonikom primicerijem.²⁰⁹

U drugoj polovici XVIII. stoljeća od Mirkovića se ističe bilježnik Barbaro Nikola. On je 1774. godine doktorirao iz obaju prava na padovanskom sveučilištu.²¹⁰ U Pagu djeluje kao javni bilježnik od 1744. do 1810. godine. Za vrijeme mletačke vlasti obnaša brojne općinske dužnosti. Više je puta bio komunalni sudac, kancelar, zastupnik i odvjetnik. Povremeno preuzima službe i u ninskom Vijeću. Za francuske uprave imenovan je 1807. godine sucem kotarskog suda u Rabu,²¹¹ odakle se već 1808. vraća u Pag i tu nastavlja s bilježničkim radom. Kada

202 V. BRUSIĆ, *Otok Rab*, Zagreb 1926, str. 123. RUIĆ, *Blasone*, str. 41a.

203 HAZd, SRB, Kristofor de Tholo (1514-1550), k. 7/14, fol. 182v.

204 HAZd, SRB, Kristofor Fabijanić, fol. 141r.

205 *Isto*, fol. 717r.

206 HAZd, SRB, Gio Antonio Cernotta (1559-1615), k. 14/27, F. XIV, fol. 39r-v.

207 R. JELIĆ, *Ninjani*, str. 612.

208 ZKZd, Licini, Notizie, str. 532a. Protocolli, fol. Vr.

209 RUIĆ, *Blasone*, str. 41a. R. JELIĆ, *Ninjani*, str. 612.

210 Fotokopiju doktorske diplome dobio sam od D. Mirkovića.

211 *Kragliski Dalmatin*, II/1807, br. 22, Zadar 30. svibnja, str. 170.

god. 1809. Pag dolazi pod kratkotrajnu vlast Austrije, dr. Mirković postaje kotarski sudac-upravitelj Paga.²¹² Iste je godine u rujnu maknut s te službe, te ponovno počinje djelovati kao odvjetnik. Umro je u dubokoj starosti 1833. godine. Posebno je zanimljiva njegova bogata knjižnica.²¹³

Ivan Vicko Božidar (Natale), brat dr. Barbara Nikole Mirkovića, bio je 1797. na čelu privremene uprave do uspostave redovne austrijske vlasti.²¹⁴ U veljači 1798, kada je uspostavljen kotarski sud u Pagu, imenovan je sudskim prisjednikom.²¹⁵ Na toj se dužnosti nalazio sve do 1807. godine kada je bio postavljen od francuske vlasti za prvog načelnika paške općine.²¹⁶

U preporodno doba, obilježeno borbom za pohrvaćenje općine, u drugoj polovici XIX. st., ističu se brojni članovi obitelji Mirković. Prvi od njih, Juraj, uložio je sve sile da općina 1884. prijeđe u hrvatske ruke. Prigodom izbora novog općinskog upraviteljstva 30. XII. 1884. održao je zapaženi pozdravni govor.²¹⁷ Godine 1892. općinski načelnik je bio Nikola Mirković, žestoki protivnik autonomaša i čestiti hrvatski rodoljub.²¹⁸ Neko je vrijeme bio i upravitelj čitaonice "Hrvatska sloga".²¹⁹ U kući braće Josipa, Ante i Frane Mirkovića otvorena je 1896. pravaška "Hrvatska čitaonica".²²⁰

Grb. Mirkovići su od starine (možda već od XIV. st.) upotrebljavali grb koji u polju štita ima polumjesec okrenut prema gore, nadvišen sa dvije šesterokrake (ili osmerokrake) zvijezde. Taj osnovni grbovni prikaz - oznaka roda - provlači se kroz sve grbove koje su tijekom vremena Mirkovići isticali. Jedan takav "stari" grb zabilježio je Ruić i u karlobaškoj župnoj crkvi, još u XVIII. stoljeću.

a) grb po Grbovniku

Ovalno polje štita modre je boje. Srebrni polumjesec okrenut prema gore nadvisuju dvije šesterokrake zvijezde. Štit je ukrašen kartušom i kacigom s baroknim plaštovima. Nakit: iz kacige raste ljudska figura koja rukama drži vinjetu nad glavom.

212 RUIĆ, *Blasone*, str. 83a.

213 HAZD, SAP, kut. 21, IV-1835/25.

214 HAZD, *Miscellanea* svež. 63, Superiorità locale di Pago, 1798, fol. 82.

215 *Isto*, Anno 1798, No. 51, fol. 91-94.

216 *Isto*, svež. 64, Anno 1807, Ad. N. 122, fol. 73, 75.

217 *Narodni list*, XXIV/1885, br. 1, Zadar, 3. siječnja (Pag 31. prosinca).

218 M. SUIĆ, *Pag*, Zadar 1953, str. 67.

219 HAZD, Jugoslavenski konzulat Zadar, Katastar društva u Dalmaciji, 818.

220 *Narodni list*, XXXV/1896, br. 23, Zadar 21. ožujka. (Iz Paga, 19. ožujka).

b) grb sa diplome od 27. I. 1578. godine

Grb se nalazi na diplomi nadvojvode Karla Habsburškog, kojom Mirkovićima podjeljuje viteško plemstvo austrijskih nasljednih zemalja. U modrom polju polukružnog štita nalazi se polumjesec zlatno obojen, okrenut prema glavi štita, nadvišen s dvije šesterokrake zvijezde. Nakit: nad štitom kaciga s krunom. Na kruni stoji orao (crni) raširenih krila, koji u čaporcima drži zlatan polumjesec okrenut prema gore. Plašt: crno-zlatan. (T. V).

c) grb sa diplome od 28. IV. 1583. god.

Kada je car Rudolf II. podijelio ugarsko-hrvatsko plemstvo obitelji Mirković, dodijelio je i novi grb. U polukružnom štitu na modrom polju iz lijeve strane štita, iz oblaka, izlazi odjevena ruka naravne boje koja drži polumjesec (zlatan) okrenut prema desnoj strani štita. Taj prikaz nadvisuju dvije šesterokrake zvijezde. Ispod ruke s polumjesecom vodoravno je položen isukani mač u desno okrenut. Nakit: nad kacigom se nalazi kruna na kojoj stoji crni orao okrenut u desno, s polumjesecom u desnom čaporku. Plašt je zlatno-crne boje. Taj je grb precrtao Ruić i zabilježio ga u grbovniku. (T. IV, sl. 2).

d) grofovski grb po Heyeru

Na crvenom polukružnom štitu iz lijevog ruba izlazi odjevena i u laktu savijena ruka koju nadvisuje srebrni polumjesec okrenut prema gore. Nad njim su dvije šesterokrake srebrne zvijezde. Dolje, u desno okrenut isukani mač. Nakit: čitav štit leži na prsima okrunjenog dvoglavog orla raširenih krila koji u desnom čaporku drži zlatan polumjesec okrenut prema dolje, na kojem vise dvije šesterokrake zlatne zvijezde, a lijevim čaporkom drži zlatnu krunu.

Ruić piše da su Mirkovići sami uzeli ovakav grb koji ni jednim spisom nije nikada bio odobren. To je u stvari proizvoljna sastavba grbova iz 1503. i iz 1583. godine. Naime, grofovski grb po diplomi iz 1503. ima štit sa oznakama "starog" grba (polumjesec i dvije zvijezde) koji leži na prsima dvoglavog orla. Takav je grb na pečatu upotrebljavao bilježnik Aurelije Mirković (T. IV, sl. 1).

e) grofovski grb po Ruiću (iz 1779. godine)

Heraldički prikaz u štitu isti je kao kod gore opisanog grba (d), samo što je štit okrugao. Nad štitom kaciga na kopču, a iz kacige se spuštaju stilizirani plaštevici. Štit i kaciga s plaštovima nalaze se na prsima dvoglavog orla koji ima krunu s pet šiljaka. U čaporcima: lijevo je kruna; desno polumjesec s dvije zvijezdice, kao gore. U vinjeti natpis: STEMMA COO: MIRCOVICH.

f) grb po Heyeru (Mirkovich alt.)

Na modrom polukružnom polju štita borbeni dvoglavi orao, a prati ga zlatni polumjesec okrenut prema gore. Ispod njih u desno okrenut isukani mač. Nakit: nad grbom zlatna kruna. Taj je grb upotrebljavao na pečatu bilježnik dr. Barbaro Nikola Mirković.

g) grb iz 1817. godine

Kada je austrijska heraldička komisija potvrdila plemstvo obitelji Mirković, dodijelila im je ovaj grb: na modrom polukružnom štitu naga djevojka do pojasa s dugom kosom koja pada niz leđa. U desnoj ruci drži zlatni polumjesec u desno okrenut, a lijevom drži isukani mač. Nadvisuju je u kutevima štita dvije osmerokrake zlatne zvijezde. Nakit: kaciga nadvišena krunom na kojoj stoji crni orao raširenih krila koji u desnom čoporku drži u desno okrenut zlatni polumjesec. Plašt: zlatno-plav.²²¹

h) grb iz bilježničkih spisa Aurelija Mirkovića

Bilježnik Aurelije Mirković (djeluje od 1689. do 1739) nacrtao je grb svoje obitelji u bilježničkim spisima.²²² U polukružnom štitu nalazi se polumjesec nalik na ljudski lik prema glavi štita okrenut i nadvišen s dvije osmerokrake zvijezde. Iznad polumjeseca stoji isukani mač okrenut u desno. Nakit: kaciga s dosta nevješto stiliziranim plaštom i krunom na kojoj stoji orao raširenih krila držeći u desnom čoporku polumjesec prema desnoj strani. Čitav je grb u ovalu koji je ukrašen na barokni način: zavojnice nad kojima stoje dva "putta" koji drže štapove u ruci, s jednom se rukom oslanjaju na ukrasne zavojnice nad ovalom s jednom glavom. U kitnjaku na dnu kartuše sa zavojnicama mali je ovalni štit koji je kvadriran, a četvrtine su označene (heraldički) modro (prva i četvrta) i zlatno (druga i treća). Takav grb uzidan je u dvorištu Mirkovićeve obiteljske kuće u Pagu.

Nakon pregleda grbova u rukopisima i literaturi nabrojiti ćemo kamene grbove raznih grana Mirkovića koje smo zabilježili na Pagu.

a) gotički grb u dvoru (ulica Ivana Mirkovića, br. 3)

Grb se sastoji od štita tzv. normanskog oblika i svojim obličjem ukazuje na ranogotičko vrijeme. Štit je šiljastog završetka i šiljastih kutova s blagim udubljenjem u gornjem dijelu. U štitu su oznake roda - polumjesec okrenut prema gore nadvišen s dvije osmerokrake zvijezde.

221 HAZd, SHK, svež. 5, VIII/7. grb Mirković.

222 HAZd, SPB, Aurelije Mirković (1689-1729), b. unica, fasc. XVI, omot.

b) grb na portalu iz 1516. godine

Grb se nalazi na arhitravu portala u Jadrulićevoj ulici br. 4 u Pagu. Polukružni štit već pokazuje neke crte renesansnog stila: završetak gornjih kutova sa zavojnicama i spajanje istih u glavi štita na način renesansnog kitnjaka, sačinjenog od dviju zavojnica i prikaza ljiljana. U štitu se nalazi polumjesec s dvije osmerokrake zvijezde. (v. grb "a").

Čitav štit okružen je kamenim vijencem s laticama. Sa strana su početna slova i vrijeme upisa: G. M. M. 1516 (možda Georgius Mathei ili Marci Mircovich 1516).

c) grb na gotičko-renesansnom portalu u ulici Ivana Mirkovića br. 4 u Pagu

Grb se sastoji od štita na "tarču" gotičko-renesansnog oblika, a nalazi se na arhitravnoj gredi nekadašnjeg portala (pilastru su nedavno uništeni). U štitu se nalazi polumjesec okrenut prema glavi štita, a nadvišen je s dvije osmerokrake zvijezde.

d) grb naknadno uzidan nad ulazom u kuću A. Zemljara

Kada je stara kuća obitelji Mirković preuređena u dječje odmaralište "Šiška" (Ljubljana), dobio je A. Zemljara kao "otpad" i jedan grb obitelji Mirković.

Grb se sastoji od ovalnog štita koji je ukrašen stiliziranim grančicama. U polju štita su oznake "starog grba" - polumjesec nadvišen s dvije osmerokrake zvijezde.

e) renesansni grb u ulici kralja Tomislava br. 20 u Pagu

Grb se nalazi nad ulazom jedne kuće koju su nekada posjedovali Mirkovići. Grb je isklesan na kamenoj ploči, a ukrašen je biljnim motivom. Štit pokazuje obilježja zrele renesanse i prijelaz prema baroknom načinu ukrašavanja, u zavojnicama i udubljenim bočnim stranama štita. Polje štita unutar okvira izrađeno je oponašanjem starih "merlatura". U polju su grbovne oznake vlasnika grba kojeg poznajemo po inicijalima G. M. (Georgius ili Gregorius Mircovich) i po znakovlju; polumjesec s dvije osmerokrake zvijezde.

f) grb iz 1583. na portalu u ulici Nikole Valentića br. 16 u Pagu

Grb se nalazi na arhitravnoj gredi koja je zajedno sa stupićima betonirana pred par godina. Štit je polukružni. Unutar štita, s lijeve strane, iz oblaka izlazi ruka koja podržava polumjesec za njegov lijevi vrh, koji je okrenut prema glavi štita. Nad tim prikazom su dvije šesterokrake zvijezde. Ispod polumjeseca isukani mač okrenut u desno. Nad štitom kaciga s plaštovima i krunom bez ukrasa.

Grbovi na obiteljskim pečatima:

a) pečat bilježnika Aurelija Mirkovića

Bilježnik Aurelije Mirković upotrebljavao je pečat s grbom koji je Mirkovićima bio dodijeljen diplomom 1503. godine. Grb se sastoji od štita u kojemu se nalazi polumjesec okrenut prema gore, nadvišen s dvije šesterokrake zvijezde. Nad štitom je kaciga s plaštem, a taj motiv nalazi se na prsima dvoglavog okrunjenog carskog orla. Natpis u vijencu pečata nije čitljiv.²²³

b) grb s pečata bilježnika dr. Barbara Nikole Mirkovića

Taj je grb na pečatu istovjetan s grbom koji je objavio Heyer, s oznakom da se radi o "starom" grbu Mirkovića. U središnjem pečatnom polju nalazi se polukružni štit obavijen granama. U štitu je dvoglavi okrunjeni orao kojeg ispod prati polumjesec s dvije šesterokrake zvijezde. Ispod polumjeseca je isukani mač u desno okrenut. Nakit: nad štitom kaciga s pažljivo stiliziranim plaštem i krunom.²²⁴

c) grb iz 1583. na pečatu dr. Barbara Nikole Mirkovića

Dr. Barbaro Nikola Mirković upotrebljavao je i pečat s grbom koji je njegovoj porodici dodijelio car Rudolf II. god. 1583.²²⁵ Grb se nalazi u središnjem pečatnom polju i sastoji se od štita baroknih crta u kojemu na modrom polju iz lijeve strane izlazi ruka iz oblaka i drži polumjesec prema desnoj strani štita. U gornjim kutevima motiv nadvisuju dvije šesterokrake zvijezde. Dolje, ispod ruke s polumjesecom isukan je mač u desno. Nakit: nad štitom kaciga s plaštem i krunom na kojoj stoji orao raširenih krila, držeći u desnom čaporku polumjesec.

d) grb iz 1583. na drugom pečatu dr. Barbara Nikole Mirkovića

Ovaj je pečat vrlo sličan gore opisanom (c) samo što je bolje izrade i bolje otisnut na pečatnom vosku.²²⁶

Grb se nalazi u središnjem pečatnom polju. Štit ima barokni oblik s udubljenim bočnim stranama koje se pri dnu trbušasto proširuju i završavaju s dvije male zavojnice. Na modrom polju s lijeve strane izlazi iz oblaka ruka s polumjesecom koju nadvisuju dvije osmerokrake zvijezde. Nad rukom je isukani mač okrenut prema desnoj strani štita.

Nakit: kaciga okrenuta "en face" s krunom i stiliziranim plaštem nad kojim je orao s polumjesecom u desnom čaporku.

223 *Isto*, fasc. XV, instr. 6, 27. II. 1689 M. V. (= 1690).

224 HAZd, SPB, Barbaro Nikola Mirković (1774-1810), b. I-III. pečat otisnut na više mjesta.

225 HAZd, SPB, Frane Rakamarić (1777-1812), b. IV, fasc. 34, N. 16.

226 HAZd, SAP, k. 11, IV/1824, 6.

PALADINIĆ

Biografija. Obitelj Paladinić jedna je od starih paških vlastelinskih obitelji. Osnivač roda je Raden Paladinić.²²⁷ Njegov je sin Martin primljen u Vijeće 1409. godine, a 1433. nalaze se u Vijeću: Paladin, sin Radena (Radenić), Paladin, sin Martinov, i Paladin, sin Martina zvanog "Biser", koji stječu nasljedno plemstvo.²²⁸ Ipak ova porodica u brojnim ograncima više će puta dokazivati svoja plemićka prava.

Već 1488. Martin Paladinić zvani "Kune", dokazuje pravo na plemstvo, a njegov unuk Paladin 1553. godine.²²⁹

Obitelj Belote Paladinića nije stekla nasljedno plemstvo 1433. godine, pa je tek 1494. njegov sin Frane Paladinić bio primljen u Vijeće plemića.²³⁰

Jedna grana Paladinića, po svom osnivaču Radenu, prozvala se Radenić. Tako se u jednom bilježničkom ugovoru javlja podatak da je sačinjen u nazočnosti "plemenitog muža" (nobili viro de consilio Pagi) "ser" Ivana Radenića. Godine 1489. zastupnik Ivana Garbina je i Petar de Radenis.²³¹

U ispravama i matičnim knjigama javljaju se brojni članovi tog razgranatog roda s titulama "ser" (Frane Paladinić), "Illustrissimus Dominus" (Bonin Paladinić), "Magnificus Dominus" (Julije Paladinić), "misser" (Juraj Paladinić) ili pak samo "Dominus" (Paladin Paladinić).

Paladinići su baštinili obiteljsko pravo skrbništva (patronata) izumrlih Sprehnića nad crkvicom sv. Marije Stomorice u Slatini kod Kolana.²³² U feudu su držali i selo Kolan, koje su kasnije od njih naslijedili plemići Zorovići. U selu su podigli i kaštel koji se već u Ruićevo vrijeme nalazio u ruševnom stanju.²³³

227 RUIĆ, *Blasone*, str. 54. U zadru 21. VIII. 1385. Dobroslava, udovica Radena iz Paga, prima najamninu od Kože Begna za skladište soli u Pagu. Kao svjedok na toj je ispravi zabilježen i njen sin "Paladino condam Radeni" i to je za sada prvi spomen osnivača roda Paladinić. (CD, XVI, 1976, str. 544-545).

228 RUIĆ, *Blasone*, str. III.

229 *Isto*, str. 56a.

230 RUIĆ, *Rifl. Stor.* L. V, str. 181-182.

231 HAZd, SZB, Petrus de Pago, b. I/IV, fol. 1r, 38v-39r.

232 HAZd, SPB, Carte diverse, b. unica, V, fol. 5r. U dokumentu od 7. V. 1605. "onde aspettando al Mag.^{co} Sig.^r Vincenzo Palladinich tal azione, et esser suo **jus patronatus** (potc. M. G.), come disse, et esser anco **erede et successorio del qm. Sr. Giacomo Sprehnich**" (potc. M. G.) taj isti Vicko Paladinić postavlja don Marka Pastorčića za rektora porodičnog beneficija.

233 RUIĆ *Rifl. Stor.* T. II. str. 98.

Paladinići su bili nasljednici prava na nadarbinu nadbiskupa Petra Grubonića, te su redovito i povjerenici nadarbine. Godine 1597. povjerenici su bili Frane Paladinić i "Misser Zorzi di misser Piero parente de sopradetto Reverendo Monsignor Arcivescovo", a god. 1690. u istom je svojstvu zabilježen Bonin Paladinić.²³⁴

Kao članovi plemićkog Vijeća obnašali su razne općinske dužnosti. God. 1662. 14. IX, Frane Paladinić "nobil de Consiglio" nastupa na mjesto općinskog ispitivača isprava (egzaminatora),²³⁵ a 29. V. 1674. na istoj dužnosti nastupa i Bonin Paladinić.²³⁶ Frane Paladinić je i "Judex Curie Magioris" 1674. godine.²³⁷ Javni bilježnici su: Kristofor Paladinić od 1640. do 1651. godine i Frane Paladinić od 1673. do 1676. godine.²³⁸

Na crkvenoj se ljestvici ističu: dr. Frane Paladinić paški natpop, doktor prava i vitez, i njegov nećak Petar, koji se još za života svoga strica titulira kao "Futuris archipresbiter", Juris Pontificij Doctor ac Aequus".²³⁹

Potomci Dominika Paladinića, zvanog "Boško", po čemu su njegove potomke zvali i Bošković, nisu dolazili u Vijeće. Zanemariši tako glavnu plemićku obvezu na neki su način sami "prestali biti plemićima", iako ih ni komuna ni državna vlast niti jednom odlukom ili zaključkom Vijeća nije lišila plemstva. Stoga pred mletačkim općim providurom Jerolimom Grimanijem, potomci Dragoša Paladinića, umrolog 1646. godine, dokazuju svoje pravo na plemstvo i terminacijom od 3. II. 1676. (1675. po mletačkom računanju) Grimani potvrđuje plemićke povlastice potomcima Dragoša Paladinića, te naređuje paškom Vijeću da se oni prime u plemićko Vijeće, s istim pravima koja uživaju ostali članovi toga općinskog tijela.²⁴⁰ Vijeće je doista 30. VIII. 1676. primilo za svog punopravnog člana Matu Paladinića,²⁴¹ koji je umro 1701. godine, ali s njegovim sinom Lukom Antonijem 1705. izumire i ta grana u muškom koljenu.

Posljednji je potomak Paladinića iz ogranka zvanog "Kunić", ser Petar Paladinić, umro 1709. godine.²⁴²

234 HAZd SFV, Spisi generalnog providurstva, Anno 1809, Tit. VIII, Culto, Filza II, Rub. 7, alla rub. 9, Num. 169, Cappellania di San Giacomo, fol. 15r, 18r.

235 HAZd, Spisi obitelji Ponte, svež. 2, br. 32, c. 19.

236 ABP, k. 2, br. 60.

237 HAZd, Pag. M. K. 733 (1673-1684), str. 9.

238 Usp. bilj 102.

239 HAZd, Pag. M. K. 731 (1634-1644), str. 49a. C. F. BIANCHI, *Zara Cristiana II*, Zadar, 1880, str. 25.

240 HAZd, SGP, Girolamo Grimani (1675-1677), L.I, c. 222a.

241 RUIĆ, *Blasone*, str. 58.

242 HAZd, Pag M.U. 767 (1692-1740), str. 75.

Grb. Poznat je samo jedan grb Paladinića u nekoliko različitih rješenja.

a) grb po grbovniku

U ovalnom štitu koji je raskoljen, u desnom modrom polju nalazi se cvijet s peteljkom i tri laticice. U lijevoj crvenoj polovici štita je srebrna vodoravna greda.

Štit je ukrašen kartušom i kacigom na kopču s bogatim plaštom baroknih obilježja.

b) grb iz 1779. godine

Ovaj je grb zabilježio Ruić u *Delle Riflessioni Storiche*, a sličan je grbu iz grbovnika. Štit ovalnog oblika je raskoljen. U desnoj polovici na grimiznoj podlozi cvijet je s peteljkom i tri laticice, a lijevo na crvenoj podlozi zelena je vodoravna greda. Heraldikički gledano boje su neobične.

Štit se nalazi na kartuši na kojoj je plemićka kruna s pet šiljaka. Sa strane kartuše vinjeta je s natpisom: STEMMA PALADINICH.

c) grb po Heyeru

U okomito razdijeljenu štitu desno, u srebrnom polju nalazi se cvijet (ruža) crvene boje s pet latica, zelenom peteljkom i tri lista; lijevo, na crvenom je zelena vodoravna greda. Nakit: turnirska kaciga s crveno-srebrnom točenicom iz koje rastu dva krila; desno je srebrne boje, a lijevo u suodnosu crveno-zeleno-crveno. Između krila smješten je cvijet kao u štitu. Plašt: crveno-srebrn. (T. VIII, sl. 3).

PORTADA

Biografija. Prvi članovi ove obitelji naseliše se na Pag 1644. godine iz Novigrada kraj Zadra, gdje su se prezivali Bušljetić.²⁴³ U Novigradu su dobili nadimak "Portada" koji je ubrzo potisnuo staro prezime. U novigradskim maticama nalazimo 1695. godine zabilježen i oblik Portadić.²⁴⁴

U Pagu se među prvim članovima roda Portada spominju braća Stjepan i Juraj, sinovi Damjana Portade. Damjan Portada sin je Mihovila Bušljetića, s kojim i počinje rodoslovlje 1580. godine.

Stjepan Portada god. 1659. ženi se u Pagu Margaritom Bakić,²⁴⁵ a 1699. umrla je Jelena, žena Jurja Portade "de Novegradi".²⁴⁶

243 RUIĆ, *Blasone*, str. 59a.

244 HAZd, *Matične knjige*, Inv. br. 674, Novigrad, knj. vjenčanih (1693-1719), str. 4.

245 HAZd, isto Pag, M.Vj. 754 (1630-1673), str. 71a.

246 KAP, *Knjiga godova*, fol. 15.

Početak XVIII. st. Portade se dijele u tri loze. Loza Nikole poznata je pod nadimkom "Vlaško", a loza njegova brata Jurja nosi nadimak "Luić". Treća je loza bez nadimka, a njen je osnivač Mate Portada pok. Mate (1673-1743) koji je 1742. dao podići u zbornoj crkvi u Pagu obiteljsku grobnicu s natpisom:²⁴⁷

MONVMENTVM HOC
MATHEUS PORTADA SIBI
ET SVIS HEREDIBVS FECIT
ANNO DNI
1 7 4 2

Snažan uspon na društvenoj ljestvici Portade su napravili upravo u drugoj polovici XVIII. st. kada su dali jednog kanonika, don Nikolu, koji je uspio gospodarski uzdići svoju obitelj.²⁴⁸ Njegovi pranećaci Mate i Nikola, sinovi Ivana, zabilježeni su kao ugledni paški građani naslovom "Gospodin".²⁴⁹ Oni su infeudirali vlastita dobra i prema zapisu bilježnika Frane Rakamarića "per munificenza dell' Eccellentissimo Senato dichiarati Conti feudatarj, e della relativa Investitura loro feudale considerati ed annunciati Nobili".²⁵⁰ Doista ukazom mletačkog Senata braći Portada, Mati i Nikoli i njihovim zakonitim potomcima podijeljen je 9. XII. 1780. naslov mletački conte (*conte veneto*), a feudalnu investituru dobivaju 20. XII. iste godine. S datumom investiture upisani su i u znameniti "Libro Aureo dei Veri Titolati".²⁵¹ U paško su plemićko Vijeće primjeni 3. IV. 1787. godine.²⁵²

Nikola conte Portada je 1794 imenovan kapetanom i zapovjednikom podružnog domobranstva u Pagu²⁵³, a 1797. kao pukovnik potvrđen je za vrhovnog vojnog nadzornika zadarske krajine.²⁵⁴ Umro je u dubokoj starosti u Mlecima 1840. godine, a čitav je imetak ostavio pranećaku conte Lorencu Portadi.²⁵⁵

247 M. SABLJAR, *Pag - putna bilježnica*, str. 20. (Rkp. u Republičkom Zavodu za zaštitu spomenika kulture u Zagrebu).

248 RUIĆ, *Questionis inter Canonicos Paghenses excitata in eligendo Archiepiscopitero*, pars altera, str. 1-4, 6-7.

249 HAZd, SPB, Marko Lauro Ruić (1761-1797), b. I, fasc. 4, Inst. No. 51.

250 HAZd, SPB, Frane Rakamarić (1777-1812), b. I, fasc. 4, Inst. No. 14.

251 Archivio di Stato - Venezia, Provveditori sopra feudi, Libro d'oro de' veri Titolati, vol. II, N. 790, fol. 791.

252 HAZd, SAP, Kut. 3, spisi kneza Luca Minio, sveščić: Appellazioni s.p. sub die 3. IV. 1787.

253 HAZd, SGP, Alvisse Marin (1793-1795), L. II, c. 69.

254 HAZd, Spisi prve austrijske vladavine, Spisi C.K. Dvorske komisije za uređenje Dalmacije i Albanije (1797-1798), Fasc. XV, No. 345.

255 HAZd, SAP, Kut. 25, IV/1840, No. 54.

U društvenom i političkom životu Paga istakli su se: Mate Portada, načelnik od 1817. do 1821. godine i sin mu Petar, načelnik od 1840. do 1846. godine.²⁵⁶ Ivan Mate Kazimir, pomorski časnik s činom kapetana, postavljen je za zapovjednika narodne garde u Pagu burne 1848. godine.²⁵⁷ Njegov je sin Lorenzo bio dugi niz godina općinski načelnik.²⁵⁸

U preporodno doba isticao se požrtvovanim radom Nikola Portada, prvi načelnik hrvatske općine 1884. godine.²⁵⁹ On je u Pagu godine 1873. bio među osnivačima prve hrvatske čitaonice, koja je i otvorena na prvom katu stare palače Portada na obali pod imenom "Hrvatska sloga".²⁶⁰ Radio je i na unapređenju poljodjelstva na svom posjedu. Artur Portada jedan je od osnivača pravaške "Hrvatske čitaonice" (1896), te je niz godina bio i njen tajnik.²⁶¹

Grb. Obitelj je isticala i upotrebljavala jedan grb koji je poznat u nekoliko inačica.

a) grb po grbovniku

Ovalno polje štita presječeno je vodoravnom crtom u dva dijela. U gornjem je polju prikazan orao raširenih krila, a u donjem su vrata (porta) koja nadvisuju tri heraldičke ruže. Boje nisu označene. Štit je uokviren baroknom kartušom nad kojom je postavljena kaciga. Grbovni je plašt tek naznačen.

b) grb po Heyeru

Polukružni štit vodoravno je podijeljen. U gornjem modrom polju crni orao raširenih krila okrenut je u desno. U donjem crvenom polju zlatna zatvorena vrata nadvisuju tri zlatne ruže. (T. VI, sl. 1).

Isti grb objavio je i Duišin (*Zbornik plemstva*, I, str. 109.). I u tom su grbu vrata i ruža srebrne boje.

256 *Almanacco provinciale delle Dalmazia*, 1817-1821; *Almanacco provinciale*, 1840; *Schematismo dell'I.R. Governo della Dalmazia*, 1840-1844; *Manuale provinciale della Dalmazia*, 1844-1846. U svim godišnjacima zabilježeni su upravni činovnici za čitavu pokrajinu. v. Indekse za pojedina godišta.

257 HAZd, Okružno poglavarstvo u Zadru, svež. 83, Spisi Preture Pag, god. 1848-1849, N. 127/pp, 706 p., i N. 144/1r-1849.

258 *Osservatore dalmato*, IX/1856, N 18, Zadar, 30. I. 1856.

259 *Narodni list*, XXIV/1885, br. 1, zadar 3. siječnja (Pag 31. prosinca: Imenovanje novog upraviteljstva).

260 HAZd, Spisi druge austrijske vladavine, Spisi Registrature namjesništva, svež. 2328, N. 3567/J.

261 *Narodni list*, XXXV/1896, br. 14; br. 15.

c) grb po obiteljskom pečatu

Pečat je otisnut na sudskom zapisniku prilikom diobe dobara po smrti conte Matea Portade 1821. godine. Stilskim osobinama pripada baroknom tipu pečata s kraja XVIII. stoljeća.

Grb koji se nalazi u središnjem pečatnom polju, odijeljen je od ruba pečatnjaka s dvije tanke crte. Ovalni je štit oblikovan dvjema crtama, ukrašen na način barokne kartuše sa zavojnicama po strani. Polje štita vodoravno dijeli tanka crta. U gornjem modrom polju vidljive su heraldičke crte, (tzv. "Schraffierungen") nalazi se ptica (trebao bi biti orao!) u presjeku s jednim podignutim krilom. Na donjem crvenom polju zatvorena vrata nadvisuju tri osmerokrake zvijezde. Nije li možda rezač pečatnika ruže zamijenio zvijezdama? Ovaj jedini pečat s grbom conte Portada sasvim je dobro očuvan.

Grb obitelji Portada spada u heraldički tip "govorećih" grbova (*armes parlantes*) u kojemu vrata (porta) nedvojbeno ukazuju na prezime - Portada.

RAKAMARIĆ

Biografija. Rakamarić je stara hrvatska obitelj iz Karlobaga (nekadašnjeg Baga ili lat. Scrisse). Kada su Turci god. 1525. opustošili Karlobag, prebjegao je na Pag i Nikola Rakamarić, karlobaški plemić, sa svojom obitelji.²⁶²

Pred bilježnikom Petrom Butkovićem u Pagu, 25. XI. 1489. "ser Johannes dictus Racamator habitator Scrisse" imenuje zastupnikom pašskog plemića "ser" Dišinjū de Luca.²⁶³ Možda je upravo taj "ser" Ivan i osnivač Rakamarića, a njegov je zanat (racamator!) dao ime porodici. Međutim, L. Marčić²⁶⁴ izvodi prezime Rakamarić metatezom od oblika Karamarić, što je tek njegova dosjetljiva pretpostavka, ali zasad nepotvrđena.

Od Nikole Rakamarića može se bez prekida pratiti rodoslovlje ove poro-dice sve do danas.²⁶⁵ Nikoli Rakamariću uputio je pismo ninski biskup Jakov Divnić 12. IV. 1531. kojim traži da predmete iz baguških crkava, koje su Bažani bježeći iz svog grada 1525. prenijeli na Pag, predaju ninskoj crkvi.²⁶⁶ Iste je godine (1531) paški bilježnik Luka de Luca u svojim spisima popisao sve baguške plemiće

262 RUIĆ *Frammenti*, str. 21; *Blasone*, str. 64a.

263 HAZd, SZB, Petrus de Pago, b. I/II, fol. 9v.

264 L. MARČIĆ, *Antropogeografska ispitivanja po severodalmatinskim ostrvima*, Srpski etnografski zbornik 23, Beograd 1926, str. 323.

265 Splitski rukopis (rodoslovlje Rakamarić).

266 RUIĆ, *Frammenti*, str. 21-23.

koji su se tada nalazili u Pagu. U tom je popisu i "ser Nicolao Raccamarich",²⁶⁷ Godine 1535 umrla je "Marchna vxor Nicolai Raccamarich", kako je zapisano u Godovnjaku.²⁶⁸

Tek u XVII. st. rod Rakamarića se razgranao u tri loze. Potomci Franjine loze, i to braća: Vid, dr. Frane-Petar biskup, i Frane Rakamarić dana 3. IV. 1787. primljeni su u paško plemićko Vijeće.²⁶⁹ Isti su 28. X. 1793. primljeni i u plemstvo Nina.²⁷⁰

Toj lozi je pripadao u ascendentalnoj liniji i Augustin Rakamarić, paški kanonik i natpop. On je na ankonitanskom kolegiju 20. IX. 1674. postigao doktorat iz obaju prava i bio proglašen vitezom Zlatne ostruge reda sv. Silvestra, te dobio naslov palatinskog grofa.²⁷¹

Paški i ninski plemić Frane Rakamarić djeluje od 1777. do 1812. kao javni bilježnik,²⁷² a god. 1797. nalazi se na čelu privremenog vrhovništva do uspostave nove austrijske uprave.²⁷³ Njegov je sin Vicko za vrijeme francuske vlasti bio vladin dopovjerenik (vicedelegat) u Pagu, Rabu i Krku.²⁷⁴

Dr. Frane-Petar, brat Frane Rakamarića, bio je upravitelj (rektor) hrvatskog zavoda sv. Jeronima u Rimu. Godine 1776. imenovan je paškim kanonikom, a 1796. kotorskim biskupom. Godine 1801. prešao je na osorsku biskupiju. Umro je 1815. godine. On je napisao i izdao u Zadru god. 1813. *Nauk Karstianski*.²⁷⁵

Grb. Ruić je zabilježio samo jedan grb Rakamarića. Ovalno polje štita vodoravno je razdijeljeno s crvenom gredom. U gornjem polju na srebrnoj podlozi tri su šesterokrake zvijezde od kojih je srednja repatica ili komet. U donjem polju na zlatnoj podlozi s desne strane izlazi odjevena ruka (mišica) koja drži sablju. Štit je ukrašen baroknom kartušom nad kojom je kaciga sa stiliziranim plaštom.

267 Splitski rukopis. Popis karlovačkih plemića po "Atti Luca de Luca Nod. ca. 334 tergo".

268 KAP, Knjiga godova, fol. 12v.

269 V. bilj. 252.

270 HAZd, SN, Lib. Cons. III, fol. 33v.

271 Diploma o posjedu A. Zemljara u Pagu. Fotokopija u HAZd. (Miscellanea, svež. 191, poz. 38, list 1-10.)

272 HAZd, SAP, k. 11 (1815), Sekcija VII, Col. N. 185, Tabela dinotante li Notai del Cantone di Pago.

273 HAZd, Miscellanea, svež. 63. Anno 1798, fol. 82.

274 *Kraglski dalmatin*, II/1807, br. 16, Zadar 18. lipnja, str. 124-125. *Isto*, V/1810, br. 39, Zadar 17. studenog, str. 291. HAZd, SFV, Generalno providurstvo, 1808, Tit. XIV, Rub. 5, 1578.

275 D. FARLATI, *Illyricum sacrum*, VI, Venetiis 1800, str. 518. BIANCHI, *Zara Cristiana*, II, Zadar 1880, str. 28.

Biskup Rakamarić upotrebljavao je za biskupsku armu grb svoga roda. Taj je grb upotrebljavao na tiskanim obrascima i pečatu. Po tom je grbu nastao i porodični grb u boji. (T. VI, sl. 2)

RUIĆ

Biografija. Sam Marko Lauro zapisao je da se njegova obitelj patronimično prezivala Županić već u XIII. stoljeću.²⁷⁶ Izvori doista potvrđuju da to prezime nose članovi porodice i u XIV. stoljeću. Ruić pretpostavlja da je prezime Županić nastalo po časti župana koju su vjerojatno u staroj Kessi ili Pagu u nekoliko koljena obnašali neki od njegovih predaka. Uz to je bio čvrsto uvjeren da je njegova obitelj nedvojbeno hrvatskog podrijetla.²⁷⁷

U rodoslovnom stablu Ruića kao prvi član roda spomenut je Župan, odnosno Miroslav, za kojega stoji da se spominje u jednoj ispravi od 9. V. 1299. godine. Njegovi su potomci zabilježeni u izvornim spisima kao Županići. Godine 1315. jedan od izaslanika paške komune pri sklapanju mirovnog ugovora s Rabom je Dminen Županić. Zatim je isti spomenut i 1328. kao paški vikar (potknez), a u ispravi od 26. XI. 1330. javlja se kao Dminko Županić. Kao općinski sudac zabilježen je god. 1336, a 1337. je povjerenik polovine dobara Marije, udove Baline iz Paga. On je naveden i 1339. godine među onim "cives Pagi" koje šalje paška općina u Mletke zbog spora sa Zadrom.²⁷⁸

Njegova udovica Proda čini oporuku 29. VII. 1348. godine. Njen sin Jurša kao upravitelj dobara svoje pokojne majke dana 2. XII. 1349. imenuje u Zadru Mižola, zadarskog trgovca, svojim zastupnikom. Župan, drugi sin Dminka i Prode, spominje se nekoliko puta u pisanim izvorima. Godine 1331. Radoš, sin Marka Radoševića, u oporuci ga imenuje svojim povjerenikom (*fideicomisario*), a istom se javlja u spisima 1337. kao "Cuppano Dmeneni", u svojstvu svjedoka. Zatim je svjedok pri izricanju dviju presuda; 1352. i 1353. godine. Iz oporuke Desimira Knežića od 5. X. 1353. saznajemo da je "Supano Dimineni" jedan od sudaca paške kurije i vijećnik (*consiliario*).²⁷⁹

U ispravi od 27. III. 1338. spominje se neki Župan, sin Ivana Županića. Tog Županića nema u Ruićevu stablu, pa za sada nije moguće odrediti kome je pripadao. Isto tako god. 1345. nalazimo u vrelima ubilježenu braću Kolanusa i

276 RUIĆ, *Blasone*, str. 62.

277 RUIĆ, *Oservazioni*, str. 59.

278 CD VIII (1910), str. 410-413. SZB II, Gerardus de Padua, str. 199, 222, 256. CD IX (1911), str. 532. *Listine* II, str. 43.

279 M. GRANIĆ, "Pažanin Marko Lauro Ruić (1736-1808)", *Zadarska revija* XXI/1980, 4, 308-309.

Župana, sinove Diminena ili Dominena, za koje vrijedi isto tako ono što smo kazali za Župana, sina Ivana Županića.²⁸⁰

Ruići su potekli od loze koju je osnovao Rujo Županić, brat Dminenov. Rujo je ostavio dva sina: Ciprijana zvanog "Derčel" i Damjana. Od Damjana su, po riječima Ruića, potekli Damjanići, a od Ciprijana "Derčela" Ruići i Zanići. Ciprijana Derčela Ruića nalazimo u ispravi od 23. X. 1352. kada zajedno s Jurjem Prosmokovićem izjavljuje da je od Dimitrija Matafara, pičanskog biskupa, pozajmio tri zlatna dukata. Njegov sin Rujo Derčelović spomenut je u jednoj ispravi pašskog kaptola iz 1378. godine.²⁸¹ Istom je godine 1399. Rujo i član Velikog vijeća i član novoustaljenog Vijeća desetorice plemenitih (*consilium decem homines nobiles*). Tada se nalazi u Vijeću i njegov stric Damjan, sin Ruje.²⁸²

U obnovljenom Vijeću kneza Jakova Cocca 1409. godine nalazi se Rujo Derčelović. U popisu članova Vijeća od 1. III. 1422, kada se ono "zatvorilo", nalazimo Ruju Damjanića (sina Damjanova) i Ciprijana Ruića, sina Ruje Derčelovića, koji je ustanovio prezime RUIĆ.²⁸³

Godine 1433. mletački je Senat potvrdio odredbe novog Statuta kojima se određuje članstvo u paškom Vijeću i utvrđuje plemićki status vijećnika. Tada su i Ruići priznati plemićima.

Dragonja Ruić bio je 1474. godine isključen iz Vijeća zbog braka s Dobrićom Slovinja, nećakinjom Ivana Slovinje, jednog od najljućih protivnika plemića. Međutim, nastojanjem kneza Pietra Foscola primljen je u Vijeće 19. XI. 1480. godine.²⁸⁴

Krajem XV. st. postao je javnim bilježnikom Cerunko Ruić, sin Županov. Njega je imenovao bilježnikom 1489. godine dr. Benedikt Mišolić, i na njegove je ruke položio prisegu.²⁸⁵ On se potpisuje i prezimenom Županić (*Cerunchus de Zupanis Publicus Imperiali Auctoritate Notarius*).²⁸⁶

I u javnim ispravama od XV. st. na dalje spominju se brojni članovi toga roda. U jednoj ispravi bratovštine sv. Ante Opata od 21. X. 1428. navode se soline nasljednika "Miraue uxoris Ruge Darzalovich".²⁸⁷ Paški kaptol god. 1525. vodi

280 *Listine*, II, str. 324.

281 RUIĆ, *Rifl. Stor.*, T. III, str. 42, 89.

282 *Isto*, T. I, str. 317, 320.

283 *Isti*, *Blasone*, str. 11a, *Rifl. Stor.*, T. II, str. 35.

284 RUIĆ, *Rifl. Stor.*, L. IV, str. 16-18, 37.

285 *Isto*, str. 142.

286 HAZd, Dragomano Veneto, Lib. VI, fol. 28v.

287 HAZd, SB, svež. 62, fol. 111v.

raspravu zbog ostavštine pokojnog "ser Cernchij Rugich quondam ser Zupanich".²⁸⁸

Crnko Županov se spominje kao ispitivač isprava 28. VII. 1492. godine,²⁸⁹ ali i u spisu iz godine 1489. "nobilis vir ser Dragogna Ruich" je zabilježen kao ispitivač javnih isprava.²⁹⁰ On je 1493. i svjedok oporuke plemića Ivana Rudine.²⁹¹

Kao općinski zastupnik 1554. javlja se Marko Ruić, a plemić Ante Ruić spomenut je god. 1651. u vršenju dužnosti ispitivača isprava.²⁹² Godine 1569. sudac bratovštine sv. Jurja je "Dominus Iohannes Ruich".²⁹³

Od 1695. do 1711. godine javnim je bilježnikom bio Frane Ruić, sin Marka. Kroz to vrijeme (1704. god.) njega otac "bira" za općinskog kancelara. Među plemićima i članovima plemićkog Vijeća god. 1713. spominju se Nikola Ruić i Marko Ruić.²⁹⁴

Opći providur Angelo Emo potvrđuje imenovanje Markantonija Ruića za kapetana i zapovjednika Ljubačke tvrđave na Pagu god. 1716, na mjesto kapetana Petra Leva.²⁹⁵

Frane Ruić, sin spomenutog Markantonija i Pacifike pl. Zorović, djelovao je kao javni bilježnik u Pagu od 1747. do 1777. godine. On je neko vrijeme služio u mletačkoj vojsci kao poručnik hrvatskog konjaništva, a 1762. imenovan je kapetanom područnog domobranstva (cernide). U paško plemićko Vijeće ušao je Frane Ruić 5. X. 1731. godine, a na sjednici plemića ninske komune od 14. VI. 1742. primljen je u ninsko plemstvo. Na sjednici istog Vijeća od 5. XI. 1752. pridružen je ninskom plemstvu i Filip Ruić, stric Frane Ruića. Tako su Ruići, osim paškog, uživali i ninsko plemstvo.²⁹⁶

U Ninu je 6. VII. 1752. godine primljen u plemićko Vijeće i Marko Lauro Ruić, sin Frane, koji je pritom položio prisegu.²⁹⁷ Svega nekoliko dana kasnije (16. VII. 1752) ušao je u paško Vijeće.²⁹⁸

288 HAZd, SB, svež. 71/A, fol. 11v.

289 HAZd, SZB, Petrus de Pago, b. I/IV, fol. 3v.

290 *Ibid.*, b. I/I, fol. 19r.

291 ABP, Kut. 2, br. 24.

292 HAZd, SB, svež. 71/A, fol. 8v.

293 *Isto*, svež. 71, C, doc. sub die 8. VI. 1651.

294 NBZd, ms. 99, causa Bilinich-Tagliapietra, Nota delli SSri. Nobili, fol. 23v

295 HAZd, SGP, Angelo Emo (1714-1717), L. III, c. 255a.

296 Vidi bilj. 279

297 HAZd, SN, Lib. Cons. II, fol. 27r-v.

298 RUIĆ, *Blasone*, str. 64.

Dr. Marko Lauro Ruić (1736-1808) najistaknutija je osoba paške kulturne sredine XVIII. stoljeća. On je javni bilježnik, kancelar, povjesnik, filozof i pravnik. U rukopisu je ostavio nekoliko djela iz paške prošlosti, prava i filozofije. On poznaje povijest isto tako dobro kao i pravo ili klasične i neke žive jezike. Ruić, premda aristokrat po rođenju, i aristokrat je duha "par excellence"! On se u duhu svojega vremena kritički odnosi prema svakom konzerativizmu, a upravo ga ta osobina izdiže izvan okvira njegove sredine. Iz njegova je pera izašao poznati grbovnik *Blasone Genealogico* iz kojega su korišteni brojni podaci i za ovaj rad.

Godine 1798. postao je sudac upravitelj i na toj dužnosti ostaje sve do francuskog zaposjedanja 1807. godine.²⁹⁹ Umro je u Pagu 9. II. 1808. godine.³⁰⁰

Smrću Marka Laura Ruića izumrla je paška obitelj Ruić.

Grb. Poznat je jedan obiteljski grb Ruića. Uz taj grb bilježnik Frane Ruić i njegov sin Marko Lauro koristili su pečat s grbom, koji očito ne pripada njihovoj obitelji.

a) porodični grb iz 1773. godine

Taj je grb nacrtao Marko Lauro na prvoj strani rukopisa *Notizie Storiche di Pago*. Okrugli štit u baroknoj kartuši nadvisuje kruna s pet listova. Ovalno polje štita presječeno je kosom modrom gredom u kojoj je niz lanaca. U gornjem polju, na purpurnoj podlozi, iz desne strane izlazi mišica s mačem naravne boje, koju prati zvijezda repatica ili komet. Donji dio štita je raskoljen. U lijevom polju, koje vodoravno dijeli modra greda, nalaze se stilizirane heraldičke ruže. Desna strana, vodoravno podijeljena purpurno-crvene boje ima slovo "Z" u obliku brojke 3. Boje su heraldički neobične.

b) grb iz 1775. godine

Grb se sastoji od baroknog štita s ukrasom. Heraldički su prikazi isti kao u grbu iz godine 1773. Boje su izmijenjene: vodoravna kosa greda s lancem je crvena, gornje polje štita modre je boje, donji raskoljeni dio štita je modro-crven u desnoj polovici, a greda u lijevoj je purpurna. Nad štitom je kruna sa sedam šiljaka iz koje raste kaciga sa stiliziranim plaštom u obliku granja s listovima i plodovima. Sa strane su krune vinjete u kojima je porodično geslo: IN OCCASU SPLENDIDI-OR. Pod grbom u baroknom okviru upisan je natpis:

299 Hazd, *Miscellanea*, svež. 63, Anno 1798, N. 51, fol. 91-94.

300 HAZd, *Pag M.U. 770 (1795-1821)*, str. 94.

MARCUSLAURUS
F.F. ANTIQUAE JUPANORUM
KESSENSIUM FAMILIAE SUAE
IN RUJCH IMMUTATAE STEM-
MA RESTITUIT
MDCC LXX V

c) grb iz 1784. godine

Grb se nalazi na naslovnoj strani *Grbovnika*. Štit je baroknih osobina, bogato ukrašen baroknim ukrasom i kacigom sa stiliziranim plaštem. I u ovom su grbu heraldički znakovi isti kao u prethodnim. Boje su ovako raspoređene: kosa greda s lancem modre boje, polje s mišicom, mačem i repaticom zlatno. Donji dio je raskoljen. Desno, u zlatno-modroj boji je slovo Z, a lijevo, u srebrnoj boji, dvije su ruže s crvenom vodoravnom gredom. Sa strane štita su vinjeta i geslo: IN OCCASU SPLENDIDIOR.

d) grb u grbovniku

Ovaj je grb po bojama potpuno istovjetan grbu s naslovne strane. Štit je ovalan, uokviren kartušom i nadvišen kacigom na kopču, s bogatim plaštom baroknih obilježja.

e) grb iz 1788. godine

Ovaj je grb sličan grbu iz 1775. godine. Štit je gotovo istovjetan s baroknim ukrasom. Heraldički prikaz i boje gotovo su iste kao u grbovima iz 1784. godine, osim što je u ovom slučaju kosa greda s lancem purpurne boje. Štit drže dva lava, poviše kojih su vinjete s obiteljskim geslom. Nad štitom je kaciga sa stiliziranim plaštom. Ispod grba u okviru je natpis:

MARCUSLAURUS RUJCH
POST VARIOS CASUS POST TOT DISCRIMI-
NA RERUM
TRES POTUIT SOCIARE DOMOS ET TOL-
LERE IN ALTUM
ANNO SAL. MDCCLXXXVIII. 3. NON. APR.

f) drugi grb iz 1788. godine

U rukopisu *Frammenti Storici* nakon gore opisanog grba ("e") nalazi se još jedan Ruićev grb koji se sastoji od ovalnog štita s grbovnim oznakama njegova

roda; u baroknoj kartuši s krunom s pet listova, te puttima koji sa strane kartuše drže vinjete s obiteljskim geslom.

Boje u štitu: kosa greda s lancem crvena, gornje polje modro s mišicom i mačem koje prati komet, donji raskoljeni dio štita, desno, modro-crven sa slovom Z, lijevo, purpurna greda s dvije ruže. U okviru ispod grba tekst koji opisuje grb:

Zodiaco similis disimdit fascia scutum

Compes in medio velut astrum solus habetur

Superne ensitenens spulget nitore Comete

Ornatur subtus geminis fascicula rosis

In leva expansis: ad dextram est Litera Zita

Altos pueros hinc adde Emblemata ferentes

"SPLENDET IN OCCASU" nec falles, Stemma RUITZ Hoc.

g) grb po Heyeru

Polukružni štit razdijeljen je ljevokosom crvenom gredom u kojoj je niz lanaca srebrne boje. U gornjem modrom polju iz desne strane izlazi gola mišica s mačem koju prati zlatna repatica ili komet. Donji dio štita je raskoljen. Desna polovica vodoravno je podijeljena modrim i crvenim poljem u kojima se nalazi stilizirano slovo "Z". Lijevo u srebrnom nalazi se ljevokosa crvena greda s dvije heraldičke crvene ruže po šest latica. Nad lijevim gornjim kutom izdiže se kaciga sa zlatnom krunom iz koje kao ukras raste pet nojevih pera: dva modra, dva srebrna i središnje crveno. S desne strane grba u vinjeti upisano je obiteljsko geslo: IN OCCASV SPLENDITIOR(!). Plašt je modro-srebrn. (T. VII, sl. 1).

f) Grb po porodičnom pečatu

Pečat su koristili bilježnici Frane Ruić i sin mu Marko Lauro. Veličina pečata iznosi 2,2 x 2,6 cm. U središnjem pečatnom polju, koje je od ruba pečata odvojeno jednom debljom i jednom tanjom linijom, nalazi se grb u poluokruglom štitu s baroknim ukrasom sa strane. U štitu su grbovne oznake obitelji Ruić. Nad štitom je kaciga okrenuta "en face" sa barokno stiliziranim plaštom.

i) grb s bilježničkog pečata iz 1762. godine

Ovaj su pečat također upotrebljavali otac Frane i sin Marko Lauro Ruić, kao javni bilježnici. Veličina pečata iznosi 2 x 2,5 cm i ovalnog je oblika. Grb se nalazi u središnjem pečatnom polju odvojenom od ruba pečata s dvije crte, vanjskom debljom, unutrašnjom nešto tanjom. Štit grba također je ovalni, s baroknim zavojnicama sa strane. U njegovu polju iz lijeve strane izlazi mišica koja drži uspravan mač nad mužarom, a na vrhu je mača zvijezda. Kao nakit nad grbom (štitom) nalazi se lisnata kruna u stilu XVIII. stoljeća.

ZOROLIĆ

Biografija. Zorolić je stara obitelj, a istog je korijenja kao i rod Kašić te im je zajednički predek Radoš Skoblić. Od njegova sina Marka Radoševića, koji je spomenut u jednoj ispravi od 25. II. 1312. a zatim 1315. u rapsko-paškom mirovnom ugovoru, potekla je loza Marković, koja je krajem XV. st. dobila patronimično prezime Zorolić.³⁰¹

Župan Marković, prvi sin Marka Radoševića, spominje se god. 1331. u oporuci svoga brata Radoša.³⁰² On je god. 1352. kao paški natpop jedan od općinskih opunomoćenika i zastupnika u Mlecima po pitanju trgovine paškom soli.³⁰³ Zatim je nazočan na sjednici kaptola 1367. godine,³⁰⁴ a posljednji se put javlja u izvorima 1388. godine.³⁰⁵ Mate, treći sin Marka Radoševića koji se još uvijek naziva djedovim prezimenom Skoblić, jedan je od sudaca paške kurije 1329. godine.³⁰⁶ Od Nadice Markovića potekao je Vitez zvani Nadišić, a potomke Viteza zvali su Vitezićima. Tako su u Zemljišniku iz 1452. ubilježeni stari zemljišni podaci po kojima je u predjelu "Kozlić" čestica koju je uživao "Zupano Marcovich olim Archipresbytero Pagi", na predjelu "Blasno" je bio vinograd "Stane relicte Martin Nadissich", u sv. Eufemiji je zabilježen komad neobrađene zemlje "Nadiche Vite-sich", a tu je i zemljišna čestica koju uživa "Domina Drasa quondam Nadichi".³⁰⁷

Po Zorolu, sinu Nadice Vitezića koji je umro 1482. godine, potekli su Zorolići.³⁰⁸

U XV. s. nitko od ove porodice nije bio član Vijeća. Tek su braća Ivan i Ante, sinovi Petra Zorolića, 15. III. 1534. pridruženi paškoj vlasteli.³⁰⁹

Spomenuti Ivan Zorolić (Zorulić), paški plemić, kupuje na javnoj dražbi u Zadru 9. X. 1540. godine za 156 dukata petnaest solina u paškoj uvali kod sv. Eufemije, koje su pripadale Zadraniu Nikoli Begna.³¹⁰

301 RUIĆ, *Blasone*, str. 70a-71a.

302 SZB II, Gerardus de Padua, str. 218.

303 CD XII (1914), str. 92-96.

304 RUIĆ, *Rifl. Stor.*, T. I, str. 60.

305 Isto, str. 99. Isprava od 20. VIII. 1388. godine.

306 SZB II, Gerardus de Padua, str. 197.

307 HAZd, Catastro di Pago, fol. 25v, 26v, 31v.

308 KAP, Knjiga godova, fol. 36r.

309 RUIĆ, *Blasone*, str. IV, 71.

310 Inventar pergamena samostana sv. Frane u Zadru, *Zbornik Samostana sv. Frane u Zadru*, Zadar 1980, str. 175 br. 182.

Godine 1581. zabilježen je vjenčani kum "Dominus Antonius Zorulich", a 1584. vjenčanje se obavlja "in domo Domini Antonii Zorulich". Ivan Zorulović "nobile di Pago" oženio je 1591. u Zadru Adrijanu Ferra.³¹¹ Zorulović Frane (*nobile di Pago*) uzeo je 1607. za ženu Zadranku Zanetu Dandolo.³¹² On se 14. X. 1617. u Pagu spominje kao krsni kum,³¹³ a nalazio se i na dužnosti suca velike kurije. Već tada je bio kapetan, a kasnije i zapovjednik područnog domobranstva (*Governador delle Cernide*).³¹⁴ U oporuci Frane Bosciana od 14. VIII. 1624. on je (*nobile di Pago*) jedan od svjedoka.³¹⁵ Po Zanetti Dandolo, Zorolići su baštinici ninske izumrle obitelji Bojko de Lancilago.³¹⁶

U muškom koljenu porodica god. 1720. izumire sa kapetanom Franom Zorolićem (*capitano de Fanti Oltramarini*), koji je tada umro u Zadru.

Grb. Ruić je zabilježio dva grba Zorolića. Radi se o jednom grbu u dvije inačice; u onom iz 1780. godine su dvije kose grede, a u grbu iz grbovnika su četiri ljevokose grede. Sačuvan je u Pagu i kameni grb toga roda.

a) grb iz 1780. godine

Ruić je donio taj grb Zorolića zajedno s grbom Paladinića. Grb se sastoji samo od štita koji je ukrašen diskretnom kartušom baroknog oblika. Štit je poluokrugli, u kojem modro polje presijecaju dvije srebrne grede s lijeva na desno (kose grede). U polju između gređa su dvije šesterokrake srebrne zvijezde, a povrh prve i ispod druge grede po jedna je srebrna šesterokraka zvijezda.

b) grb po grbovniku iz 1784. godine

Ovalno modro polje štita dijele četiri ljevokose grede. U prvom i trećem polju je po jedna, a u drugom su dvije srebrne šesterokrake zvijezde. Štit se nalazi u kartuši nad kojom je olovkom naznačena kaciga. (T. VIII, sl. 2).

c) kameni grb u Pagu

Grb je uklesan na nadvratniku portala nekadašnje kuće Zorolića u Pagu (ulica kralja Tomislava br. 17).

311 HAZd, Pag M. Vj. 752, str. 2, 3a; R. JELIĆ, Stanovništvo Zadra u drugoj polovici XVI. st. i početkom XVII. stoljeća gledano kroz matice vjenčanih, *Starine JAZU*, 49, Zagreb 1959. str. 449.

312 R. JELIĆ, *Stanovništvo Zadra*, str. 449.

313 HAZd, Pag M.K. 730, str. 3a.

314 HAZd, Pag. M. Vj. 753, str. 57a; KAP, Knjiga godova (fol 98r) "Capitaneus Dominus Franciscus Zorulich" umro je 25. VIII. 1640.

315 NBZd, ms 99, Causa Bilinich-Tagliapietra, fol. 55.

316 HAZd, Arhiv Samostana sv. Nikole, kut. 10, 154/1-6. Rodoslovlje baštinika Bojka de Lancilago (Test. ult. febraro 1475).

Štit je ranobaroknih osobina, ukrašen je biljnim ornamentom. U polju štita četiri su ljevokose grede. U prvom i trećem polju je po jedna, a u drugom su dvije šesterokrake zvijezde.

ZOROVIĆ

Biografija. Zorovići su jedna od najstarijih plemićkih obitelji na Pagu. Ogranak su obitelji Sprehnić ili Ratković. Ruić je zabilježio i obiteljsku tradiciju koja ima izvor u Orbiniju, a govori da su Ratkovići potekli od nekog kneza Ratka koji je sa skupinom pribaltičkih Slavena dospio u Englesku za vrijeme kralja Herospera. Tu je on bio uhvaćen i oslijepljen, a njegova se vojnička družina vratila na obale Baltika. Od tobožnjeg slavenskog plemena Ratkovića, prema nepotvrđenoj legendi, i paški su Ratkovići izvodili svoje podrijetlo.³¹⁷ Legenda je svakako zanimljiva i nastala je vjerojatno u XVII. stoljeću. Međutim, Ruić u grbovniku iznosi prema sačuvanim izvorima rodoslovlje ove obitelji koje se u potpunosti može potvrditi izvornim podacima gdje nema nikakvog traga knezu Ratku iz spomenute legende.

Praotac je obitelji Kišan, koji živi krajem XIII. stoljeća. On je spomenut u ispravi od 29. IV. 1290. kada Zadraniu Dimitriju Civalessu prodaje kuću na trgu u Pagu.³¹⁸ Sin Kišanov, Tomica koji se već zove imenom oca - Kišanić, spomenut je više puta u izvorima. Tako je 1336. i 1337. zabilježen u spisima paškog pisara Gerarda iz Padove,³¹⁹ a 1347. član je Velikog vijeća.³²⁰ Njegov je sin Ratko, a unuk Zore zvan Ratković. Vukoš Ratković, zvan "Spreh", član je Vijeća 1399. godine.³²¹ Njega nalazimo među vijećnicima za kneza Cocca 1409, a potom 1422. i 1433. godine.³²² On je član Vijeća 1433. kao i njegov sin Zore Sprehnić, osnivač loze Zorovića. U Zemljišniku iz 1452. ubilježen je "Xore Sprechenich" kao vlasnik zemlje u predjelu "Posle".³²³ Njegov sin Vukoš (u izvorima već zvan i Zorović), još uvijek zabilježen s prezimenom Sprehnić, naveden je u popisu plemića i članova Vijeća 1480. godine.³²⁴

317 RUIĆ, *Osservazioni*, str. 165-165a.

318 J. STIPIŠIĆ, Inventar dobara zadarskog patricija Grizogona de Civalessi iz 1384 godine, *Radovi Hist. instituta JAZU*, 8, Zagreb, 1980. str. 402.

319 SZB II, Gerardus de Padua, str. 233-235, 237, 253.

320 *Listine* II, str. 460; III, str. 15.

321 RUIĆ, *Rifl. Stor.*, T. I, str. 318, 320.

322 RUIĆ, *Blasone*, str. IIa, III. *Rifl. Stor.*, T. II, str. 35, 36.

323 HAZd, Catastro di Pago, fol. 12r.

324 RUIĆ, *Rifl. Stor.*, L, IV, str. 43.

Tek su početkom XVI. st. Benedikt i Nikola, sinovi Vukoša, ustanovili prezime Zorović, iako se ponekad u ispravama navode i dalje kao Sprehnići. Tako je u ispravi od 30. I. 1514. kao svjedok "ser Nicolao Sprechnich quondam ser Vucosij Nobilis Pagi".³²⁵ Ali kada je 14. III. 1525. isti umro, onda je u Godovnjaku ubilježen "Nicolaus Zorovich vel Sprechnich".³²⁶ Taj izvorni podatak nedvojbeno potvrđuje da su Zorovići doista potekli od Sprehnića, kako to donosi i Ruić.

Benedikt Zorović (1514) osnivač je starije grane plemićke obitelji Zorović koja izumire 1629. godine. Njegov mladi brat Nikola (1525) osniva drugu, mlađu lozu obitelji istoga imena.

Kao javni bilježnici djeluju u Pagu Benedikt Zorović od 1562. do 1568. godine i Vicko Zorović od 1688. do 1693. godine.³²⁷

Godine 1713. u plemićkom je Vijeću Bonin Zorović.³²⁸ Ivan Nikola je 1722. izabran za kancelara paške komune.³²⁹ Nadalje se kao općinski službenici spominju: Jerolim, prokurator i komunalni kancelar (1781) i Bonifacije, komunalni sudac (1781).³³⁰

Spomenuti Jerolim imenovan je 1782. pisarom soli (quaderniere de sali, scriba salis),³³¹ a 1789. javnim bilježnikom "di Veneta Autorità".³³² Kao bilježnik djelovao je u Pagu do 1818. godine.

I u rapskim se spisima u XVI. stoljeću povremeno spominju paški Zorovići. Bilježnik Krsto Fabijanić u Rabu 1550. poziva se na neku presudu "contra Dominum Vucos Zorouich nobilem Pagensem",³³³ koju je on vidio i pročitao, a god. 1582. isti je u jednom drugom spisu zabilježio "misser" Antu Zorovića i njegova brata, koji su "nobili de Pago".³³⁴

Sa Zorovićima se susrećemo kao članovima plemićkog Vijeća i u Ninu. Još 1687. bio je primljen u ninsko plemićko Vijeće Ante Zorović.³³⁵ Kao ninski plemići, Zorovići su povremeno dolazili u Nin i sudjelovali u radu Velikog vijeća,

325 HAZd, SB, svež. 71, fol. 3v-4r.

326 KAP, Knjiga godina, fol. 31r.

327 V. bilj. 102.

328 V. bilj. 294. Nota delli SSri. Nobili 1713.

329 HAZd, HSV, VIII/7-1829, N. 8891, 11729, ad. 290.

330 HAZd, SGP. Giacomo Boldù (1781-1783), L. I, c. 15, L. II, c. 59.

331 HAZd, SGP, Angelo Diedo (1790-1792), L. II, c. 35, 35a.

332 HAZd, k. 11 (1815), Sekcija VII, Col. No. 185. (Tabella... Notai di Pago).

333 HAZd, SRB, Kristofor Fabijanić, fol. 11r-v.

334 *Isto*, fol. 736v.

335 LICINI, *Notizie*, str. 533.

te primali određene općinske službe. Tako je 1783. kancelarom zdravstvenog ureda imenovan Jerolim Zorović, 1793. komunalnim savjetnikom, te 1801. kancelarom.³³⁶

Godine 1829. od Austrije tražili su Zorovići iz Paga potvrdu paškog i ninskog plemstva.³³⁷

Grb. Zorovići su imali dva potpuno različita grba kako je to zabilježio Ruić.

a) grb Zorovića po grbovniku (loza Benedikta Zorovića)

Grb je prikazao Ruić u grbovniku, a sastoji se od ovalnog štita u kojem se na srebrnom polju nalazi srce naravne boje. Štit je u barkonoj kartuši s kacigom i plaštom koji je tek naznačen.

b) grb Zorovića iz 1779. godine (loza Nikole Zorovića)

Štit grba je jajolikog oblika. Vodoravna srebrna greda dijeli grb vodoravno, a jednom je okomicom štit raskoljen i tako smo dobili kvadrirani štit. U prvom i četvrtom polju, na modrom, nalazi se srebrni ljiljan koji je u četvrtom polju obrnut prema dolje. U drugom i trećem srebrnom polju su po dva heraldička ljiljana modre boje, od kojih su oni u trećem polju okrenuti prema dnu štita. Štit je ukrašen kartušom nad kojom se nalazi kruna sa pet šiljaka, a sa strane je vinjeta s natpisom: **STEMMA ZOROWICH.**

c) Grb po grbovniku

Grbovni prikaz i smještaj likova su isti kao u gornjem grbu (b). Kartuša je kod ovog grba tananija, kaciga na kopču okrenuta u poluprofilu, a plašt je vješto izveden u baroknoj stilizaciji. Uz grbove porodice Paladinić i Palčić, ovaj spada među najljepše nacrtane grbove u Ruićevu grbovniku.

d) Grb po Heyeru

Polukružni štit je kvadriran i podijeljen vodoravnim zlatnom gredom. U desnom gornjem i lijevom donjem modrom polju nalazi se po jedan srebrni heraldički stilizirani ljiljan. Onaj u lijevom donjem polju je obrnut. U gornjem lijevom i desnom donjem srebrnom polju su dva modra ljiljana. Ljiljani u desnom donjem polju su obrnuti. Iznad lijevog gornjeg kuta štita smještena je kaciga sa modro-srebrnom točenicom iz koje rastu dva krila: desno je srebrno, zlatno i modro, a lijevo modro, zlatno i srebrno. Između krila nalazi se heraldički ljiljan

336 HAZd, SN, Lib. Cons. III, fol. 4v, 19r-v. 58r.

337 HAZd, HSV, VIII/7-1816, N. 15643/2753. Godine 1816. braća Ivan Nikola, Ivan Pavao Frane, Ivan Filip Jakov i Petar, sinovi Jerolima Zorovića traže od austrijske heraldičke komisije "la conferma del titolo di Nobilità, da cui sono stati insigniti loro discendenti (sic!) sotto l'ex Veneta Dominazione". Za potvrdu plemstva 1829. godine v. bilj 329.

okomito raskoljen; desno je srebrne, a lijevo modre boje. Plašt je srebrno-modar. (T. VII, sl. 2).

e) Grb s nadvratnika portala kuće Zorovića u Pagu (Vela ulica br. 10).

Štit je ovalnog oblika. Četverostruko je razdijeljen kolcima (odstupanje od grba u grbovniku). U gornjem desnom i donjem lijevom je prikazan po jedan stilizirani cvjetni motiv (loše izrade). U gornjem lijevom i desnom donjem su dva identična elementa. Štit je ukrašen baroknim zavojnicama i kacigom s glednicom.

Stara obiteljska grobnica s grbom i natpisom nalazila se u paškoj zbornoj crkvi, koju M. Sabljar bilježi u svom rukopisu. Na njoj se nalazio i porodični grb s natpisom. Danas toj ploči nema ni traga. Vjerojatno je uklonjena pri popločavanju podnice u crkvi 1868. godine.

Poslije iznesenog može se zaključiti: kao stalež, plemstvo na Pagu nastaje tek u XV. stoljeću, kada je provedena "serrata" Velikog vijeća na poticaj paških odličnika i mletačke vlasti. Pedesetorici tadašnjih vijećnika priznato je nasljedno plemstvo, a izvor plemstva je njihova pripadnost Vijeću. Plemstvo od tada ima karakter zatvorene povlaštene društvene grupe u koju se ulazi nasljednim putem. Paški su plemići, okupljeni u svom Vijeću, mogli na temelju Statuta primiti u svoje redove neke istaknutije građane, ili najčešće plemiće drugih gradova.

Sredinom XVI. stoljeća uprava komune isključivo je u rukama plemića. Međutim, to je doba kad plemićkih porodica pomalo nestaje. Postupno izumiranje i iseljavanje plemićkih porodica prisiljava preostale vijećnike da prime unutar Vijeća osamdesetih godina XVIII. st. četiri obitelji.

Paški "nobili" isticali su grbove, koje nam je zabilježio lokalni polihistor Marko Lauro Ruić u svom grbovniku iz 1784. godine. Heraldčki su zanimljivi jer odaju svoju starinu, aludiraju često na ime ili zanimanje vlasnika, ili govore o njegovim zaslugama.

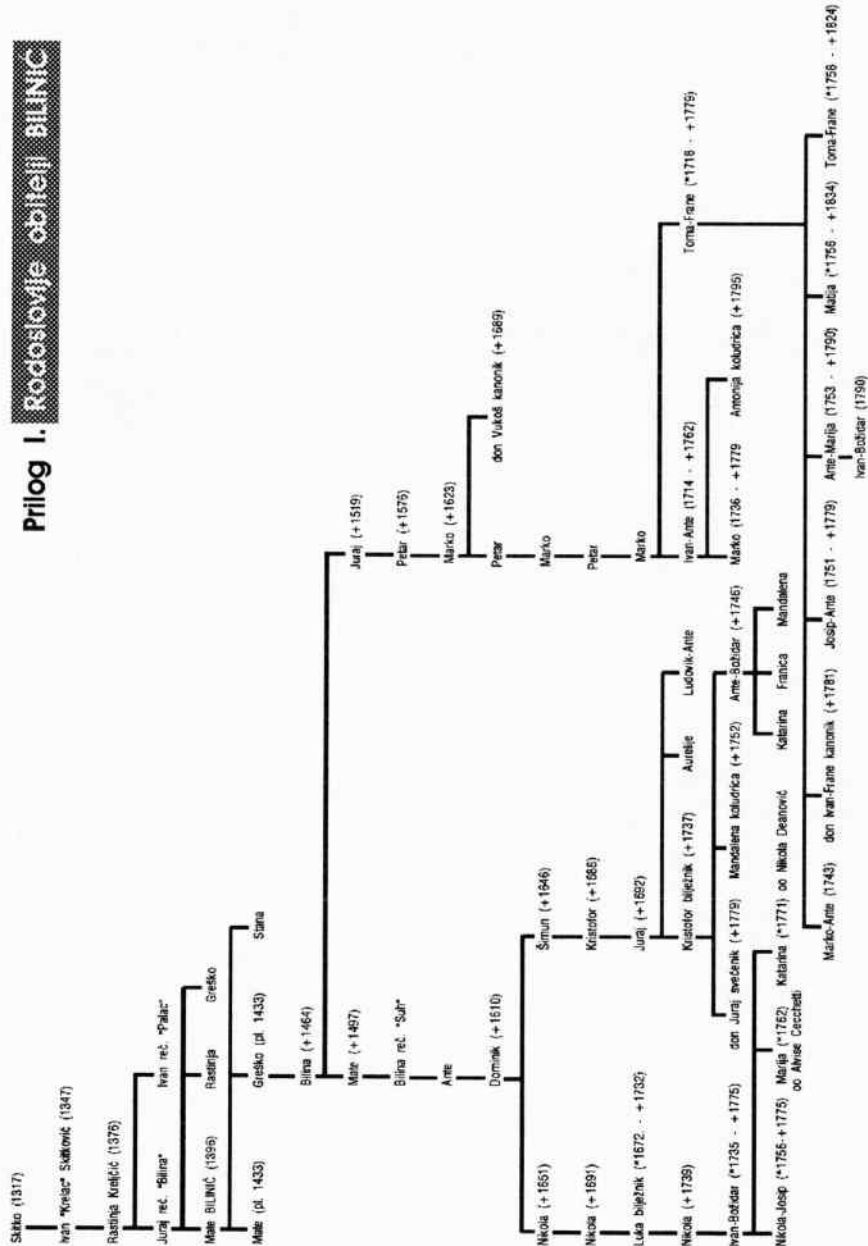
Rodoslovlje paške vlastele pokazuju da je paški plemićki sloj potekao od onih starih rodova koji su od najranijih vremena naše povijesti napučili otok. Iako se ti plemići ne mogu svrstati uz bok starog plemstva Zadra ili Raba, ipak to nisu ni šljivari iz doba Bele IV. U XVIII. st. to je društvena elita otočke komune koja je uspjela preko veleposjeda ugrabiti i političku vlast u svoje ruke, što nas uvjerava u spoznaji da njihovi grbovi nisu puko obilježje plemenitosti, kao što i plemićki naslovi nisu izraz položaja i moći, a rodoslovlja tek ponosno iskazivanje starine.

Ako zapravo plemstvo i pripada prošlosti, ono je svjedok naše pripadnosti europskoj uljudbi, koja prevladavajući društveni izraz razdoblja srednjovjekovnog povijesnog razvitka manifestira u istaknutoj ulozi plemićkog sloja.

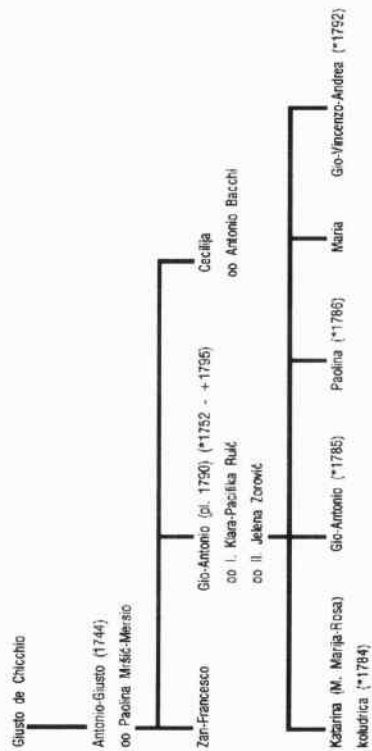
U ovom prilogu je prikazano 10 genealoških tabela ovih plemićkih obitelji: Bilinić, Chicchio, Galzigna, Jadrulić, Kašić, Mirković, Portada, Rakamarić, Ruić i Zorović. Ova znatno reducirana rodoslovlja sastavljena su na temelju podataka iz Ruićevog rukopisa *Blasone genealogico*, kao i njegova kodeksa koji se čuva u Biblioteci arheološkog muzeja u Splitu. Nastojali smo prikazati shematski redoslijed svake porodice od njenog prvog spomena do konca XVIII. stoljeća, ne obuhvaćajući sve one izumrle loze i ogranke roda zbog ograničenosti prostora.

Prilikom razrade tabela upotrijebljen je uobičajeni način prikazivanja po načelu table potomaka. Godine uz pojedina imena bez oznaka odnose se na spomen u vrelima. Glede ostalih oznaka pridržavali smo se ustaljenih oznaka rođenja (*), vjenčanja (oo) i smrti (+). Plemstvo je označeno kraticom i godinom nobilitacije (primjer: pl. 1433; co. pal. 1503; Cte 1780).

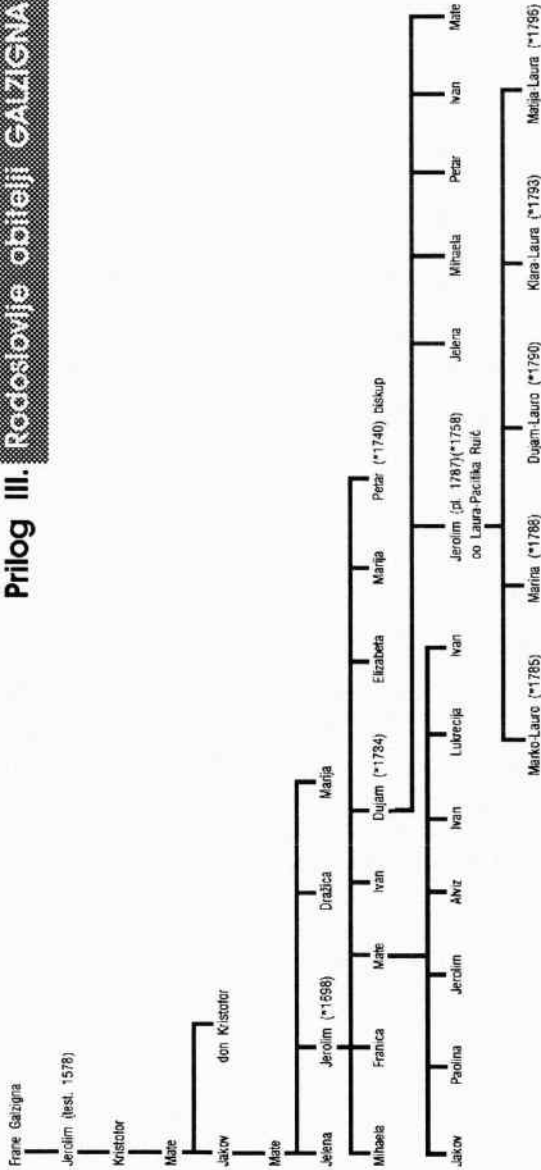
Prilog I. Rodoslovlje obitelji BIJLIĆ

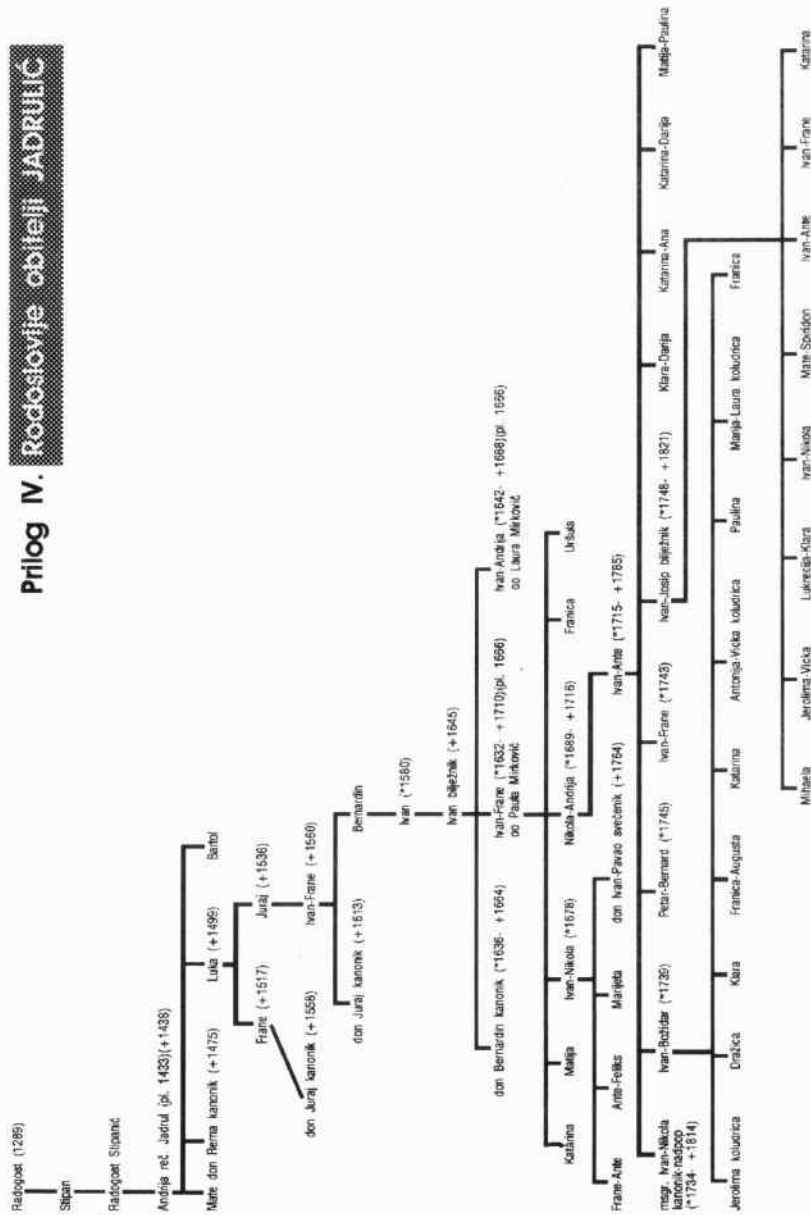
Prilog II. Rodoslovlje obitelji CHICCHIO

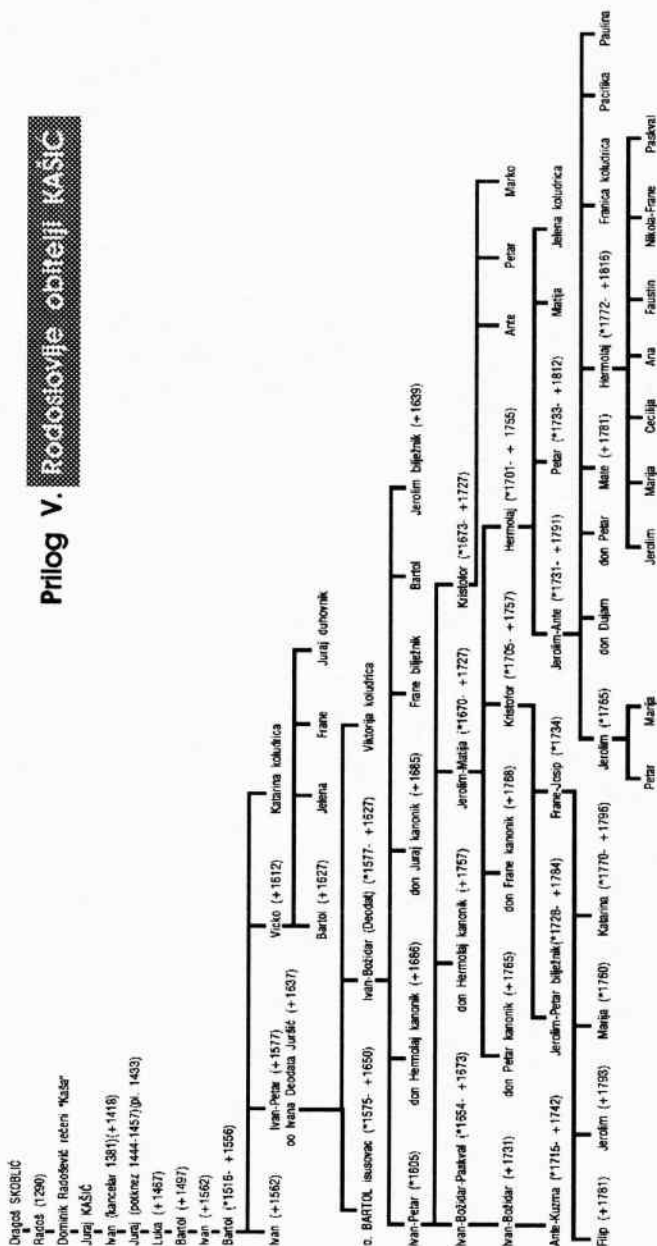
Prilog III. Rodoslovlje obitelji GALZIGNA

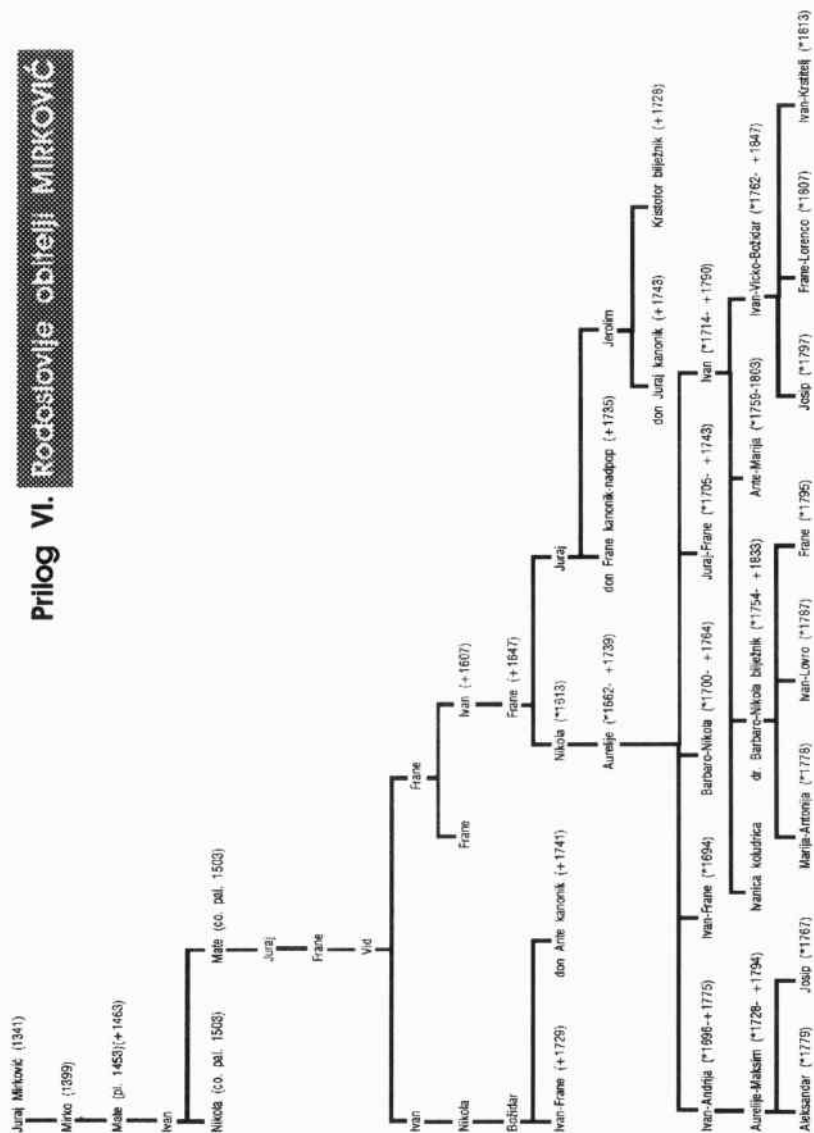
Prilog IV. Rodoslovlje obitelji JADRULIĆ

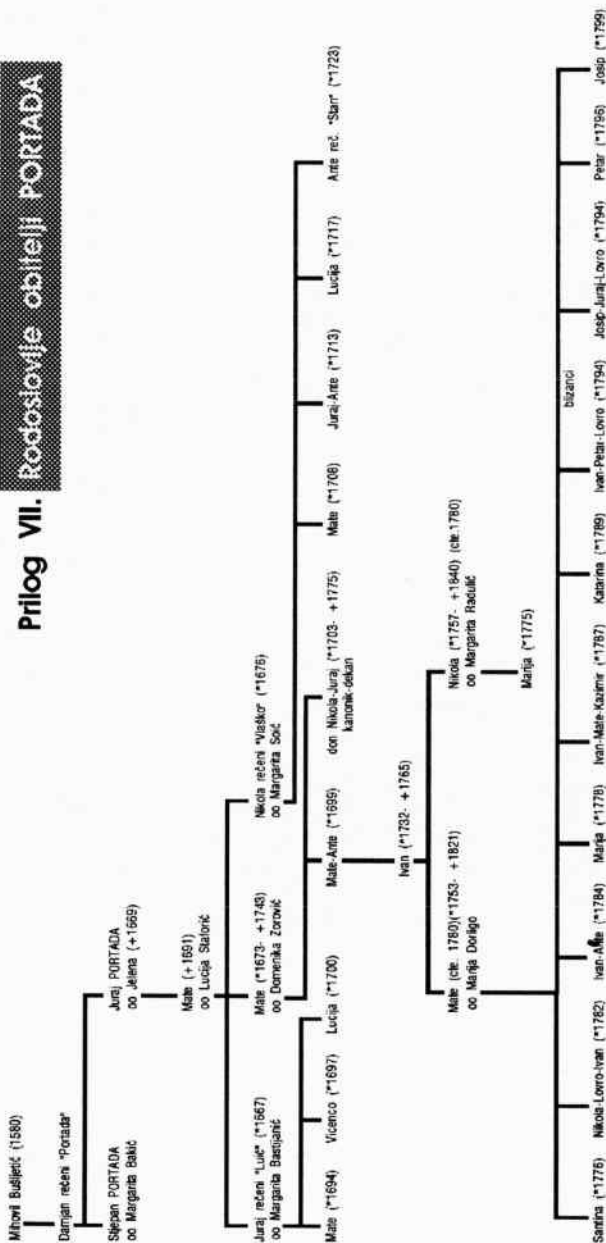
Prilog V. Rodoslovlje obitelji KAŠIĆ

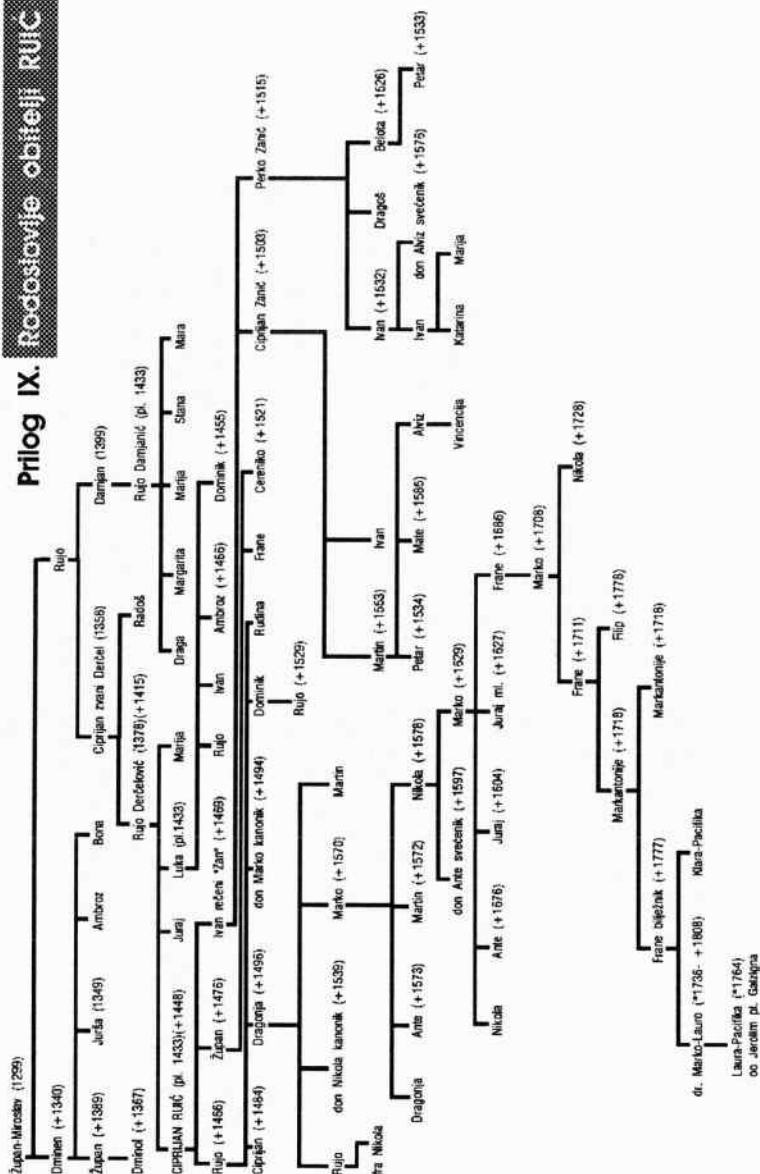
Prilog VI. Rodoslovlje obitelji MIRKOVIĆ

Prilog VII. Rodoslovlje obitelji PORTADA

Prilog IX. Rodoslovlje obitelji RUIĆ

Prilog X. Rodoslovlje obitelji ZOROVIĆ

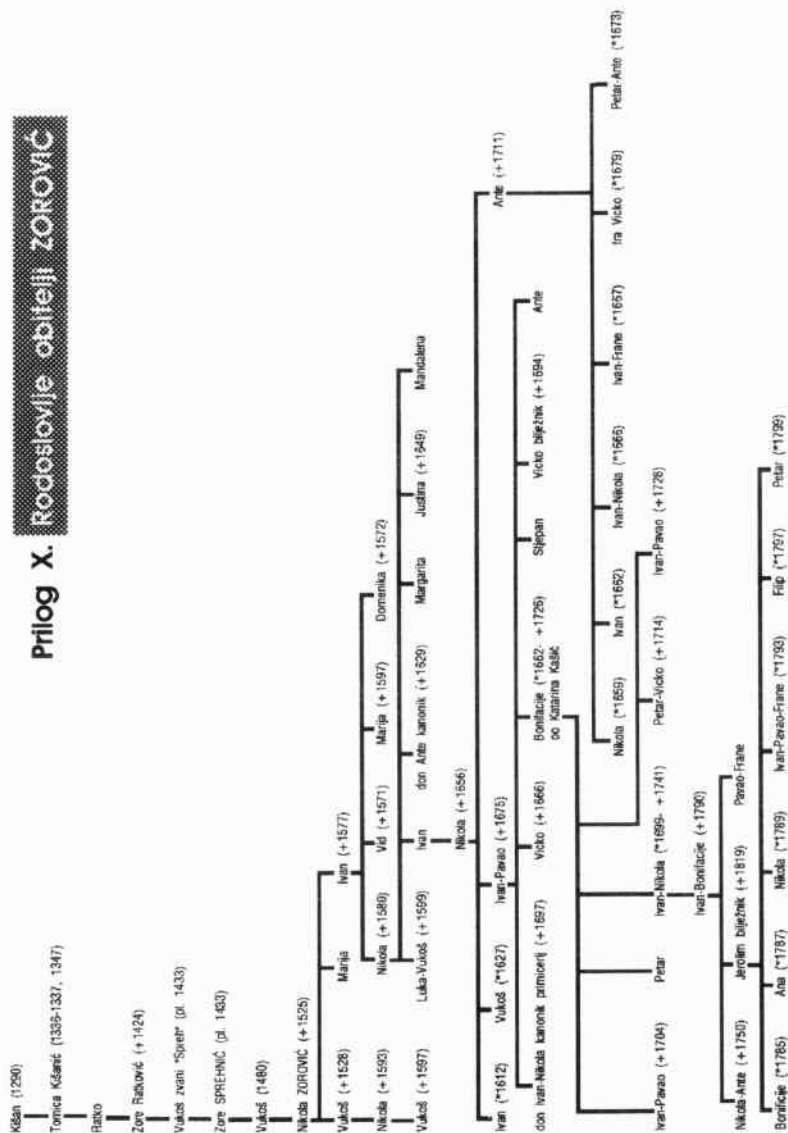
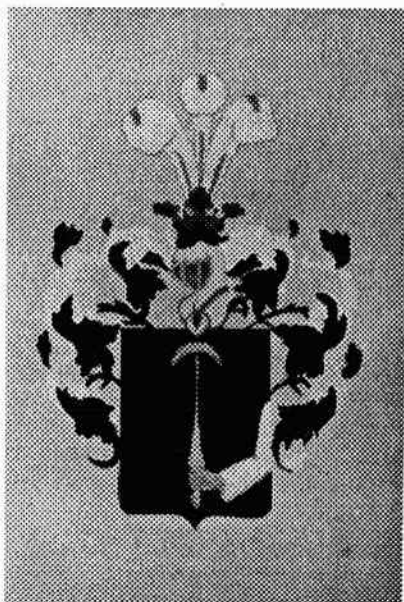
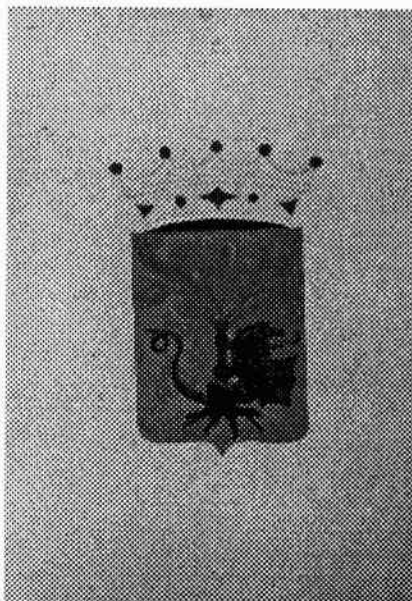

Tabla I.

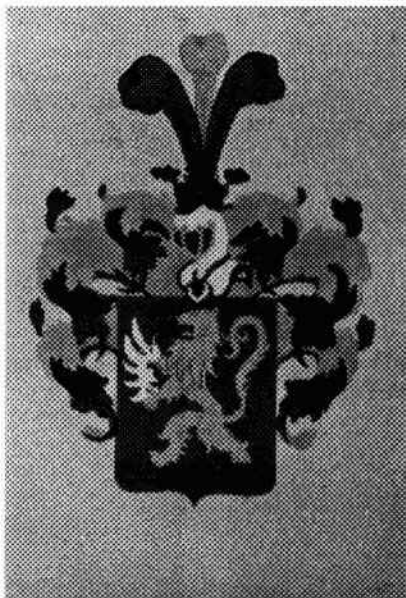

Slika 1. Grb porodice BILINIĆ

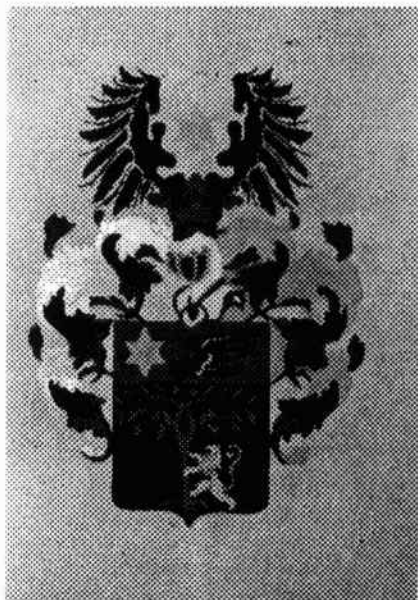

Slika 2. Grb porodice CHICCHIO

Tabla II.

Slika 1. Grb porodice GALZIGNA

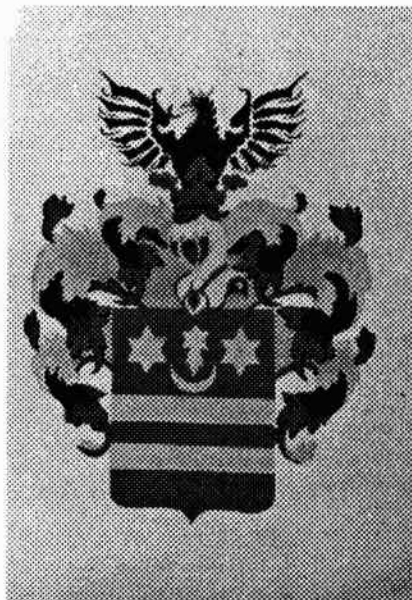

Slika 2. Grb porodice JADRULIĆ

Tabla III.

Slika 1. Grb porodice KAŠIĆ (I)

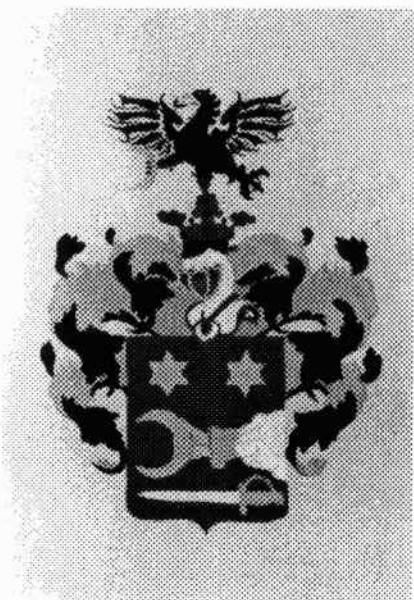

Slika 2. Grb porodice KAŠIĆ (II)

Tabla IV.

Slika 1. Grb porodice MIRKOVIĆ (1503)

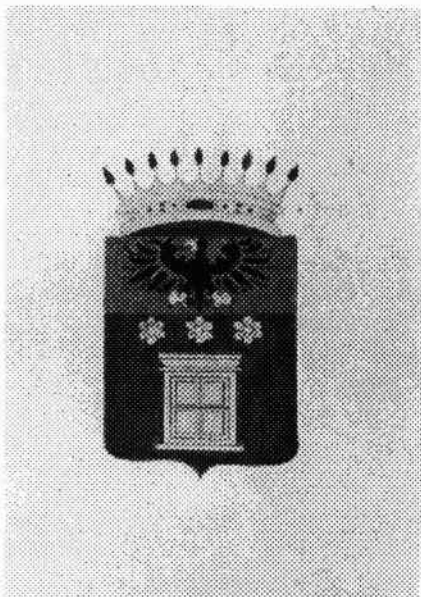
Slika 2. Grb porodice MIRKOVIĆ (1583)

Tabla V.

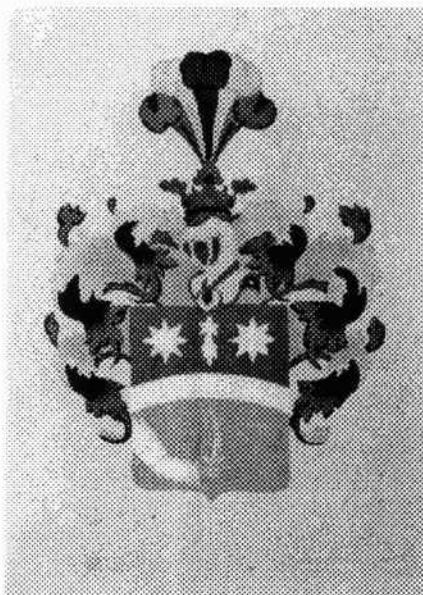

Grb porodice MIRKOVIĆ (s izvorne povelje)

Tabla VI.

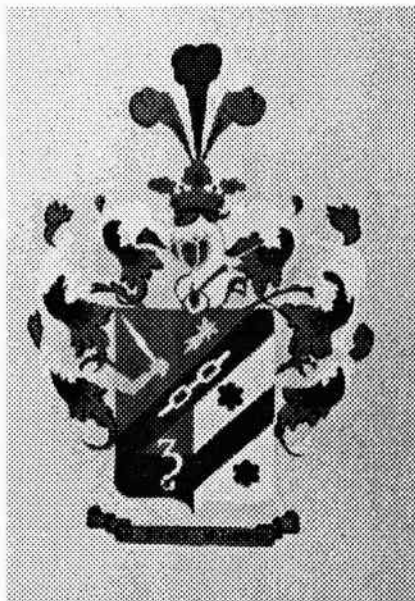

Slika 1. Grb porodice PORTADA

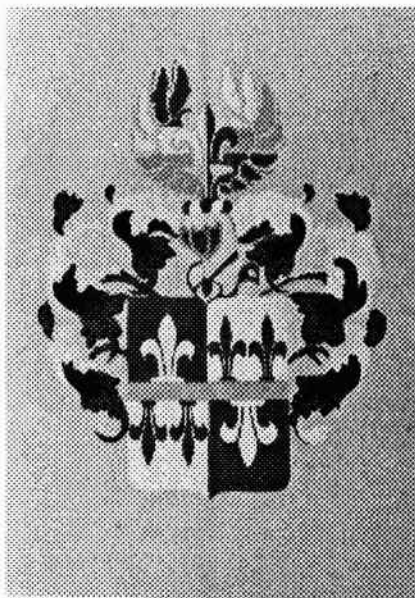

Slika 2. Grb porodice RAKAMARIĆ

Tabla VII.

Slika 1. Grb porodice RUIĆ

Slika 2. Grb porodice ZOROVIĆ

Tabla VIII.

Slika 1. Grb porodice KARLETA

Slika 2. Grb porodice ZOROLIĆ

Slika 3. Grb porodice PALADINIĆ

Miroslav Granić: NOBILITY, COATS OF ARMS AND GENEALOGY OF
THE ISLAND OF PAG NOBILIARY CLASS IN THE 18th CENTURY

S u m m a r y

In this paper, based on the original materials, the author studies the problem of organisation, composition and development of the Commune of Pag nobility during the 18th century, until the abolition of this class at the time of French occupation. The author brings about bibliographical data on the families belonging to the nobiliary class. In addition, the author affirms that the nobiliary class of Pag was established as such in 1433, when, by the confirmation of the city's Statutes on the part of Venice, hereditary nobility was recognized to fifty outstanding citizens of Pag, who had already been life-time deputies and members of the Grand Council. Wide-spread decadence in Dalmatia was accordingly true of the city of Pag. Due to the extinction of noble families, they had been reduced to only six at the beginning of the 18th century. Before the downfall of Venice four more noble families were therefore added.

By a detailed analysis of the Pag nobility's coat of arms their age can be determined, by the very choice of heraldic elements. Coats of arms are not merely signs of nobility. With their symbols they disclose interesting details on their owners.

Genealogies, dealt with in the third part of the paper, show that the Pag nobiliary class originated from the ancient Croatian families who had settled on the island in the early Middle Ages. Names, nicknames and, lastly, the very formation of the Pag nobility family names undoubtedly show their Croatian origin. More than two centuries ago this was affirmed in the works by the distinguished local polyhistorian Marko Lauro Ruić.